

Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko - správní

Dopad finanční krize na poskytování úvěrů v České republice

Bc. Simona Bártová

Diplomová práce

2011

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Simona BÁRTOVÁ, DiS.**
Osobní číslo: **E09696**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**
Název tématu: **Dopad finanční krize na poskytování úvěrů v České republice**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomie**

Zásady pro vypracování:

Práce se zaměří na dopady finanční krize na poskytování úvěrů v ČR.

Dále bude práce obsahovat:

- charakteristika bankovních produktů
- příčiny a dopady finanční krize
- analýza poskytnutých úvěrů v ČR a jejich komparace ve vybraných zemích

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

DVOŘÁK, P. Bankovníctví pro bankéře a klienty. 3. vydání. Praha : Linde Praha, a.s., 2005. 681 s. ISBN 80-7201-515-X.

DVOŘÁK, P. Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2008. 343 s. ISBN 978-80-7400-075-1.

POLIDAR, P. Management bank a bankovních obchodů. 1. vydání. Praha : Ekopress, 1995. 423 s. ISBN 901-991-0-0.

ROSE, P. S. Commercial Bank Management. 5. vydání. New York : McGraw-Hill/Irwin, 2001. 832 s. ISBN 0-07-233967-5.

SEKERKA, B. Banky a bankovní produkty. 1. vydání. Praha : Profess Consulting, s.r.o., 1997. 532 s. ISBN 80-85235-51-X.

publikace ČNB a vybraných bank

Vedoucí diplomové práce: Ing. Liběna Černožorská, Ph.D.
Ústav ekonomie

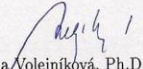
Datum zadání diplomové práce: 17. června 2010

Termín odevzdání diplomové práce: 6. května 2011

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.

děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 19. července 2010

Prohlašuji:

Tuto diplomovou práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré použité literární prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 8. 4. 2011

Bc. Simona Bártová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní Ing. Liběně Černoškové, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce a poskytnutí cenných rad.

ANOTACE

Diplomová práce se snaží přiblížit možné dopady finanční krize na objem poskytnutých úvěrů v České republice. Práce se věnuje charakteristice finančního trhu, kde mají dominantní postavení banky a stručnému popisu bankovních produktů, především úvěrových. Dále je práce zaměřena na příčiny a dopady finanční krize na trh s úvěry. Stěžejní část práce se zabývá analýzou objemu poskytnutých úvěrů v ČR od roku 2007 až do roku 2009 a její komparaci ve vybraných zemích Evropské unie. Závěr práce je věnován výhledu českého bankovního sektoru do budoucna.

KLÍČOVÁ SLOVA

finanční trh, bankovní sektor, bankovní produkty, úvěrový trh, úvěry, finanční krize, Česká národní banka

TITLE

The Impact of Financial Crisis on Granting Credits in the Czech Republic

ANNOTATION

The diploma thesis is trying to bring near possible impacts of the financial crisis to volume of granting credits in the Czech Republic. The thesis is devoted to characteristics of the financial market where the banks have dominant position and to brief description of the bank products, especially the credit products. Then the thesis is focused on the causes and the impacts of the financial crisis on bank credit market. The main part of the thesis deals with the analysis of volume credit advanced in the Czech Republic from 2007 to 2009 and its comparison in selected countries within the European Union. The conclusion of the thesis is devoted to the view of the Czech banking sector in the future.

KEYWORDS

financial market, banking sector, bank products, credit market, credits, financial crisis, Czech State Bank

Obsah

ÚVOD	9
1 FINANČNÍ SYSTÉM	11
1.1 FINANČNÍ TRH	11
1.1.1 <i>Subjekty finančního trhu</i>	13
1.1.2 <i>Struktura finančního trhu</i>	14
1.2 BANKY JAKO VÝZNAMNÝ FINANČNÍ ZPROSTŘEDKOVATEL	15
1.2.1 <i>Struktura českého bankovního systému</i>	15
1.2.2 <i>Bankovní rizika</i>	18
1.3 NEBANKOVNÍ FINANČNÍ ZPROSTŘEDKOVATELÉ	19
2 CHARAKTERISTIKA A ČLENĚNÍ BANKOVNÍCH PRODUKTŮ	20
2.1 ÚVĚROVÝ TRH	21
2.2 ÚVĚROVÉ PRODUKTY A JEJICH ČLENĚNÍ	22
2.3 PENĚŽNÍ ÚVĚRY	24
2.3.1 <i>Kontokorentní úvěr</i>	25
2.3.2 <i>Eskontní úvěr</i>	26
2.3.3 <i>Hypoteční úvěr</i>	27
2.3.4 <i>Spotřebitelský úvěr</i>	28
2.4 ZÁVAZKOVÉ ÚVĚRY A ZÁRUKY	29
2.4.1 <i>Akceptační úvěr</i>	30
2.4.2 <i>Avalový (ručitelský) úvěr</i>	31
2.4.3 <i>Bankovní záruka</i>	32
2.5 ALTERNATIVNÍ FORMY FINANCOVÁNÍ	33
2.5.1 <i>Factoring</i>	33
2.5.2 <i>Forfaiting</i>	34
2.6 ÚVĚROVÉ REGISTRY V ČESKÉ REPUBLICE	34
2.6.1 <i>Centrální registr úvěrů</i>	35
2.6.2 <i>Bankovní registr clientských informací</i>	36
2.6.3 <i>Nebankovní registr clientských informací</i>	36
2.6.4 <i>Sdružení SOLUS</i>	37
3 FINANČNÍ KRIZE	38
3.1 PŘÍČINY FINANČNÍ KRIZE	39
3.2 VZNIK AMERICKÉ FINANČNÍ KRIZE	41
3.3 BLIŽŠÍ POHLED NA PŘÍČINY FINANČNÍ KRIZE	44
3.3.1 <i>Realitní dluhová bublina</i>	44
3.3.2 <i>Úvěrová a spekulativní exploze</i>	45
3.4 DOPADY FINANČNÍ KRIZE	46

4 ANALÝZA POSKYTNUTÝCH ÚVĚRŮ V ČESKÉ REPUBLICE A JEJICH KOMPARACE VE VYBRANÝCH ZEMÍCH EU	48
4.1 BANKOVNÍ SEKTOR A OBJEM POSKYTNUTÝCH ÚVĚRŮ V ROCE 2007	48
4.1.1 Vývoj úvěrového portfolia bankovního sektoru	49
4.1.2 Úvěry obyvatelstvu	51
4.1.3 Úvěry nefinančním podnikům	54
4.1.4 Úvěry nebankovních věřitelských subjektů	55
4.1.5 Úvěry poskytnuté stavebními spořitelny	56
4.1.6 Úvěrové riziko	56
4.2 BANKOVNÍ SEKTOR A OBJEM POSKYTNUTÝCH ÚVĚRŮ V ROCE 2008	58
4.2.1 Vývoj úvěrového portfolia bankovního sektoru	61
4.2.2 Úvěry obyvatelstvu	64
4.2.3 Úvěry nebankovních věřitelských subjektů	66
4.2.4 Úvěry poskytnuté stavebními spořitelny	67
4.2.5 Úvěrové riziko	68
4.3 BANKOVNÍ SEKTOR A OBJEM POSKYTNUTÝCH ÚVĚRŮ V ROCE 2009	69
4.3.1 Úvěrové portfolio bankovního sektoru	72
4.3.2 Úvěry obyvatelstvu	73
4.3.3 Úvěry nebankovních věřitelských subjektů	75
4.3.4 Úvěrové riziko	75
4.4 ANALÝZA OBJEMU POSKYTNUTÝCH ÚVĚRŮ ZA OBDOBÍ 2007 AŽ 2009 - SHRNUÍ	78
5 VÝHLED BANKOVNÍHO SEKTORU ČESKÉ REPUBLIKY DO BUDOUCNA	81
5.1 HODNOCENÍ ODOLNOSTI BANKOVNÍHO SEKTORU	81
5.1.1 Úvěrové riziko	81
5.2 VÝSLEDKY ZÁTĚŽOVÝCH TESTŮ	82
ZÁVĚR.....	85
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	87
SEZNAM ZKRATEK	91
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	93
SEZNAM TABULEK	94

Úvod

Finanční krize, která začala poměrně nenápadně ke konci roku 2007 krachem dvou hedgeových fondů investiční banky Bear Stearns, je a jistě bude ještě dlouho velice aktuální téma. Tato krize je mnohem vážnější, než jsou mnozí ochotni připustit. Nikdo by jistě nečekal, že finanční systém skutečně selže a globální ekonomika se zhroutí. V minulosti platilo, že kdykoliv se ekonomika dostala na samý okraj zhroucení, finanční instituce přišly na pomoc. Totéž se očekávalo i v roce 2008, ovšem k ničemu takovému nedošlo.

Na podzim roku 2008 se Spojené státy americké a s nimi i většina světa propadly do nejhroší finanční krize od dob Velké hospodářské krize. Tentýž rok 15. září vyhlásila společnost Lehman Brothers bankrot, který nikdo nečekal a během následujících dní se zhroutil celý finanční systém.

Zásadní roli vzniku této krize, která ovlivňuje dění na kapitálových trzích po celém světě, hrála nadměrná úvěrová expanze, kterou vyvolaly nízké úrokové sazby bank a masové nesplácení vzniklých nezdravých úvěrů, zejména pak hypotečních a spotřebitelských. Nízké úrokové sazby především k hypotečním úvěrům byly lákadlem pro mnoho lidí, což vyvolalo obrovský boom ve stavění nových domů, který byl základem pro vznik nemovitostní bubliny. Vlastníci domů získávali na své nemovitosti stále větší hypotéky. S tím, jak se realitní hysterie účastnilo stále více lidí, domy se prodávaly za stále nižší ceny a finanční instituce utrpěly výrazné ztráty. Problémem byl také fakt, že vlastní domy měly nižší hodnotu než hypotéky s nimi spojené. Američané tedy nebyli schopni včas uhradit své splátky hypoték, čímž bankám a ostatním finančním institucím způsobili obrovské problémy. Tato platební neschopnost se poté promítla i do ostatních odvětví.

Finanční krize způsobuje problémy veřejných financí a vede k prohloubení dlouhodobé fiskální nerovnováhy a má závažné důsledky pro celou společnost, ať už je to například krach různých investičních společností a podniků či nezaměstnanost. Dopady americké krize se tedy týkají nás všech, což pocítila řada z nás na vlastní kůži.

V důsledku propadu zahraniční poptávky a celosvětového zpřístupňování finančních podmínek začal hospodářský růst české ekonomiky ve 2. polovině roku 2008 výrazně zpomalovat. Českou republiku zasáhla finanční krize především v poklesu výkonu ekonomiky a také zvýšením nezaměstnanosti. Český finanční systém nicméně patří v dosavadním průběhu krize mezi stabilnější v EU s poměrně silnou pozicí. Hlavním rizikem pro českou ekonomiku bylo prohloubení recese v Evropě. To se projevilo výrazným poklesem českého exportu a průmyslové výroby.

Oproti některým zahraničním bankám má český bankovní sektor dostatek likvidity a kapitálu a poskytované úvěry je tedy možno financovat vklady. Bankovní depozita, která výrazně převyšují celkový objem úvěrů, zajišťují bankám dostatečnou likviditu. Česká národní banka zprvu raději přijala rozhodnutí o mimořádném pravidelném reportování vybraných ukazatelů likvidity bank, tento monitoring byl však v důsledku dobré likvidní pozice v českém bankovním sektoru v roce 2009 zrušen. Finanční zdraví a stabilita bank tedy plyne především z vysoké tvorby výnosů. Tvorba zisku umožňuje udržení kapitálu na dostatečné úrovni, a to i přes masivní výplaty dividend v posledních letech.

Diplomová práce se snaží přiblížit dopady finanční krize na objem poskytnutých úvěrů v České republice. **Hlavním cílem práce je tedy provést analýzu objemu poskytnutých úvěrů v ČR a zjistit jak finanční krize ovlivnila trh s úvěry.** Práce se zaměří nejen na poskytnuté úvěry v České republice, ale současně i na komparaci úvěrů ve vybraných zemích Evropské unie.

Ke splnění hlavního cíle je nutné splnit postupně dílčí cíle, které se skládají z charakteristiky finančního trhu, jehož nejčastější struktura členění je na trh peněžní, kapitálový a úvěrový. Poslednímu zmíněnému trhu, tedy trhu úvěrovému bude v práci věnována největší pozornost. Další dílčí cíl je zaměřen na stručnou charakteristiku bankovních produktů, především úvěrových a dále je věnována pozornost příčinám a dopadům finanční krize na trh s úvěry. Závěr práce se zaměřuje na výhled českého bankovního sektoru do budoucna.

1 Finanční systém

Finanční systém sehrává v rámci celé ekonomiky velmi důležitou roli. Je tvořen souborem trhů, zákonů, řadou různých regulací a technik a také institucemi, díky kterým jsou realizovány finanční transakce.

V každé zemi tvoří finanční systém jakýsi strukturovaný prostor, v němž jsou realizovány finanční služby. Rozhodující vlastností tohoto systému je stabilita, kdy trhy fungují efektivně bez nežádoucích dopadů na státní finance a makroekonomické prostředí.

Jádrem finančního systému nadále zůstává bankovní sektor. V posledních letech však postupně narůstá váha dalších nebankovních institucí a produktů, které konkurují tradičním bankovním službám.

1.1 Finanční trh

Finanční trhy mají v ekonomice nezastupitelné postavení. Mezi nejdůležitější funkce finančních trhů patří především alokace volných peněžních prostředků, vytváření cen, zajišťování likvidity, diverzifikace rizik a také snižování transakčních nákladů.

Finanční trhy lze tedy vymezit jako „*systém institucí a instrumentů zabezpečujících pohyb peněz a kapitálu ve všech formách mezi různými ekonomickými subjekty na základě nabídky a poptávky*“.¹

Na finančním trhu se vyskytují dvě skupiny subjektů:

- **věřitelé** – mají dočasně volné finanční prostředky, které hodlají za určitý finanční obnos poskytnout někomu jinému,
- **dlužníci** – potřebují dočasně volné finanční prostředky, které získávají od věřitelů.

Subjekty v ekonomice jsou vystavovány situaci, kdy mají přebytek nebo nedostatek finančních prostředků. Systém finančních trhů pak umožňuje přemísťovat finanční prostředky

---

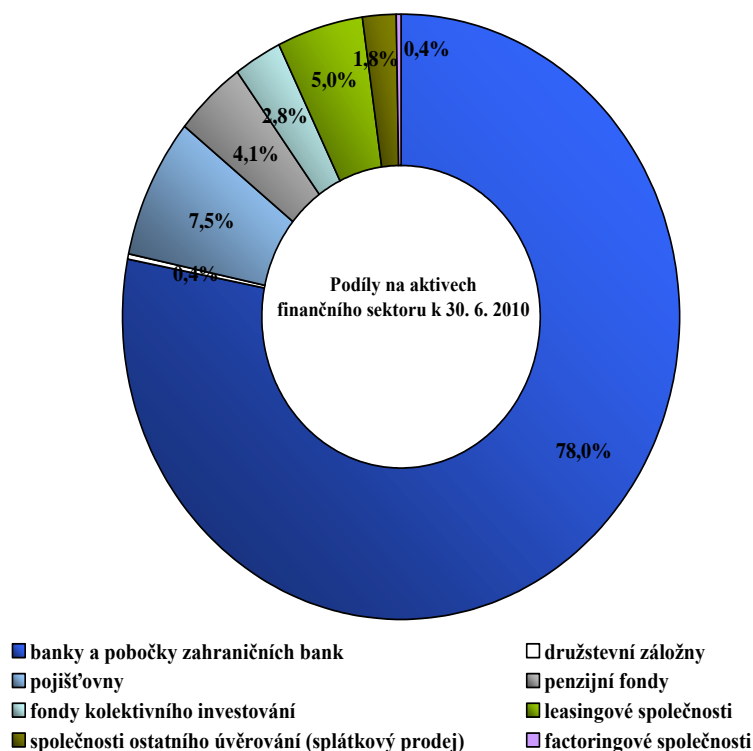
¹ REVENDA, Z.; MANDEL, M.; KODERA, J.; MUSÍLEK, P.; DVOŘÁK, P.; BRADA, J. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 4. vyd. Praha: Management Press, 2005. s. 97.

od přebytkových subjektů k deficitním cestou vytváření a obchodování finančních instrumentů.

Bez existence finančních trhů by přebytkové subjekty měly pravděpodobně menší motiv pro tvorbu úspor a naopak deficitní subjekty by mohly ztrácet motivy pro vypůjčování si finančních prostředků.

Na strukturu finančního trhu, který je dominován bankami, měla ekonomická krize malý dopad. Banky ve druhé polovině roku 2010 disponovaly téměř většinou aktiv finančních institucí, viz obrázek 1. V posledních dvou letech v porovnání se všemi ostatními součástmi českého finančního systému dosáhl dokonce bankovní sektor výrazně nejvyššího růstu objemu aktiv.

Reputace bank tedy nijak zvláště krizí neutrpěla, naopak řada institucí profitovala z rostoucí nejistoty vkladatelů a přesunu do jednodušších a srozumitelných bankovních produktů.

Obrázek 1 Podíly na aktivech finančního sektoru k 30. 6. 2010

Zdroj: SINGER, M. *Finanční stabilita v ČR, bankovní regulace a zavedení eura* [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2010-12-20]. Dostupný z WWW:

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/singer_20101102_vse.pdf>.

1.1.1 Subjekty finančního trhu

Obchodování s penězi jistě není jednoduchou záležitostí. Prodávající a kupující proto tyto obchody neuskutečňují sami a přímo mezi sebou, ale využívají specialisty schopné tyto obchody zprostředkovat. Specialisté zabývající se touto činností se nazývají finanční zprostředkovatelé, které můžeme rozdělit na **banky** a **nebankovní finanční zprostředkovatelé**. Z bank jsou nejvýznamnějšími zprostředkovateli tzv. komerční banky. Z nebankovních zprostředkovatelů jsou to zejména finanční instituce, které nemají bankovní licenci a tudíž nejsou bankami. Mezi nejvýznamnější nebankovní finanční zprostředkovatele patří pojišťovny, penzijní fondy, podílové a investiční fondy a firmy cenných papírů.²

Počty subjektů na finančním trhu se v roce 2009 výrazně nezměnily. Mírné navýšení počtu subjektů v rozhodujících sektorech finančního trhu je často realizováno formou zřízení pobočky zahraniční matkou přímo nebo nepřímo přes její dceřinou zahraniční společnost. Ukazuje se, že díky realizaci zahraniční pobočky je působení zahraničních subjektů na finančním trhu v České republice méně administrativně náročné.³

V následující tabulce 1 je znázorněn přehled vybraných subjektů poskytujících služby na finančním trhu od roku 2007 do roku 2009.

---

² PAVELKA, F.; BARDOVÁ, D.; OPLTOVÁ, R. *Úvěrové obchody*. Praha: BIVŠ, a. s., 2001. s. 12.

³ *Zpráva o vývoji finančního trhu v roce 2009* [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2010-12-05]. Dostupný z WWW: < http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/financni_trh_55972.html>.

Tabulka 1 Počet vybraných subjektů poskytujících služby na finančním trhu

subjekt/rok	2007	2008	2009
ÚVĚROVÉ INSTITUCE			
Banky	37	37	39
z toho banky	17	16	16
z toho zahr. banky	14	16	18
z toho stavební spořitelny	6	5	5
Družstevní záložny	19	17	17
KAPITÁLOVÝ TRH			
Obchodníci s cennými papíry	44	38	39
Investiční fondy	7	16	27
Investiční společnosti	18	19	22
Investiční zprostředkovatelé (tis.)	13 370	12 870	9 100
Otevřené podílové fondy	121	142	139
Zahraniční fondy/podfondy	1 499	1 596	1 480
Penzijní fondy	11	10	10
POJISTNÝ TRH			
Pojišťovny	52	53	52
z toho tuzemské pojišťovny	34	35	35
z toho pobočky z EU a třetích zemí	18	18	17
Pojišťovací zprostředkovatelé (tis.)	67 500	86 230	105 980

Zdroj: Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem v roce 2009 [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2010-12-05]. Dostupný z WWW:

<http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/index.html>.

1.1.2 Struktura finančního trhu

Finanční trh je vnitřně strukturován a má konkrétní institucionální podobu. Jednoznačné vymezení struktury finančního trhu není snadnou záležitostí. V praxi není jeho vymezení zcela jednotné. Je to způsobeno řadou různorodých faktorů (historických, politických, právních atd.)

Současným problémem v segmentaci finančních trhů je vzájemné prolínání jednotlivých trhů. Vznikají stále nové produkty, jejichž charakteristiky stěžují jejich jednoznačné zařazení. Segmentaci finančních trhů v poslední době také výrazně ztěžují silné tendence vzájemného prolínání jednotlivých trhů.

Za základní členění finančního trhu se považuje členění na trh *peněžní, kapitálový a úvěrový*.⁴ Za rozhodující kritéria pro toto členění je možné považovat okruh subjektů, mezi kterými obchody probíhají, dále doba splatnosti obchodů a také využívané instrumenty.

1.2 Banky jako významný finanční zprostředkovatel

Banky jsou finanční instituce, které na komerční bázi provádějí finanční zprostředkování a představují tradičně jednoho z nejvýznamnějších finančních zprostředkovatelů na finančních trzích. Charakteristickým rysem bank je příjem různých forem vkladů na jedné straně a poskytování úvěrů na straně druhé.

Pro provádění bankovních činností musí banka získat licenci, kterou uděluje centrální banka, kterou je v ČR Česká národní banka. V rukou bank jsou zejména trhy peněžní, ale mají vysoký podíl i na trzích kapitálových.

Na rozdíl od ostatních finančních zprostředkovatelů mají banky na finančních trzích specifické postavení. Zatímco ostatní finanční zprostředkovatelé působí na těchto trzích spíše pasivně, banky díky své angažovanosti ve svěřeneckých systémech, finanční trhy aktivně ovlivňují a svým způsobem je i formují a dotvářejí.

1.2.1 Struktura českého bankovního systému

V České republice je bankovní systém dvoustupňový, to znamená, že je založen na institucionálním oddělení makroekonomické funkce, kterou zabezpečuje centrální banka (v ČR je to Česká národní banka), a mikroekonomické funkce, která je doménou sítě komerčních bank. Hlavním cílem centrální banky je obvykle měnová stabilita, naopak komerční banky provádějí svou činnost na ziskovém principu.

Ke konci roku 2009 tvořilo bankovní sektor České republiky celkem 39 bank a poboček zahraničních bank. Počet bank se ve srovnání s koncem roku 2008 zvýšil o dva subjekty. Struktura bankovního sektoru se v roce 2009 zásadně neměnila. Mezi bankovní subjekty spadá 16 bank (čtyři velké, čtyři střední a osm malých bank), 5 stavebních spořitelien a 18 poboček zahraničních bank. Skupina čtyř velkých bank stále tvoří rozhodující část

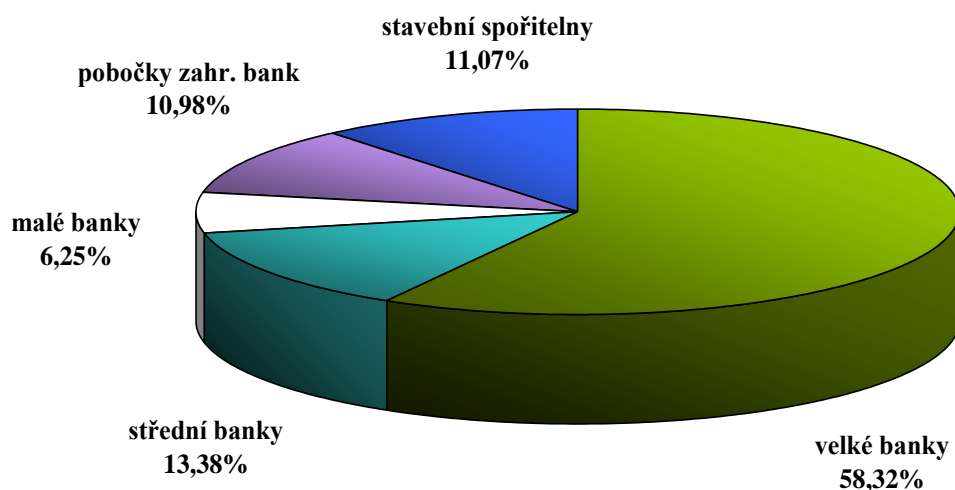
---

⁴ REVENDA, Z.; MANDEL, M.; KODERA, J.; MUSÍLEK, P.; DVOŘÁK, P.; BRADA, J. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 4. vyd. Praha: Management Press, 2005. s. 97.

tuzemského bankovního sektoru, podíl jejich aktiv na aktivech bank jako celku se v roce 2010 zcela nepatrně zvýšil nad hranici 58 %, viz obrázek 2.

Nejčastější členění bankovního systému je dle velikosti podle výše bilanční sumy. Český bankovní sektor dle klasifikace ČNB zahrnuje tyto následující banky:

- velké banky (bilanční suma nad 200 mld. Kč),
- střední banky (bilanční suma 50 až 200 mld. Kč),
- malé banky (bilanční suma pod 50 mld. Kč),
- pobočky zahraničních bank,
- stavební spořitelny.

Obrázek 2 Podíly jednotlivých skupin bank na bilanční sumě k 30. 9. 2010

Zdroj: Česká národní banka [online]. 2010 [cit. 2011-02-10]. Podíly jednotlivých skupin bank na vybraných ukazatelích bankovního sektoru. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/banky/bs_ukazatele_tab07.html>.

Následující tabulka 2 ukazuje rozdělení bank dle bilanční sumy do skupin.

Tabulka 2 Rozdělení bank dle bilanční sumy

Rozdělení bank do skupin (k 31. 12. 2009)	
I. Velké banky	4. BRE Bank S. A., organizační složka podniku
	5. CALYON S. A., organizační složka
1. Česká spořitelna, a. s.	6. Citibank Europe plc, organizační složka
2. Československá obchodní banka, a. s.	7. COMMERZBANK Aktiengesellschaft, pobočka Praha
3. Komerční banka, a. s.	8. Deutsche Bank Aktiengesellschaft Filiale Prag, organizační složka
4. UniCredit Bank Czech Republic, a. s.	9. Fortis Bank SA/NV, pobočka Česká republika
II. Střední banky	10. HSBC Bank plc - pobočka Praha
	11. ING Bank N. V.
1. Českomoravská záruční a rozvojová banka, a. s.	12. Oberbank AG pobočka Česká republika
2. GE Money Bank, a. s.	13. Poštovní banka, a. s., pobočka Česká republika
3. Hypoteční banka, a. s.	14. PRIVAT BANK AG der Raiffeisenlandesbank Oberösterreich, pobočka ČR
4. Raiffeisenbank, a. s.	15. Raiffeisenbank im Stiftland eG pobočka Cheb, odštěpný závod
III. Malé banky	16. Saxo Bank A/S, organizační složka
	17. Všeobecná úvěrová banka, a. s., pobočka Praha
1. Banco Popolare Česká republika, a. s.	18. Waldviertler Sparkasse von 1842 AG
2. Česká exportní banka, a. s.	V. Stavební spořitelny
3. Evropsko-ruská banka, a. s.	1. Českomoravská stavební spořitelna, a. s.
4. J&T BANKA, a. s.	2. Modrá pyramida stavební spořitelna, a. s.
5. LBBW Bank CZ, a. s.	3. Raiffeisen stavební spořitelna, a. s.
6. PPF banka, a. s.	4. Stavební spořitelna České spořitelny, a. s.
7. Volksbank CZ, a. s.	5. Wüstenrot - stavební spořitelna, a. s.
8. Wüstenrot hypoteční banka, a. s.	
IV. Pobočky zahraničních bank	
1. ABN AMRO Bank N. V.	
2. AXA Bank Europe, organizační složka	
3. Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ (Holland) N. V. Prague Branch, organizační složka	

Zdroj: Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem v roce 2009 [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2010-12-05].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/index.html>.

1.2.2 Bankovní rizika

Banka, jako nejvýznamnější finanční zprostředkovatel, se při výkonu své činnosti vystavuje mnohým rizikům. Prostředí, ve kterém banka podniká, se totiž vyznačuje nejistotou. Taková nejistota může způsobit to, že se nemusí vše vyvíjet tak, jak banka očekává. O riziku se hovoří tehdy, pokud je vývoj horší než očekávaný a dopad tohoto vývoje má negativní vliv na hospodaření banky. Riziko představuje možnost ztráty nebo nižšího výnosu.

Přístup k rizikům se v posledních desetiletích výrazně mění. Banky jednak zdokonalují používané metody a zdokonalují tak pohyb v prostoru vymezeném dvěma souřadnicemi, a to rizikem a výnosem. Banky se snaží o standardizaci postupů využívaných k jejich zvládnutí.

Banky pracují především s těmito druhy rizik: úvěrovým, tržním, likvidním a operačním.⁵

- **Úvěrové riziko** spočívá v selhání protistrany v transakci. Patří tedy ke „klasickým“ bankovním rizikům, přítomným v bankovníctví ve všech jeho historických podobách, neboť téměř v kterékoliv transakci může dojít k tomu, že partner banky nedostojí podmínkám smlouvy a bance v důsledku toho vznikne ztráta. Odchýlení od žádoucího nebo předpokládaného vývoje tedy spočívá v tom, že partner banky nesplní to, k čemu se smluvně zavázal (nesplatí úvěr, nevypořádá uzavřený obchod apod.).
- **Tržní riziko** je spojeno s pohybem tržních cen (akciových instrumentů, domácí měny, zahraničních měn, komodit, apod.) a jeho negativním odrazem v hospodářském výsledku banky. Toto riziko se může zachytit ve čtyřech základních formách, jako riziko **akciové, úrokové, měnové a komoditní**. Tržní riziko se dotýká aktivit univerzálních komerčních bank větší měrou až v poslední době, kdy tyto instituce silně diverzifikují své činnosti a významněji se začínají angažovat v prostoru investičního bankovníctví.
- **Likvidní riziko** patří k rizikům, které provázejí bankovníctví ve všech vývojových i organizačních formách. Banka jako subjekt pracující intenzivně s cizími zdroji musí řídit svou schopnost dostát aktuálně splatným závazkům.
- **Operační riziko** má jako jediné nefinanční povahu. Souvisí zejména se vznikem chyb v bankovních systémech, resp. v selhání lidského či technologického prvku. Může

---

⁵ PULPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. Praha: Oeconomica, 2009. s. 182-183.

se jednat například o selhání informačních systémů, neúmyslné chyby, podvod, zpronevěra, krádež, komunikační problémy apod.

1.3 Nebankovní finanční zprostředkovatelé

K nejvýznamnějším nebankovním zprostředkovatelům patří pojišťovny, penzijní fondy, podílové a investiční fondy, ale i například firmy cenných papírů. Jedná se tedy o takové instituce, které ke své činnosti nemají bankovní licenci.

Čím dál častější a populárnější bývají úvěry a půjčky od soukromých společností. Populární jsou především z toho důvodu, že se pro jejich získání kladou menší nároky než u banky. Nevýhodou těchto soukromých společností je to, že nepodléhají státnímu dohledu a tudíž tak bývají často spojovány s nekalými praktikami.

2 Charakteristika a členění bankovních produktů

Bankovníctví patří svou podstatou do sféry služeb nemateriální povahy. Služby, které mohou banky svým klientům samostatně nabízet a zpravidla za úplatu provádět, se označují jako bankovní produkty.

Pro bankovní produkty platí následující charakteristiky:⁶

- mají **nákladově duální charakter**, který vystupuje do popředí zejména v souvislosti s interními nákladovými kalkulacemi, kdy je nutné odlišit náklady věcné složky s náklady na pořízené zdroje,
  - *náklady věcné složky* – sledují produkt jako průnik materiálových, technických, personálních faktorů a náklady s nimi spojené mají jiný objem než náklady „zdrojové“ složky u téhož produktu,
  - *náklady zdrojové složky* – zachycují cenu finančních zdrojů nesených produktem.
- jsou **vzájemně intenzivně provázané**, tzn., že realizace jednoho produktu je velmi často podmíněná pořízením jiného (např. produkt „bezhotovostní platba“ nemůže klient banky „spotřebovat“, aniž by realizoval produkt „běžný účet“),
- **nejsou patentovány** – mohou být bezprostředně přejímány konkurencí, a tak je komparativní výhoda vyplývající ze zavedení nového produktu na trh relativně krátkodobá,
- významnou roli hrají **marketing a reklama**, která má za úkol nejen upozornit a zaujmout, ale také vysvětlit.

V praxi je možné se setkat s celou řadou přístupů k členění bankovních produktů. Vzhledem k velkému počtu a značné různorodosti bankovních produktů není jejich členění snadnou záležitostí.

Mezi rozšířené členění bankovních produktů je například členění podle jejich odrazu v bilanci banky nebo také podle klientského segmentu. K nejvýznamnějšímu členění však bezesporu patří členění na **produkty dle účelu použití**. Podle tohoto přístupu se bankovní produkty mohou rozdělit do pěti základních skupin:⁷

⁶ PULPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. Praha: Oeconomica, 2009. s. 212-213.

⁷ DVOŘÁK, P. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Linde, 2005. s. 256-257.

- **finančně úvěrové produkty** – z hlediska klienta představují možnost získání finančních prostředků na úvěrovém principu. Jedná se o různé formy bankovních úvěrů a záruk,
- **depozitní produkty** – možnost uložení dočasně volných prostředků v bance,
- **platební produkty** – slouží k provádění nejrůznějších úhrad nebo naopak inkas splatných pohledávek včetně souvisejících služeb jako je zajištění proti platební neschopnosti, konverze do požadované měny apod.,
- **produkty investičního bankovnictví** – možnost finančního investování, získávání zdrojů nebo zajištění prostřednictvím nástrojů peněžního a kapitálového trhu, dále služby spojené s úschovou a správou investičních nástrojů, rovněž i poradenské služby banky při realizaci fúzí a akvizic, restrukturalizaci podniků apod.,
- **pokladní a směnárenské produkty** – představují pro klienta různé transakce s hotovými penězi a také směnu hotových peněz z jedné měny do druhé.

Vzhledem k tématu diplomové práce jsem se podrobněji zaměřila pouze na úvěrové produkty.

2.1 Úvěrový trh

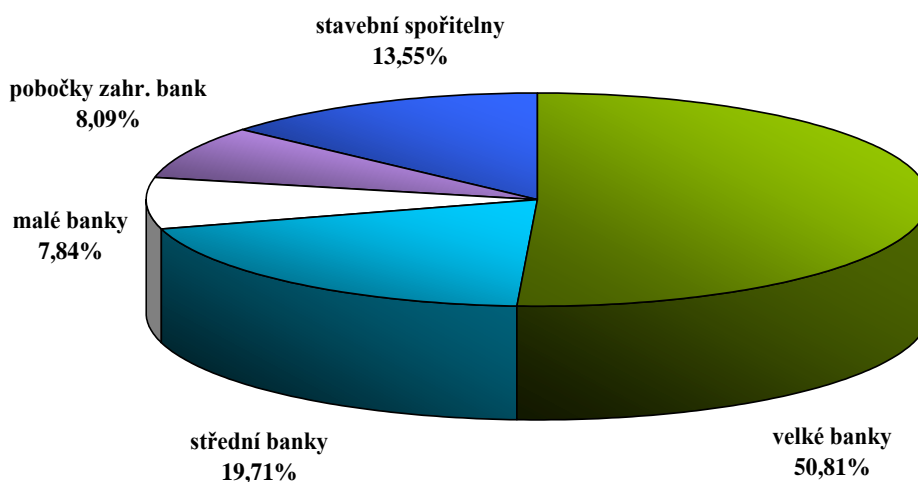
Trh s úvěry je součástí finančního trhu, může se vymezit jako systém institucí a instrumentů zabezpečujících pohyb kapitálu na úvěrovém principu mezi bankami a nebankovním sektorem. Jedná se především o střednědobé a dlouhodobé vklady, které finanční instituce s relativně dlouhodobějším přebytkem zdrojů nad vlastními aktivními úvěrovými aktivitami umisťují u bank, jejichž situace je opačná.

Na úvěrovém trhu hrají významnou roli komerční banky. Na jedné straně přijímají nejrůznější formy vkladů od svých klientů, kterými jsou především domácnosti, významná část připadá i na podnikový a veřejný sektor. Na druhé straně poskytují banky na vlastní účet různé druhy úvěrů, jejichž výrazně největší objem plyne do podnikového sektoru.⁸

Na následujícím obrázku 3 je přehled podílů jednotlivých skupin bank na hrubých úvěrech.

---

⁸ REVENDA, Z.; MANDEL, M.; KODERA, J.; MUSÍLEK, P.; DVOŘÁK, P.; BRADA, J. *Peněžní ekonomie a bankovnictví*. 4. vyd. Praha: Management Press, 2005. s. 102.

Obrázek 3 Podíly jednotlivých skupin bank na hrubých úvěrech k 30. 9. 2010

Zdroj: Česká národní banka [online]. 2010 [cit. 2011-02-10]. Podíly jednotlivých skupin bank na vybraných ukazatelích bankovního sektoru. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/banky/bs_ukazatele_tab07.html>.

2.2 Úvěrové produkty a jejich členění

Úvěrové produkty patří bezesporu mezi nejvýznamnější produkty banky a významně se podílí i na celkových příjmech. Na druhé straně patří tyto produkty mezi hlavní zdroje rizika.

Bankovní úvěry plní i řadu funkcí, především se jedná o mikroekonomickou a makroekonomickou funkci.⁹ Mikroekonomická funkce úvěru spočívá v tom, že prostřednictvím úvěru nabývají jeho příjemci finanční zdroje, které jim umožňují hospodárnou produkci, spotřebu a investice. V tomto smyslu mají úvěry důchodový účinek, rozšiřují důchody a vytváří kupní sílu úvěrovaných subjektů.

Makroekonomická funkce úvěru je spojena s bezprostředním účinkem úvěru na peněžní stabilitu dané ekonomiky. Tento účinek úvěru se projevuje hlavně v těchto následujících rovinách:

⁹FREIBERG, F. *Bankovníctví*. Praha: ČVUT, 2000. s. 125.

- prostřednictvím bankovního úvěru jsou uváděny peníze do oběhu a z oběhu opět stahovány,
- bankovní úvěr je nástrojem k přerozdělování disponibilních zdrojů mezi subjekty s nadbytkem zdrojů na jedné straně a deficitem zdrojů na straně druhé,
- na základě bankovního úvěru dochází k tzv. úvěrové emisi, respektive k emisi bezhotovostních peněz.

Poskytování úvěrů patří mezi nejdůležitější obchody komerčních bank. Banky poskytují celou řadu různých úvěrů, proto není jejich členění jednoduchou záležitostí. Jednotlivé přístupy k členění úvěrů se liší tím, která hlediska považují banky za primární a která naopak jako doplňující. V tomto směru jsou patrné rozdíly mezi jednotlivými zeměmi, ale existují rozdíly i mezi jednotlivými bankami.

Různé kategorie úvěrů usnadňují bankám posuzování jednotlivých rysů úvěrů, stanovení podmínek jejich poskytování, určení úrokových sazeb a zajištění adekvátního úvěrového krytí.

Podle několika vybraných hledisek je zde uvedena základní kategorizace úvěrů:¹⁰

- ***podle doby splatnosti***
  - krátkodobé úvěry (do 1 roku),
  - střednědobé úvěry (od 1 roku do 5 let),
  - dlouhodobé úvěry (nad 5 let).
- ***podle zajištění***
  - nekryté úvěry,
  - kryté úvěry.
- ***podle poskytovatele úvěru***
  - bankovní úvěry,
  - veřejné (státní) úvěry,
  - dodavatelské úvěry.
- ***podle odvětví příjemce úvěru***
  - úvěry průmyslu,
  - úvěry zemědělství,

---

¹⁰ FREIBERG, F. *Bankovníctví*. Praha: ČVUT, 2000. s. 126.

- úvěry stavebnictví,
- úvěry vnitřnímu obchodu,
- úvěry zahraničnímu obchodu, atd.
- **podle právního postavení příjemce úvěru**
  - úvěry soukromým fyzickým osobám a domácnostem,
  - úvěry podnikatelským subjektům,
  - úvěry veřejným institucím.

K významnému členění úvěrů patří i toto základní rozdělení do tří skupin:¹¹

- **peněžní úvěry**
  - za hlavní druhy peněžních úvěrů lze považovat především úvěry kontokorentní, eskontní, hypoteční a spotřební,
  - znamenají skutečné poskytnutí likvidních prostředků obvykle v bezhotovostní formě,
  - klient musí v dohodnuté lhůtě splatit přijatý úvěr, včetně úroků,
  - tyto úvěry se přímo odrážejí v bilanci banky a přímo ovlivňují její likviditu.
- **závazkové úvěry a záruky**
  - jedná se zejména o úvěry akceptační, avalové a různé druhy bankovních záruk,
  - banka se zaručuje za svého klienta a zavazuje se splnit jeho závazek, pokud tak klient neučiní sám,
- **alternativní formy financování**
  - k nejvýznamnějším produktům patří factoring a forfaiting,
  - tyto produkty umožňují klientům získat finanční prostředky za určitých specifických podmínek.

2.3 Peněžní úvěry

Za peněžní úvěry se označují všechny úvěry, při kterých banka poskytuje likvidní finanční prostředky klientovi v hotovostní a bezhotovostní formě. Častější však bývá bezhotovostní forma. Obvyklá kritéria pro klasifikaci peněžních úvěrů vycházejí z hlediska času a druhu subjektu.

---

¹¹ REVENDA, Z.; MANDEL, M.; KODERA, J.; MUSÍLEK, P.; DVOŘÁK, P.; BRADA, J. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 4. dopl. vyd. Praha: Management Press, 2005. s. 139.

2.3.1 Kontokorentní úvěr

Kontokorentní úvěr patří mezi krátkodobé úvěry, které banka poskytuje na běžném účtu klienta tak, že zůstatek účtu může přecházet do mínusu. Klient má možnost plně disponovat s úvěrem zcela automaticky a to tím, že může platit ze svého účtu i když na něm nemá dostatek peněz. Výdaje klienta se účtují k tíži a příjmy ve prospěch kontokorentního účtu. Podle výše uskutečněných výdajů a příjmů se na kontokorentním účtu vytváří buď peněžní vklad nebo dochází k čerpání úvěru.

Banka určuje limitní částku, do které může klient ze svého účtu čerpat. Pokud se ale tato hranice překročí, platí se vysoké penále. Přestože je kontokorentní úvěr co do splatnosti krátkodobým úvěrem, svým charakterem připomíná spíše dlouhodobý úvěr, neboť bývá bankami v mnoha případech opakovaně prolongován. U bonitních klientů netrvají banky na zajištění úvěru. Určité zajištění jim skýtá skutečnost, že mají na základě účtování příjmů a výdajů neustálý přehled o hospodářské situaci klienta.

Využití kontokorentní úvěr je možné v mnoha případech. Mezi nejčastější způsoby využití patří například:

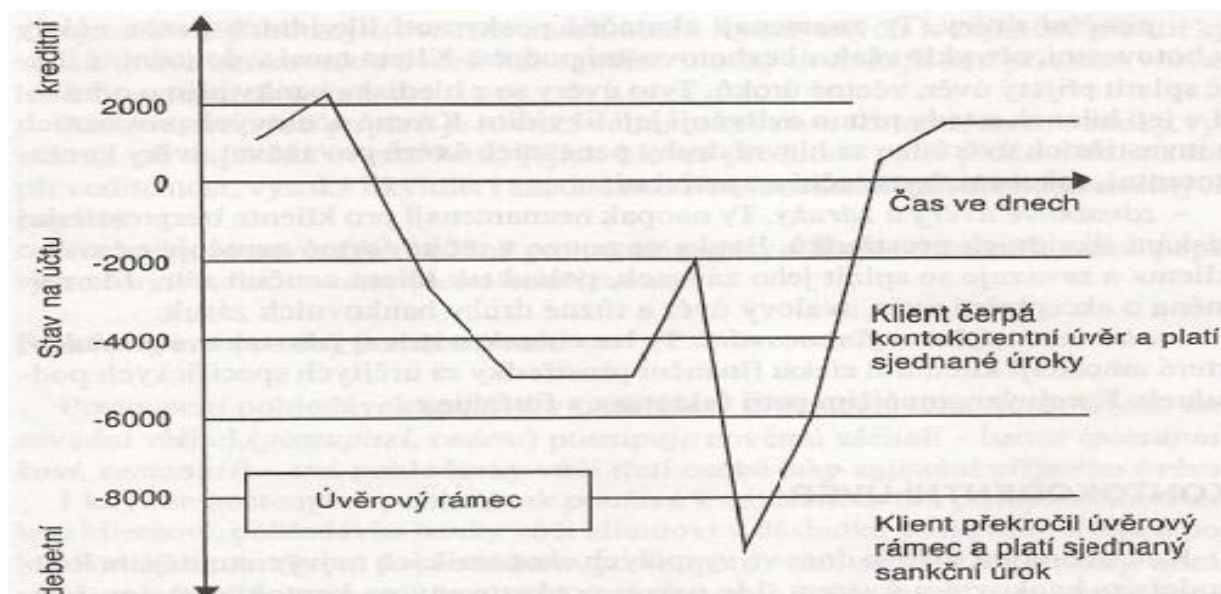
- *financování provozních prostředků, nedokončené a dokončené výroby a krátkodobých pohledávek,*
- *překlenovací financování dlouhodobých projektů,*
- *financování sezónních výkyvů v likviditě.¹²*

Výhodou u kontokorentního úvěru z hlediska klienta je možnost flexibilního čerpání úvěru podle potřeby, možnost využití poskytnutého úvěru jako rezervy likvidity, úzká vazba úrokových nákladů na výši čerpaného úvěru a také snadné využívání pomocí běžných nástrojů platebního styku. Z hlediska banky se může považovat za výhodu relativně vyšší úrokový výnos a snadnější kontrola klienta.

Princip kontokorentního úvěru znázorňuje obrázek 4.

---

¹² FREIBERG, F. *Bankovníctví*. Praha: ČVUT, 2000. s. 132-133.

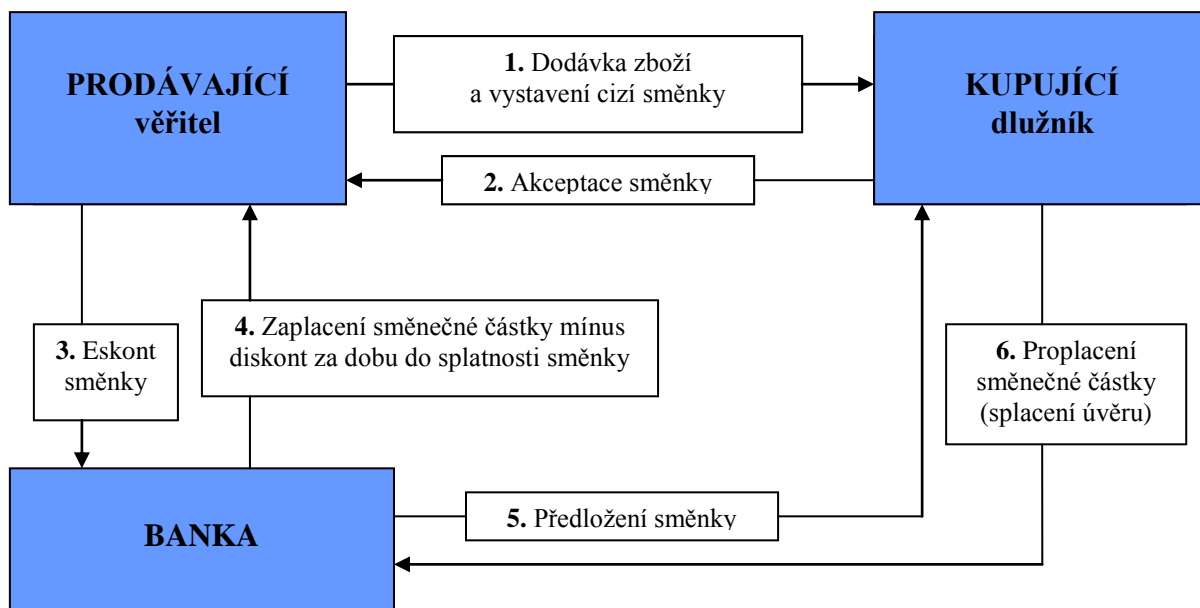
Obrázek 4 Princip kontokorentního úvěru

Zdroj: REVENDA, Z.; MANDEL, M.; KODERA, J.; MUSÍLEK, P.; DVOŘÁK, P.; BRADA, J. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 4. dopl. vyd. Praha: Management Press, 2005. s. 140.

2.3.2 Eskontní úvěr

Eskontní úvěr je stejně jako kontokorentní úvěr krátkodobý úvěr, který se zakládá na odkupu směnky bankou před její splatností. Ten kdo směnku prodává, získá peněžní prostředky v podobě eskontního úvěru, jejichž objem je nižší o srážku úroku (diskontu) než je nominální hodnota směnky. Při odkupu směnky se banka stává jejím majitelem se všemi právy a povinnostmi. Předmětem odkupu se stává směnka na zboží, služby či jiné statky, viz obrázek 5. Banky zpravidla u tohoto úvěru nepožadují zajištění úvěru, protože zajišťovacím prostředkem je totiž směnka sama, která zároveň umožňuje snadnější a rychlejší vymahatelnost pohledávky.

V České republice není tento typ úvěru moc často využíván, neboť jeho získání není jednoduché. Za hlavní výhody eskontního úvěru se považuje zejména rychlé získání peněžních prostředků před splatností směnky a nízká úroková sazba. K nevýhodám patří diskont, tj. částka, kterou si banka odečte od nominální hodnoty směnky a další poplatky spojené s realizací úvěru.

Obrázek 5 Průběh eskontního úvěru

Zdroj: DVOŘÁK, P. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Linde, 2005, s. 524.

2.3.3 Hypoteční úvěr

Hypotečním úvěrem je úvěr, který je poskytnut na investice do nemovitostí na území České republiky nebo na její výstavbu či pořízení a jehož splacení je zajištěno zástavním právem k této, i rozestavěné, nebo jiné nemovitosti na území České republiky.¹³

Hypoteční úvěry patří k oblíbeným bankovním produktům. Jejich charakteristickým rysem je způsob zajištění, kterým je zástavní právo k nemovitostem. Jedná se zpravidla o dlouhodobé úvěry, jejichž doba splatnosti se obvykle pohybuje mezi 5 až 20 roky. Spláceny jsou obvykle pravidelnými konstantními anuitami, což jsou částky, které zahrnují jak splátku jistiny úvěru, tak splátku úroků. Zdroje k poskytování hypotečních úvěrů získávají banky zejména emisí hypotečních zástavních listů.

Účelem hypotečních úvěrů je především profinancování:¹⁴

- koupě nemovitostí do vlastnictví,
- vypořádání spoluvlastnictví a dědických nároků k nemovitosti,
- koupě spoluvlastnického podílu k nemovitosti,

¹³ viz zákon č. 84/1995 Sb., o hypotečních úvěrech

¹⁴ *Einvestice* [online]. 2010 [cit. 2010-12-10]. Hypoteční úvěr v Kč nebo cizí měně. Dostupný z WWW: <<http://www.einvestice.cz/cs/firmy/firmy-s-obratem-pod-60-milionu/hypotecni-uver-v-kc-nebo-cizi-mene.shtml>>.

- výstavby nemovitostí a přístaveb,
- rekonstrukce, modernizace či opravy nemovitostí,
- zhodnocení pozemků.

Rozložení dluhu na delší časové období a možnost využití státních finančních podpor k úvěrování bytové výstavby a modernizace bytového fondu patří mezi hlavní výhody hypotečních úvěrů. Podpory jsou nejrůznějšího druhu, od daňových osvobození a úlev přes přímé dotace k úrokům z hypotečních úvěrů, zvýhodněné či dokonce bezúročené půjčky od státu až po nejrůznější druhy záruk ze strany státu.

2.3.4 Spotřebitelský úvěr

Spotřebitelské úvěry patří v dnešní době mezi nejvyužívanější úvěry, které si získávají stále větší oblibu. Zahrnují veškeré úvěry poskytované soukromým osobám a domácnostem. Důvodů k pořízení spotřebitelského úvěru je spousta, například nákup spotřebního zboží v podobě automobilu, elektroniky, zaplacení různých služeb (dovolená), nebo koupě či oprava nemovitostí.

Spotřebitelské úvěry jsou upraveny zákonem č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru. Tento nový zákon nahradil zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách spotřebitelského úvěru, který již neodpovídal současnému vývoji úvěrových produktů nabízených spotřebitelům na trhu. Zákon se tedy vztahuje na práva a povinnosti související s odloženou platbou, půjčkou, úvěrem nebo jinou obdobnou finanční službou poskytovanou nebo přislíbenou spotřebiteli věřitelem nebo zprostředkovatelem. V zákoně jsou upraveny také výjimky, na které se spotřebitelské úvěry nevztahují.¹⁵

Spotřebitelské úvěry poskytují jednak komerční banky a jednak nebankovní subjekty, jako jsou např. splátkové a leasingové společnosti. V případě nebankovních společností je získání spotřebitelského úvěru mnohem snadnější než u banky, stačí jen, aby klient předložil požadované doklady a podepsal smlouvu o úvěr. Nevýhodou je především skutečnost, že se za tento úvěr zaplatí více, a to díky různým poplatkům a vysokým úrokům. U banky je pořízení úvěru poněkud náročnější a zdlouhavější, banka totiž vyžaduje nejpřísnější pravidla

¹⁵ bližší informace viz zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, § 2

pro půjčování peněžních prostředků, na druhé straně ale poskytuje větší jistotu a často i nižší úrok.

Existují různá členění těchto úvěrů:¹⁶

- **podle účelovosti**
  - **účelové úvěry** – spotřebitel dopředu ví, za co peníze chce utratit; oproti neúčelovému úvěru je účelový úvěr výhodnější z důvodu nižší úrokové sazby,
  - **neúčelové úvěry** – spotřebitel nemusí sdělovat na co peníze vynaloží; cenou za utajení účelu je vyšší úroková sazba.
- **podle zajištění**
  - **zajištěné úvěry** – banka nebo nebankovní subjekt chce mít jistotu, že v případě, kdy klient nebude úvěr splácet, dostane peníze zpět jinak; úvěr může být zajištěn např. zástavním právem k nemovitosti či movité věci,
  - **nezajištěné úvěry** – poskytují se většinou spolehlivým klientům nebo při půjčce jen do několika málo tisíc korun.
- **podle typu výplaty**
  - **hotovostní úvěry** – klient dostane peníze vyplaceny v hotovosti na přepážce banky,
  - **bezhotovostní úvěry** – peníze budou spotřebiteli zaslány na jeho běžný účet, a to buď jednorázově, nebo postupně.

2.4 Závazkové úvěry a záruky

U závazkových úvěrů a záruk banka přímo při poskytnutí úvěru či záruky neposkytuje klientovi likvidní prostředky, ale v určité formě se za něj zaručuje, že provede sjednané plnění, pokud tak neučiní klient nebo pokud budou splněny jiné předem dohodnuté podmínky.

Mezi závazkové úvěry a záruky patří akceptační úvěr, který je spojen se směnkou. U tohoto úvěru banka neposkytuje platební prostředky, nýbrž garantuje zaplacení nějakého závazku. Dále se do této skupiny řadí avalový neboli ručitelský úvěr a také různé formy bankovních záruk.

---

¹⁶ *Společnou cestou* [online]. 2006 [cit. 2010-12-11]. Spotřebitelské úvěry a neschopnost splácet dluhy. Dostupný z WWW: < <http://www.spolcest.cz/files/poradna/final-kniha.pdf> >.

2.4.1 Akceptační úvěr

Akceptační úvěr je krátkodobý úvěr závazkového druhu, který je nerozlučně spojen se směnkou. Příjemce úvěru nedostává od banky peníze, ale jen jakousi garanci od banky za zaplacení určitého závazku. Garance banky vzniká akceptem směnky, kterou vystavuje na banku příjemce úvěru nebo jím pověřená osoba. Banka přistupuje k akceptu směnky jen za podmínky, že příjemce úvěru složí ve prospěch banky do doby splatnosti směnky její současnou hodnotu.¹⁷

Poskytování akceptačního úvěru je podobné jako u eskontního úvěru. Banka na základě smlouvy stanoví klientovi určitý rámec, do kterého je ochotna poskytovat akceptační úvěr neboli akceptovat na ni vystavené směnky.

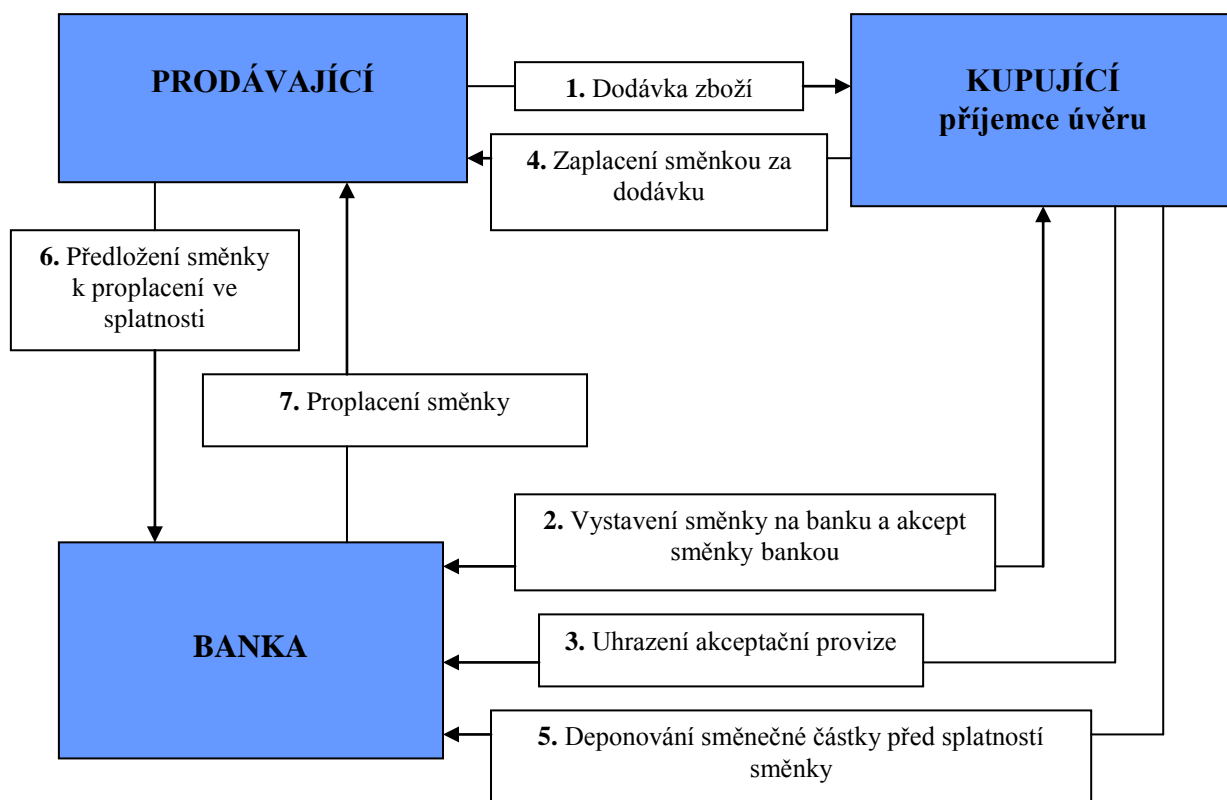
Akceptační úvěr slouží k financování oběhu zboží ve vnitřním i zahraničním obchodě. Příjemce úvěru, který získá směnku, ji může využít k zaplacení dodavateli či jiné osobě nebo ji eskontovat bance, viz obrázek 6. Za poskytnutí úvěru si banka účtuje akceptační provizi, která se velmi často stanovuje jako měsíční procentní sazba ze směnečné částky.¹⁸

Výhoda pro prodávajícího spočívá v tom, že si tímto způsobem zajišťuje řádné a včasné zaplacení směnky, kterou mu zaplatil kupující. Směnka akceptovaná bankou je jistější nežli směnka akceptovaná pouze přímo kupujícím, jehož bonita je mnohdy obtížně zjištělná. Z tohoto důvodu má akceptační úvěr i velký význam v oblasti zahraničního obchodu. V rámci zahraničního obchodu se využívá akceptační úvěr v modifikované formě označovaný jako remboursní úvěr, jehož podstatou je akcept směnky vystavené exportérem na určitou banku (remboursní banku).

---

¹⁷ FREIBERG, F. *Bankovníctví*. Praha: ČVUT, 2000. s. 136-137.

¹⁸ REVENDA, Z.; MANDEL, M.; KODERA, J.; MUSÍLEK, P.; DVOŘÁK, P.; BRADA, J. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha: Management Press, 2000. s. 144-145.

Obrázek 6 Průběh akceptačního úvěru

Zdroj: DVOŘÁK, P. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Linde, 2005, s. 543.

2.4.2 Avalový (ručitelský) úvěr

Avalový úvěr patří také k závazkovému typu krátkodobých úvěrů. Podobně jako u akceptačního úvěru banka nepůjčuje peněžní prostředky, ale jen svoje dobré jméno – svoji důvěryhodnost.

Princip a využití tohoto typu úvěru je stejný jako u akceptačního úvěru, není zde ovšem nutné spojení se směnkou. Úvěr se poskytuje tak, že banka přejímá záruku za závazek klienta vůči třetí osobě. Klient má tak kvalitní zajištění závazku, což dává třetí osobě jistotu, že bude uspokojen její požadavek.

Klient zůstává v postavení hlavního dlužníka. Banka se dostává vystavením záruky (avalu) do postavení vedlejšího dlužníka. Jakmile není hlavní dlužník schopen v daném termínu plnit svůj závazek, nastupuje na jeho místo banka, která je jako ručitel povinna platit za hlavního dlužníka.

Záruky vydává banka zpravidla jen za závazky bonitních klientů nebo jen proti určitému zajištění. Záruka banky je sepsána písemně v záruční listině.

Avalový úvěr je výhodný jak pro klienta, tak i pro banku. Klientovi umožňuje avalový úvěr uspořít likvidní prostředky a poskytuje mu účinné zajištění obchodních vztahů. Klient přitom platí jen relativně nízkou avalovou provizi. Pro banku je avalový úvěr obchodem, který přináší určitý výnos, přičemž banka nemusí ve většině případů vynakládat žádné likvidní prostředky. Za poskytnutý avalový úvěr účtuje banka příjemci úvěru avalovou provizi. Je stanovena jako procentní sazba z částky za kterou se banka zaručuje.¹⁹

2.4.3 Bankovní záruka

Bankovní záruka je upravena v obchodním zákoníku v tomto znění: „*Bankovní záruka vzniká písemným prohlášením banky v záruční listině, že uspokojí věřitele do výše určité peněžní částky podle obsahu záruční listiny, jestliže určitá třetí osoba (dlužník) nesplní určitý závazek nebo budou splněny jiné podmínky stanovené v záruční listině*“.²⁰

Závazek banky vůči dlužníkovi je vždy peněžní bez ohledu na to, zda je zajišťovaný závazek peněžní či nikoliv. Banka se např. může zavázat k peněžnímu plnění za řádné dodání zboží. Bankovní záruka se vystavuje z příkazu klienta, který má splnit určitý závazek.

Díky záruce má věřitel jistotu, že jeho pohledávka bude splněna. Jistota bude tím vyšší, čím vyšší bude spolehlivost a finanční síla ručící banky.

Za výhodu lze považovat to, že plnění závazku bankou může být okamžité a nemusí se čekat na zdlouhavé vymáhání pohledávky. Pro případ, že příkazce nesplní svůj závazek se banka jistí. Nejčastěji se jedná o zřízení zástavního práva k nemovitostem dlužníka nebo zajištění převodem práva.²¹

Záruky bývají rozdělovány obvykle na záruky platební a neplatební. Platební záruka je zárukou banky za splnění platebního závazku klienta (např. zaplacení faktury, směnky, splacení úvěru atd.). Naproti tomu neplatební záruka je zárukou za jiný než platební závazek.

¹⁹ FREIBERG, F. *Bankovníctví*. Praha: ČVUT, 2000. s. 138.

²⁰ Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

²¹ FREIBERG, F. *Bankovníctví*. Praha: ČVUT, 2000. s. 139.

K nejvýznamnějším druhům neplatebních záruk patří záruka za nabídku, kauční záruka, akontační záruka atd.²²

2.5 Alternativní formy financování

Kromě bankovních úvěrových produktů nabízejí banky ještě alternativní produkty označované jako factoring a forfaiting. Obě tyto formy financování jsou založeny na odkupu pohledávek z iniciativy věřitele a většinou bez jeho zpětného postihu. Odlišnost mezi factoringem a forfaitingem spočívá v různém časovém horizontu. Factoringu je připisován odkup krátkodobých pohledávek, zatímco forfaiting se zabývá dlouhodobými pohledávkami.

2.5.1 Factoring

Factoring představuje smluvně sjednaný odkup krátkodobých pohledávek, které vznikly dodavateli v důsledku poskytnutí nezajištěného dodavatelského úvěru. Odkup pohledávek provádí factoringová společnost (banka) buď bez možnosti zpětného regresu na dodavatele (riziko nezaplacení pohledávky přechází na factoringovou společnost) nebo s možností zpětného regresu (riziko nezaplacení zůstává na dodavateli). Využívá se i varianta, kdy se riziko nezaplacení v dohodnutém poměru dělí mezi factoringovou společnost a dodavatele.²³

Pro factoring je typické, že:²⁴

- doba splatnosti pohledávek nesmí být delší než 180 dní a pohledávky vznikly na základě dodavatelského nezajištěného úvěru,
- pohledávka musí být schopná postoupení (cese), předáním kopií faktur totiž dochází k jejich postoupení factorovi, na něhož tím přechází věřitelská pozice se všemi souvisejícími právy,
- má revolvingový charakter (úhradou odkoupených faktur dochází k průběžnému obnovování smluvně vymezeného limitu,
- jde o průběžný hromadný odkup pohledávek zajištěný rámcovou dohodou (jen výjimečně je odkupována jednotlivá pohledávka).

---

²² DVOŘÁK, P. *Bankovnictví pro bankéře a klienty*. 3. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Linde, 2005. s. 556.

²³ DVOŘÁK, P. *Bankovnictví pro bankéře a klienty*. 3. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Linde, 2005. s. 565.

²⁴ PULPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovnictví v České republice*. Praha: Oeconomica, 2009. s. 311.

Mezi hlavní výhody factoringu patří urychlení inkasa pohledávek a tím i cash-flow dodavatele a také usnadnění uzavírání odběratelsko - dodavatelských smluv.

2.5.2 Forfaiting

Forfaiting je odkup středně a dlouhodobých pohledávek vzniklých při vývozu nebo dovozu na úvěr. Subjekt odkupující pohledávky (forfaitér) nemá možnost uplatnit zpětný postih vývozce, jestliže pohledávka není dovozcem řádně zaplacená. Odkup pohledávek probíhá na diskontní bázi, to znamená, že forfaitér proplácí pohledávku ihned při jejím odkupu, přičemž si sráží určitý diskont. Forfaiting představuje odkup jednotlivých pohledávek, nikoliv odkup veškerých pohledávek zastřešený rámcovou smlouvou.

Předmětem forfaitingu mohou být pouze pohledávky zajištěné, zpravidla avalem banky. Splatnost pohledávek nebývá kratší než 90 až 180 dnů a může dosahovat 5 až 8 let.

Výhodou pro vývozce je to, že nemusí čerpat bankovní úvěr na krytí pohledávek a zároveň se zbavuje rizika platební neschopnosti obchodního partnera, jakož i rizika úrokového a měnového, které přecházejí na forfaitéra.

2.6 Úvěrové registry v České republice

Prostřednictvím úvěrových registrů si banky a jiní poskytovatelé úvěrů vzájemně vyměňují informace o důvěryhodnosti, platební morálce a bonitě svých klientů.

Úvěrové registry mohou být buď ryze negativní, to znamená, že jsou v nich obsaženy jen záznamy o tom, že dotyčný klient porušil svůj finanční závazek vůči některému věřiteli, anebo pozitivní, které zahrnují nejen informace o nesplácejících klientech, ale i kompletní platební profil klienta včetně pozitivní historie jeho splácení.

Banky a jiné úvěrové společnosti potřebují registr informací k tomu, aby se o svém klientovi dozvěděli co nejvíce informací, protože čím více informací má věřitel o svých klientech, tím snadněji a častěji jim může poskytnout úvěrové produkty. Úvěrové registry tedy věřitelům slouží především k tomu, aby účinně minimalizovaly riziko, že klient se současně zadluží u několika věřitelů více menšími úvěry, které ve svém souhrnu budou v takové částce, kterou

klient nebude schopen řádně splácet nebo že klient bude ke splácení současných úvěrů používat nové úvěry od jiných věřitelů.

2.6.1 Centrální registr úvěrů

Centrální registr úvěrů (CRÚ) představuje informační systém, který provozuje ze zákona Česká národní banka. Účastníkem CRÚ jsou pouze banky. Tento informační systém umožňuje bankám a pobočkám zahraničních bank působícím na území ČR vzájemně sdílet informace o úvěrovém zatížení a platební morálce klientů. Jde o obligatorní úvěrový registr, protože všechny české banky mají podle zákona povinnost předávat stanovené údaje do registru a současně oprávněně získávat informace z registru.

CRÚ obsahuje informace o podnikatelských subjektech podle typů bankovních pohledávek. Přístup k informacím registru je umožněn všem bankám. Všechny banky jsou současně povinny CRÚ pravidelně měsíčně aktualizovat a dbát na kvalitu informací uložených v databázi registru.

Centrální registr úvěrů funguje v České republice sedm let. Během této doby se z registru, který sloužil převážně k poskytování informací o rozsahu a kvalitě úvěrů poskytnutých dlužníkům – podnikatelským subjektům, stal nástroj využívaný rovněž pro statistické a analytické účely.

V roce 2009 se vývoj registru zaměřil na další zdokonalení uživatelských vlastností. V roce 2009 byla dokončena další etapa rozvoje projektu Optimalizace a stabilizace CRÚ. Uživatelům byly zpřístupněny nové verze uživatelských modulů aplikace a komunikační kanál podporující přímé propojení automatizovaných informačních systémů bank s databází CRÚ. Uvedená technologie urychluje a zjednodušuje přístup bank k databázi CRÚ a umožňuje bankám automatizovat procesy každodenního posuzování platební morálky jejich klientů.²⁵

V tabulce 3 je přehled základních provozních charakteristik CRÚ.

---

²⁵ Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem v roce 2009 [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2010-11-03].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/index.html>.

Tabulka 3 Základní provozní charakteristiky CRÚ

	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009
Počet evidovaných dlužníků	403 417	461 277	497 726
z toho: fyzických osob podnikatelů	237 703	271 770	291 458
právnických osob	165 714	189 507	206 268
Celkový objem zůstatků úvěrů (mld. Kč)	1 141	1 265	1 200
Počet uživatelů aplikace CRÚ	2 422	2 472	2 194
Ad hoc dotazy na úvěrové zatížení (tis. ks/rok)	148	180	205
Počet informací o úvěrovém zatížení v měsíčních sestavách (tis. ks/rok)	2 390	2 800	3 038
Počet pořízených výpisů pro klienty (ks/rok)	225	278	453

Zdroj: *Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem v roce 2009* [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2010-11-03].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financi_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/index.html>.

2.6.2 Bankovní registr clientských informací

Bankovní registr clientských informací (dále jen BRKI) je informační databáze, ve které jsou soustředěny informace o úvěrových závazcích a nepovolených debetních zůstatcích na běžných účtech fyzických osob – občanů a fyzických osob podnikatelů. Informační báze registru je tvořena pozitivními i negativními úvěrovými informacemi o bonitě a důvěryhodnosti klientů.

Provozovatelem registru je společnost Czech Banking Credit Bureau, a. s. (CBCB) se sídlem v Praze. Jedná se o soukromý registr a Česká národní banka se nijak nepodílí na jeho provozu a ani nad ním neprovádí dohled. Cílem tohoto registru je poskytovat klientům bank informace o Bankovním registru, na požádání vydávat klientům výpisy z registru s informacemi, které jsou o nich v Bankovním registru vedeny a řešit případné reklamace klientů týkající se nepravdivých či nepřesných údajů v registru.

2.6.3 Nebankovní registr clientských informací

Nebankovní registr clientských informací (dále jen NRKI) je informační databáze, ve které jsou soustředěny informace o úvěrových závazcích fyzických osob – občanů a fyzických osob podnikatelů. I tento registr je tvořen pozitivními i negativními úvěrovými informacemi o bonitě a důvěryhodnosti klientů. Účelem nebankovních věřitelských subjektů (leasingové společnosti, společnosti poskytující spotřebitelské úvěry a factoringové společnosti včetně některých bank), je snížení rizik a zvýšení kvality nabízených produktů.

Provozovatelem registru je zájmové sdružení právnických osob LLCB – Leasing and Loan Credit Bureau, z.s.p.o. se sídlem v Praze.

2.6.4 Sdružení SOLUS

SOLUS je zájmové sdružení právnických osob, jehož cílem je v rámci tzv. odpovědného úvěrování přispívat k prevenci předlužování klientů, k prevenci růstu počtu dlužníků v prodlení, přispívat ke zvyšování vymahatelnosti stávajících dluhů po splatnosti a snižovat potenciální finanční ztráty věřitelů. Statistiky poskytované Sdružením SOLUS slouží ČNB k vyhodnocování dynamiky nesplacených úvěrů v nebankovním sektoru.

SOLUS vytváří dva registry klientských informací, jde o **Registr FO**, do kterého jsou zařazovány fyzické osoby (spotřebitelé), a **Registr IČ**, do kterého jsou zařazovány fyzické osoby podnikatelé a právnické osoby. Oba registry shromažďují pouze negativní informace, tedy údaje o těch klientech, kteří nemají zájem plnit své smluvní závazky nebo se dostali do problémů se splácením svých finančních závazků.

Jsou zde obsaženy nutné údaje k identifikaci klienta a také informace o tom, o jaký konkrétní typ porušení povinnosti se jedná. Naopak registry neobsahují žádné citlivé údaje ani další doplňující informace, jako např. informace o výši příjmu. Pokud klient svůj dluh dodatečně uhradí, informace o uhrazení dluhu zůstává v registru ještě po dobu dalších tří let.

Členy tohoto sdružení tvoří řada společností z různých ekonomických sektorů, jsou to nebankovní finanční instituce, banky, mobilní operátoři, distributor elektrické energie a další společnosti. Konkrétně se jedná například o tyto společnosti: CETELEM ČR, a. s., COFIDIS, s. r. o., Českomoravská stavební spořitelna, a. s., Československá obchodní banka, a. s., Komerční banka, a. s., MAKRO Cash & Carry ČR, s. r. o., Vodafone Czech Republic, a. s., Telefónica O2 Czech Republic, a. s., a řada dalších společností.²⁶

---

²⁶ podrobněji viz aktuální seznam členů sdružení SOLUS. Dostupný z WWW: <<https://www.solus.cz/clenove/>>.

3 Finanční krize

Finanční krize je součástí tržního systému a představuje především výrazné zhoršení velké většiny finančních indikátorů, projevující se nedostatečnou likviditou finančního systému, rozsáhlou insolventností finančních institucí, nárůstem volatility²⁷ výnosových měr finančních instrumentů, výrazným poklesem hodnoty finančních a nefinančních aktiv a podstatným snížením rozsahu alokace úspor ve finančním systému

Je velmi obtížné přesně a jednoznačně segmentovat finanční krizi. V období jejího propuknutí totiž často dochází k překrývání různých dílčích krizí. Dle literatury lze rozlišit tyto hlavní typy krizí:²⁸

- bankovní (finanční) krize,
- měnová krize,
- dluhová či úvěrová krize,
- systematická krize.

Pro **bankovní krizi** jsou charakteristické problémy spojené s nedostatečnou likviditou a s insolventností komerčních bank. Nejčastější příčinou bankovní krize je náhlá ztráta důvěry vkladatelů, která se projeví runem na banku, tedy v hromadném vybírání vkladů věřitelů, kteří se obávají budoucí insolvence banky. V rozvinutých ekonomikách se jedná spíše o problémy, které vyplývají z prudkého poklesu hodnoty některého typu bankovních aktiv (např. nemovitostí, akcií apod.). Tento typ krize může vzniknout i v důsledku dluhové krize, kdy dlužníci nejsou schopni splácet bance poskytnuté úvěry.

V důsledku **měnové krize** dochází k prudkému a neočekávanému oslabení kurzu domácí měny. Měnová krize je představována výraznou depreciací kurzu postižené měny, vyvolanou útekem od této měny do aktiv v jiných měnách. K měnovým krizím dochází nejčastěji v případech, kdy daná měna udržuje režim fixního kurzu, a to buďto ve formě fixního kurzu bez oscilace, kurzu s pásmem oscilace alespoň +/- 1 % okolo centrálního kurzu, fixního kurzu

---

²⁷ Volatilita představuje rozsah a kolísání kurzů obchodovaných cenných papírů, především akcií a pevně úročených cenných papírů a deviz. Jedná se tedy o míru rozptýlení kursu finančního instrumentu od očekávané hodnoty. Hodnota volatility není stabilní, ale mění se v závislosti na podmínkách na trhu. Volatilita se obvykle měří pomocí směrodatné odchylky, která vyjadřuje kolísání náhodné veličiny kolem střední hodnoty.

²⁸ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. s. 169-172.

s pravidelným posunem, kdy je posun odvozován obvykle podle vývoje domácí a zahraniční inflace, posuvného zavěšení s pásmem oscilace opět alespoň +/- 1 % nebo ve formě extrémního případu fixního kurzu currency board.²⁹

Dluhová (úvěrová) krize se projevuje v neschopnosti země splácet zahraniční dluh. Případy dluhových krizí jsou časté především v rozvojových zemích. Vyskytují se i případy, kdy kromě země nesplácují své zahraniční dluhy i zadlužené soukromé firmy a banky.

Systematická krize zahrnuje projevy výše zmíněných typů krizí, které se vzájemně prolínají.

K úspěšným analýzám problémů finančních krizí je nezbytná znalost určitých modelů finančních krizí. Mezi základní modely, objasňující finanční krize v soudobé peněžní a finanční ekonomii patří: finanční krize vyvolaná nadměrnou úvěrovou expanzí, chybnou makroekonomickou politikou, nadměrnou finanční liberalizací, finanční panikou, splasknutím cenové bubliny, selháním trhu, nadměrným přílivem zahraničního kapitálu, institucionální nedokonalostí ekonomiky nebo finanční krize vyvolaná hospodářskými cykly a strukturálními problémy.³⁰

3.1 Příčiny finanční krize

Příčinami finanční krize je dlouhodobý souběh mnoha faktorů. K častým příčinám krize patří přehřátí ekonomiky, ke kterému dochází prostřednictvím bublin na různých trzích, uvolněná měnová politika, nahromadění špatných úvěrů či podcenění rizik nebo selhání finančních dohledů a politické zájmy, aj.

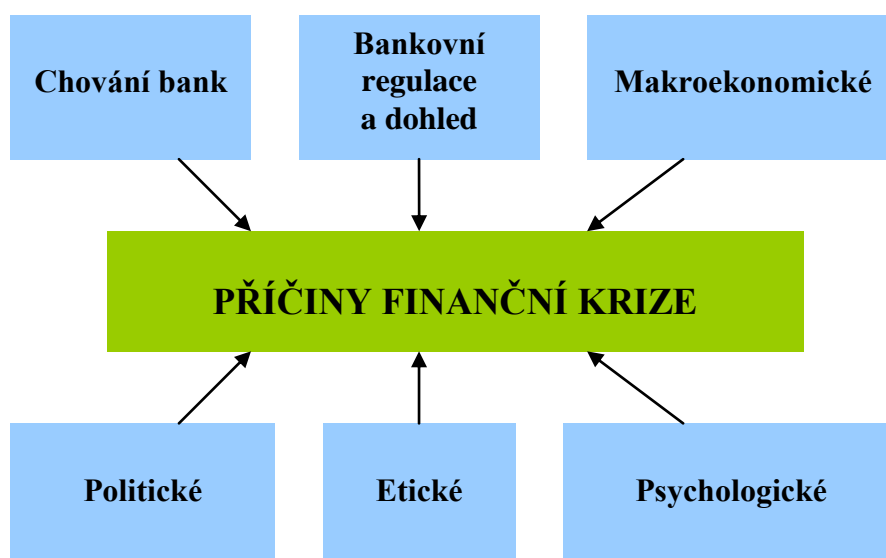
Řada autorů uvádí ve svých publikacích různé příčiny krize. Např. Singer M. uvádí za vznik finanční krize tyto **příčiny**:³¹

---

²⁹ HELÍSEK, M. *Měnová krize (empirie a teorie)*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2004. s. 11.

³⁰ MUSÍLEK, P. *Analýza příčin a důsledků české finanční krize v 90. letech – výzkumná studie* [online]. Grantová agentura České republiky, 2004 [cit. 2010-12-15]. Dostupný z WWW: <http://nb.vse.cz/kbp/TEXT/Grant_krize_1a.pdf>.

³¹ SINGER, M. *Česká ekonomika a krize* [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2010-12-20]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/singer_20100409_conseq.pdf>.

Obrázek 7 Příčiny finanční krize

Zdroj: SINGER, M. *Česká ekonomika a krize* [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2010-12-20]. Dostupný z WWW:

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/singer_20100409_conseq.pdf>.

- **makroekonomické**
  - dlouhodobá kumulace globálních nerovnováh
  - uvolněná měnová politika v USA způsobila příliš nízké úrokové sazby
- **etické**
  - podcenění možných rizik příjemci finančních služeb a ratingových agentur
  - porušování obezřetných principů ze strany poskytovatelů finančních služeb
- **příčiny související s dohledem nad finančním trhem**
  - rozptýlený dohled nad finančními trhy
  - nedostatečný kvalifikovaný či obezřetný dohled
- **politické**
  - zájem na stimulování růstu a blahobytu
  - ovlivňování dohledových institucí
- **psychologické**
  - zbožná přání, naivita, neznalost, lhostejnost, nedbalost, krátkozrakost, chamtivost, arogance
- **chování bank**
  - přehnaná úvěrová expanze doprovázená nízkými požadavky na bonitu klientů

- neadekvátní financování dlouhodobých pohledávek zdroji s kratší splatností
- slabá správa a řízení řady bank
- neadekvátní oceňování řady finančních nástrojů
- chamtivost, která představovala touhu po zisku bez ohledu na rizika

3.2 Vznik americké finanční krize

Finanční krize, která začala ke konci roku 2007 ve Spojených státech krachem dvou hedgeových fondů investiční banky Bear Stearns, je nejhorší finanční krizí od třicátých let minulého století. V některých ohledech se podobá jiným krizím ke kterým došlo v minulých letech. U této krize je však jeden závažný rozdíl, a to ten, že současná krize znamená konec éry úvěrové expanze založené na dolaru jako mezinárodní rezervní měně.

Krize přicházela pomalu, nicméně ji bylo možno předvídat již před několika lety. Svůj původ má ve splasknutí internetové bubliny na sklonku roku 2000. Federální rezervní systém na to reagoval tím, že během několika měsíců snížil sazby federálních fondů z 5,5 procenta na 3,5 procenta. Následoval teroristický útok 11. září 2001. Aby se neutralizoval rozpad ekonomiky, Federální rezervní systém dál snižoval sazby, v červenci 2003 dokonce až na 1 procento, což byla nejmenší hodnota za půl století. Tato hodnota vydržela celý následující rok.

Levné peníze daly vzniknout bublině trhu s byty a vyvolaly explozi spekulativních výkupů a další výstřelky. Poskytovatelé hypotečních úvěrů zmírnili své normy a vymysleli nové způsoby, jak stimulovat obchod a vytvářet provize. Investiční banky na Wall Street vyvinuly celou řadu nových technik, jak přenést úvěrové riziko na jiné investory, například penzijní a společné investiční fondy, které byly hladové po výnosech.

Od roku 2000 do roku 2005 stoupla tržní hodnota stávajících domů a bytů o více než 50 procent a dál se horečně stavělo. Zhruba polovina nárůstu hrubého domácího produktu v první polovině roku 2005 se vážala k bytové výstavbě, a to buď přímo ke stavbě domů a s ní spojené nákupy, např. nového nábytku nebo nepřímo k utrácení hotovosti, vytvořené refinancováním hypotékami. V první čtvrtině roku 2006 se prostředky, které Američané získali refinancováním hypoték, podílely na disponibilních osobních důchodech téměř 10 procenty.

Jelikož růst reálných důchodů nebyl v prvních desetiletí po roce 2000 valný, vynaložili věřitelé veškerý důvtip na to, aby rodinné domy učinili zdánlivě cenově dostupnými. Nejpopulárnějšími nástroji se staly hypotéky s kratší fixací sazeb. Jejich „neodolatelnost“ spočívala v podhodnocených zaváděcích sazbách na první dvouleté období. Předpokládalo se, že když se po dvou letech sazby zvýší, hypotéka bude re-financována, přičemž bude využito vyšších cen a vytvořena nová soustava provizí pro věřitele. Úvěrové normy se zhroutily a hypotéky známé jako rizikové byly najednou dostupné i lidem, nezřídka zámožným, s nízkou úvěrovou spolehlivostí. Běžnými se staly tzv. „lhářské půjčky“, poskytované na základě omezené dokumentace nebo dokonce zcela bez ní. V krajních případech byly poskytovány tzv. „ninja půjčky“ (žádné zaměstnání, žádný příjem, žádný majetek), nezřídka s tichým souhlasem hypotečních makléřů a věřitelů.

Banky prodávaly nejrizikovější hypotéky formou jejich převodu na cenné papíry, tzv. zajištěné obligace. Marže s nejvyšším ratingem tvořící až 80 procent dluhopisů obsahovaly ustanovení o předčasném krytí veškerých finančních toků, takže mohly být prodávány v nejvyšší ratingové skupině. Ve skutečnosti však bankéři a ratingové agentury hrubě podcenili rizika spojená s ninja půjčkami.

Prostřednictvím sekuritizace³² se měla snížit rizika. Později se však ukázalo, že oba způsoby riziko ještě zvýšily, protože převáděly hypoteční vlastnická práva z bankéřů, kteří znali své klienty, na investory, kteří je neznali. Místo aby banky nebo spořitelny schválily příslušné půjčky a zanesly je do svých účetních knih, poskytovaly je makléřům. Veškerý zisk od zřízení hypotéky pro její konečný prodej byl založen na provizích – čím vyšší objem hypoték, tím vyšší odměny po zprostředkovatele. Vyhledka na odměny bez rizika podnítila nekalé obchodní praktiky. Sféra rizikových úvěrů, která pracovala s nezkušenými a neinformovanými zákazníky, byla plná podvodů. Tajemství odhalily až „neodolatelně“ nízké sazby.

Počátkem roku 2005 se sekuritizace stala mánií. Mánie nahrazovat půjčky vydáváním cenných papírů se neomezovala jen na hypotéky, ale rozšířila se i na jiné formy úvěrů. Tato sekuritizační mánie vedla k obrovskému nárůstu spekulací což šlo k nedobrému konci.

---

³² Sekuritizace znamená tendenci velkých společností nahrazovat půjčky vydáváním vlastních cenných papírů.

15. června roku 2007 oznámila investiční banka Bear Stearns, že dva velké zajišťovací investiční fondy mají potíže s tím, aby dostaly požadavku dodatkové úhrady svých transakcí. Nezdár těchto dvou zajišťovacích investičních fondů silně zalomcoval trhy. Za poměrně krátkou dobu vyšlo najevo překvapivě velké množství nedostatků. Na počátku byly špatné rizikové hypotéky, krize však záhy dolehla i na zajištěné dluhové obligace a zvláště pak syntetické dluhopisy, vytvořené z nejlépe hodnocených rizikových hypoték. To vše vyvolalo obrovský tlak na bankovní systém. Banky nedokázaly odhadnout do jaké míry jsou vystaveny rizikům, ani posoudit situaci svých partnerů. V důsledku toho nebyly ochotny si vzájemně půjčovat, snažily se navýšit vlastní likviditu. Zpočátku se centrálním bankám nedařilo likviditu peněžních ústavů zvýšit, protože obchodní banky se vyhýbaly všemu co by je zatěžovalo, a navíc odmítaly spolupracovat. Nakonec však byly tyto překážky překonány.

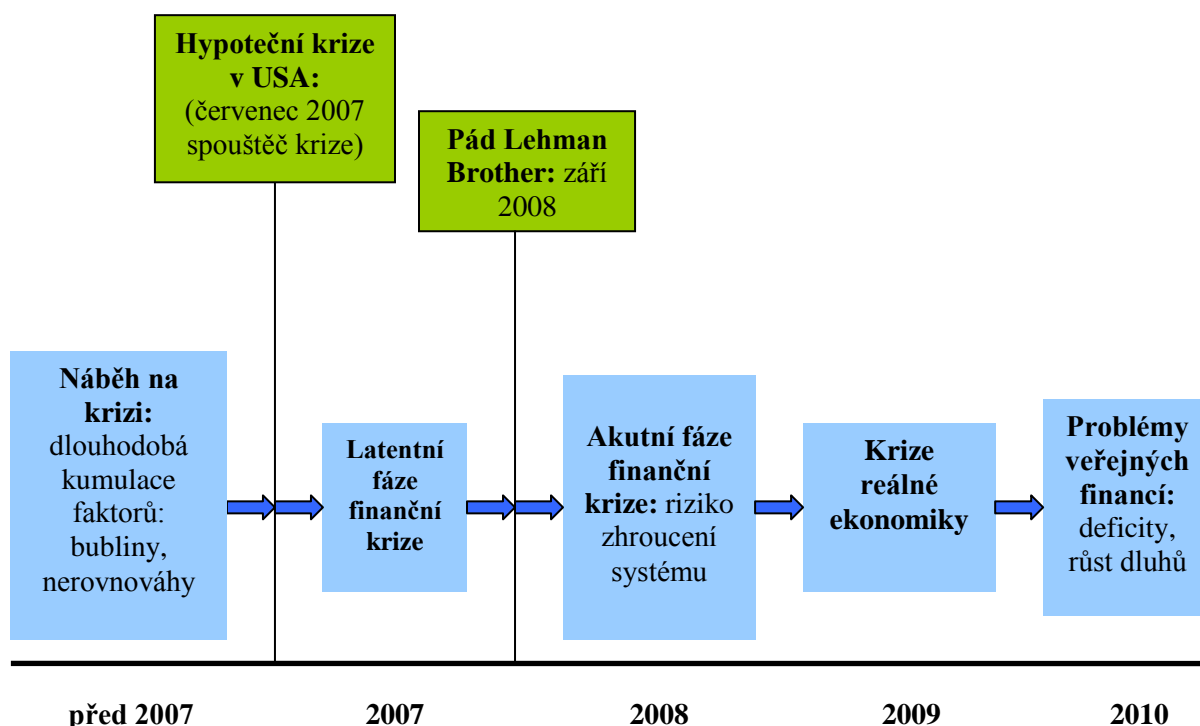
Ačkoliv likvidita byla zajištěna, krize nijak nepolevila. Úvěrová rozpětí dále rostla. Téměř všechny velké banky – Citigroup, Merrill Lynch, Lehman Brothers, Bank of America, Wachovia, UBS, Credit Suisse – oznámily, že ve čtvrtém čtvrtletí výrazně sníží hodnotu aktiv.

Během několika posledních desetiletí přestály Spojené státy americké několik větších finančních krizí. Současná krize má však zcela odlišný charakter. Rozšířila se z jedné oblasti trhu do dalších sfér. Tento stav ohrožuje normální fungování finančního systému a má dalekosáhlé důsledky pro reálnou ekonomiku.³³

Následující obrázek 8 znázorňuje průběh vzniku finanční krize.

---

³³ SOROS, G. *Nové paradigma pro finanční trhy. Úvěrová krize 2008 a co dál*. 1. vyd. Praha: ELK, 2009. s. 10-19.

Obrázek 8 Průběh vzniku finanční krize

Zdroj: Singer, M. *Česká ekonomika na cestě z hospodářské krize* [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2010-11-19].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/singer_20100715_ostrava.pdf>.

3.3 Bližší pohled na příčiny finanční krize

Autoři J. B. Foster a F. Magdoff uvádějí ve své knize³⁴ za nejvýznamnější příčiny finanční krize v Americe realitní dluhovou bublinu a úvěrovou a spekulativní explozi.

3.3.1 Realitní dluhová bublina

Největší podíl zadlužení ve Spojených státech spadá do kategorie primárního bydlení. Dluh na bydlení nepřetržitě rostl a rostoucí dluhové zatížení rodin přirozeně dláždilo cestu k nesplácení závazků a bankrotům. Ceny domů rostly velmi rychlým tempem a objevovaly se stále riskantnější typy hypoték.

³⁴ FOSTER, J. B.; MAGDOFF, F. *Velká finanční krize: příčiny a následky*. 1. české vyd. Všeň: Grimmus, 2009.

Další oblastí, kde rostla míra zadlužení, byly spotřebitelské úvěry. Nejvýznamnější oblastí spotřebitelských úvěrů byly půjčky na koupi automobilu a studentské půjčky. Rodiny s nízkými příjmy se tak stále více stávaly obětmi predátorských půjček, jako jsou půjčky do výplaty, půjčky na řidičské oprávnění nebo substandardní hypotéky aj.

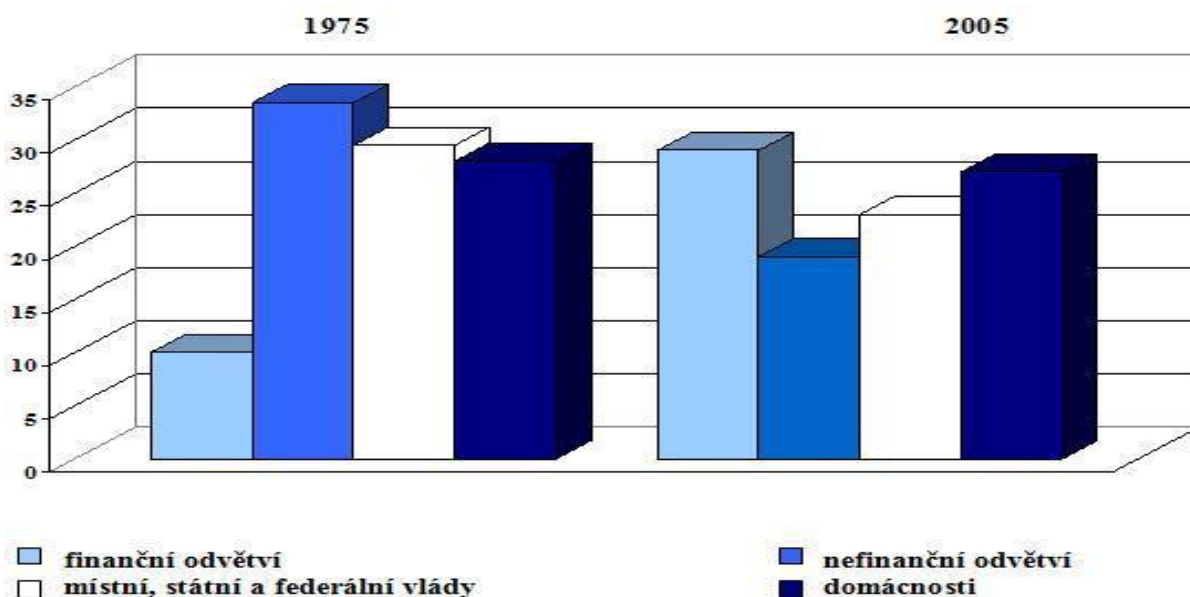
V rámci rostoucího trendu zadluženosti domácností měl největší makroekonomický význam strmý nárůst hypotečních úvěrů na bydlení. Vlastníci domů se uchýlovali ve stále větší míře k hypotečním půjčkám ve snaze pokrýt své spotřebitelské výdaje a splácet dluhy na kreditních kartách. Z tohoto důvodu vzrostla čistá hodnota hypotečních půjček v roce 2005 o 1,11 bilionu dolarů, přičemž celková úroveň splatného hypotečního dluhu vzrostla na 8,66 bilionu dolarů. Tato suma představovala celých 69,4 % amerického HDP.

Hypoteční bublina, která se projevovala rostoucími cenami domů, byla hlavním faktorem v pozadí hospodářského oživení po propadu finančních trhů v roce 2000 a recese o rok později.

3.3.2 Úvěrová a spekulativní exploze

Růst amerického zadlužování byl nepoměrně větší než vzestup ekonomické aktivity. Tento nesoulad byl ohromující. Do roku 2005 se celková míra amerického zadlužení rovnala téměř třiapůlnásobku celonárodního HDP a dosahovala skoro 44 bilionů odpovídajících HDP celého světa.

Americký dluh se skládal ze zadlužení domácností, vlády, nefinančních podniků a finančních institucí. Zajímavý pohled na zadluženost Spojených států nabízí obrázek 9, který porovnává strukturu zadluženosti USA v letech 1975 a 2005. Z obrázku je patrné, že podíly jednotlivých sektorů se za dobu sledování značně změnily. V roce 1975 se na zadluženosti Spojených států nejvíce podílela nefinanční odvětví, druhým největším dlužníkem byly vlády na místní, státní a federální úrovni, tedy stát a třetí v pořadí byly domácnosti. Finanční sektor se na celkové zadluženosti podílel přibližně pouze 10 %. O třicet let později, tedy v roce 2005, byla struktura zadluženosti diametrálně odlišná. Finanční sektor se stal největším dlužníkem ze všech. Na celkové zadluženosti se podílel více než domácnosti, vlády i nefinanční sektor. Nefinanční sektor byl naopak nejmenším dlužníkem ze všech.

Obrázek 9 Struktura zadluženosti v USA v roce 1975 a 2005

Zdroj: FOSTER, J. B., MAGDOFF, F. *Velká finanční krize: příčiny a následky*. Všeň: Grimmus, 2009. s. 48.

Smyslem rostoucího zadlužování finančního sektoru byla snaha vydělat peníze. V 60. letech představovaly zisky firem přibližně asi 15 % veškerých zisků Spojených států. Do roku 2005 už zisky tvořily téměř 40 % veškerých amerických zisků.

Prudká expanze zadlužení a různých spekulací nabízela cestu, jak z řadové populace vytěžit co nejvíce. Jednalo se především o poskytování rostoucího objemu úvěrů jak jednotlivcům, tak i korporacím, půjčky nízkopříjmovým skupinám za velmi nevýhodných podmínek, zvyšování zadluženosti korporací spekulativními odkupy a zatěžování většiny oblastí hospodářského života nadměrnými dluhy.

3.4 Dopady finanční krize

Splasknutí americké realitní bubliny spustilo vlnu nesplacených hypoték, řetězovou reakci stagnujících a klesajících cen domů a globální ekonomickou krizi kvůli finanční nákaze a poklesu americké spotřeby. Od zhroucení trhu se substandardními hypotékami se finanční stres a panika nekontrolovatelně šířily nejen mezi obyčejnými lidmi, ale také samotnými finančními trhy. Tato finanční pohroma se začala negativně projevovat v reálných ekonomikách, a to především v růstu nezaměstnanosti, v oslabování spotřeby a investic a také v propadu výroby i zisků.

Nejistota ohledně ztrát bank vyvolala růst nedůvěry na finančních trzích. Banky se bály vzájemně si půjčovat a úrokové sazby na mezibankovním peněžním trhu byly neobvykle vysoké. Docházelo ke zpřísnění úvěrových podmínek bank rizikovějších klientů. Vlády a centrální banky přijaly různá opatření, která mají za cíl snížit úpadek finančních institucí.

Finanční dopady světové finanční krize jsou značné a v každé zemi se liší. Na následujícím obrázku 10 je přehled zemí Evropské Unie, kde nebylo třeba vyhlásit programy na pomoc bankám z veřejných prostředků.

Obrázek 10 Přehled zemí EU, které nepotřebovaly programy na pomoc bankám z veřejných prostředků

Zdroj: HAMPL, M. *Budoucnost finančního sektoru po krizi* [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2011-01-06].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/hampl_20100419_fin_sektor_po_krizi.pdf>.

Česká republika patří mezi země EU na které finanční krize v bankovním sektoru velký vliv neměla a zůstává od globálních turbulencí poměrně izolována. Český finanční sektor zůstal stabilní díky malému množství investic do toxických investic a také i díky přísné regulaci a intenzivnímu dohledu.

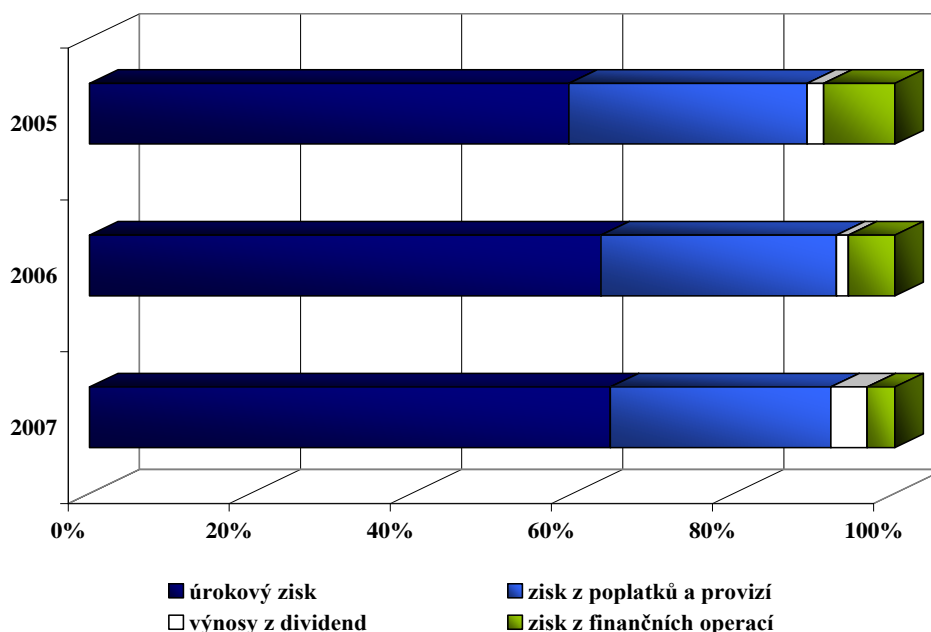
4 Analýza poskytnutých úvěrů v České republice a jejich komparace ve vybraných zemích EU

Tato čtvrtá kapitola je zaměřena na analýzu poskytnutých úvěrů před vypuknutím finanční krize, tedy od první poloviny roku 2007 a dále na začátku a v průběhu krize až do současnosti.³⁵

4.1 Bankovní sektor a objem poskytnutých úvěrů v roce 2007

V roce 2007 procházel finanční sektor v České republice úspěšným vývojem. Důkazem toho byl bankovní sektor, který docílil rekordních zisků, které vytvářely dobré podmínky pro zachování stability sektoru a dynamického růstu úvěrování reálné ekonomiky. V tomto roce bylo dosaženo zvýšení zisku z finanční činnosti o 17,5 mld. Kč (15 %), ke konci období dosáhl celkové hodnoty 134,4 mld. Kč. Dle kategorie zisku z finanční činnosti v roce 2007 rostl i nadále nejvíce úrokový zisk, který se meziročně zvýšil o 13,2 mld. Kč (18,4 %) na celkových 84,7 mld. Kč.

Na obrázku 11 je znázorněna struktura zisku z finanční činnosti podle druhu zisku.

Obrázek 11 Struktura zisku z finanční činnosti podle druhu zisku (v %)

Zdroj: ČNB – systém časových řad ARAD, vlastní zpracování

³⁵ Pro lepší porovnání vývoje úvěrů jsou u jednotlivých grafů uváděny i roky předcházející.

Růst úrokového zisku byl ovlivněn zejména růstem úvěrového portfolia a vzestupem úrokových sazeb. K růstu úrokového zisku přispěl zejména pokračující růst úroků inkasovaných od klientů. Meziroční zvýšení o 22,3 mld. Kč (o 34,2 %) na 87,4 mld. Kč je důsledkem zvýšené aktivity bank, zejména pokračující úvěrové expanze.

Toto úspěšné období pokračovalo růstem celkové bilanční sumy podpořený citelným růstem úvěrů reflektující příznivý ekonomický vývoj a růst poptávky po vlastnickém bydlení. Kvalita splácení úvěrů byla ovlivňována vývojem disponibilních příjmů dlužníků, vývojem cen nemovitostí a úrovní úrokových sazeb. Nezanedbatelnou roli hrál i přechod na Basel II³⁶ v sektoru úvěrových institucí a obchodníků s cennými papíry. Banky díky tomu využily možností přesnějšího hodnocení rizik, což vedlo k efektivnějšímu využívání kapitálu.

4.1.1 Vývoj úvěrového portfolia bankovního sektoru

Do úvěrového portfolia³⁷ se zahrnují klientské úvěry od bank, do kterých se řadí úvěry nefinančním podnikům, finančním institucím, vládním institucím a také úvěry domácnostem.

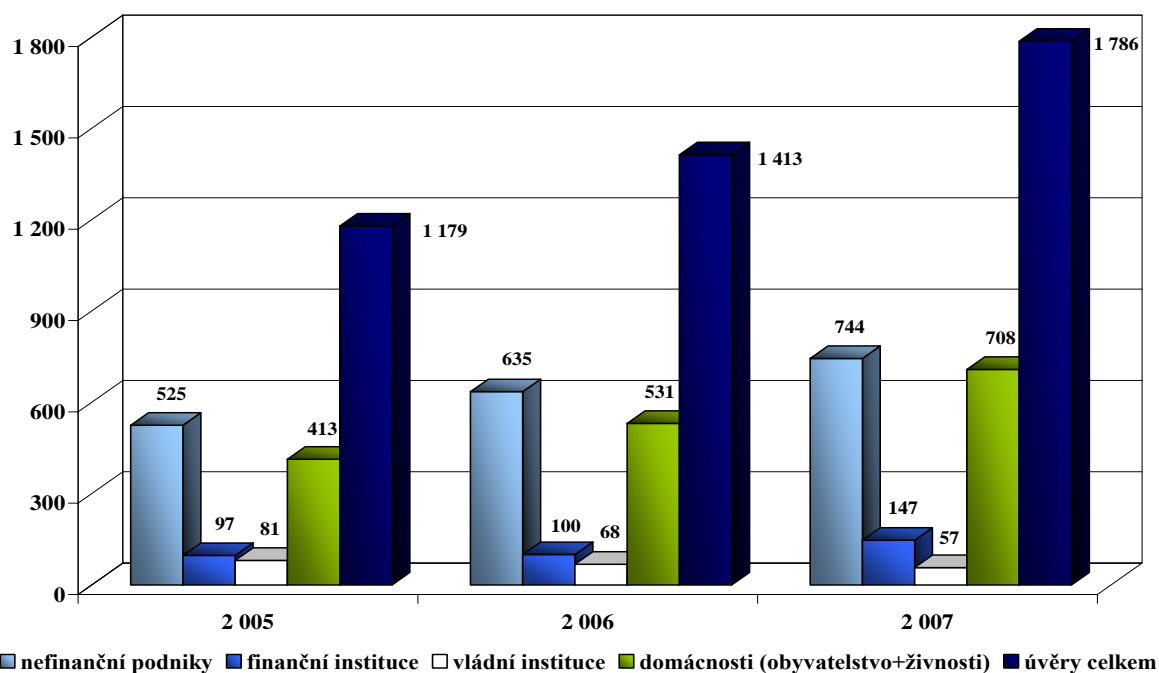
Dynamický vývoj úvěrového portfolia vykazovaly v roce 2007 jak úvěry domácnostem (obyvatelstvo a živnosti), tak úvěry poskytnuté do podnikové sféry. Ke konci roku 2007 dosáhla celková hodnota poskytnutých úvěrů 1 786 mld. Kč (obrázek 12). K vysokým tempům růstu přispívaly dynamickým vývojem hypoteční úvěry, resp. úvěry poskytované na bytové účely. Pohledávky za domácnostmi ke konci roku vzrostly o 177 mld. Kč na 707,8 mld. Kč a jejich podíl na celkových úvěrech (39,6 %) se přiblížil podílu úvěrů poskytnutých do podnikové sféry.

Do sektoru nefinančních podniků banky poskytly v roce 2007 o 108,6 mld. Kč více úvěrů a jejich celková hodnota dosáhla 743,9 mld. Kč. Významný růst byl vykázán především u úvěrů soukromým podnikům tuzemských majitelů a menší přírůstek u privátních podniků zahraničních vlastníků. V případě vládních institucí se objem pohledávek snížil o 10,1 mld. Kč na 57,5 mld. Kč. Tento pokles pohledávek vůči vládním institucím se týkal především poklesu angažovanosti vůči České konsolidační agentuře.

---

³⁶ Basel II je novým standardem pro výpočet kapitálové přiměřenosti bank. Oproti Basel I je výhodnější v tom, že umožňuje diferencovat rizikovost bankami poskytovaných úvěrů.

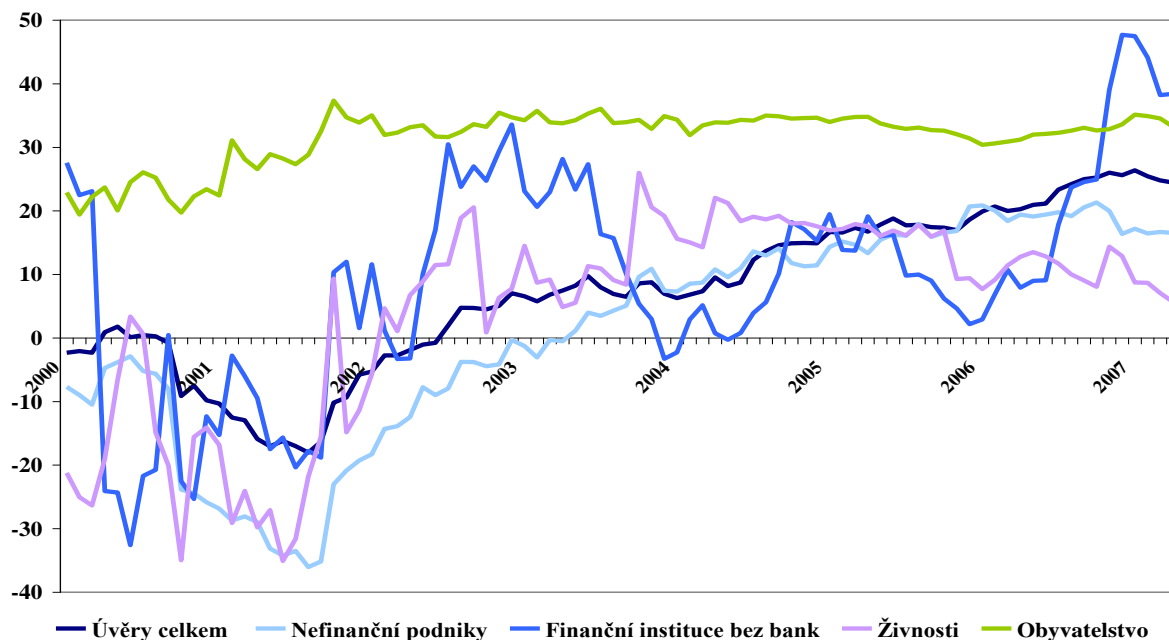
³⁷ V úvěrovém portfoliu nejsou zahrnuty úvěry poskytnuté úvěrovými institucemi, tj. např. úvěry od stavebních spořitelů nebo úvěry od nebankovních věřitelských subjektů.

Obrázek 12 Vývoj sektorové struktury úvěrového portfolia (v mld. Kč)

Zdroj: ČNB – systém časových řad ARAD, vlastní zpracování

Z hlediska meziročního tempa růstu úvěrů dosáhlo tempo růstu ke konci roku 26,4 % (obrázek 13), což představovalo nejvyšší hodnotu od roku 1996. Při srovnání s koncem roku 2006 došlo ke zvýšení dynamiky růstu o 6,5 procentních bodů.

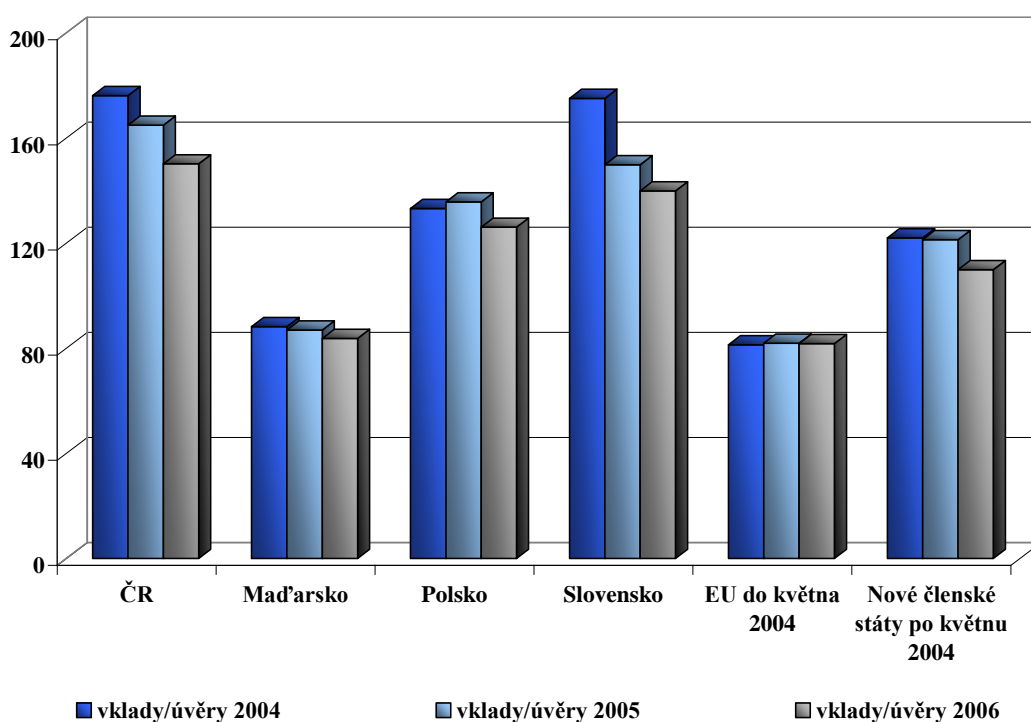

Obrázek 13 Meziroční dynamika růstu úvěrů podle ekonomických sektorů (v %)

Zdroj: zpracováno podle *Zprávy o finanční stabilitě 2007* [online]. Praha: Česká národní banka, 2008 [cit. 2011-01-12].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2007/FS_2007_kap_4_1.xls>.

Depozita klientů představovaly nejvýznamnější zdroj financování úvěrů. Ke konci roku 2007 dosáhla tyto depozita 1,3 násobku úvěrů klientům. Financování úvěrů primárními vklady v České republice bylo více než dvojnásobné oproti průměru původních členských zemí EU (obrázek 14). Česká republika patřila k zemím, kde bylo zázemí primárních zdrojů bank dostatečné. Pro tuzemské banky byla výhoda velkého objemu klientských vkladů v ochraně před případným rychlým vyschnutím likvidity na finančním trhu a nízké náklady těchto zdrojů ve srovnání s jinými formami externího financování. Dynamika růstu vkladů byla však v ČR nižší než u úvěrů.

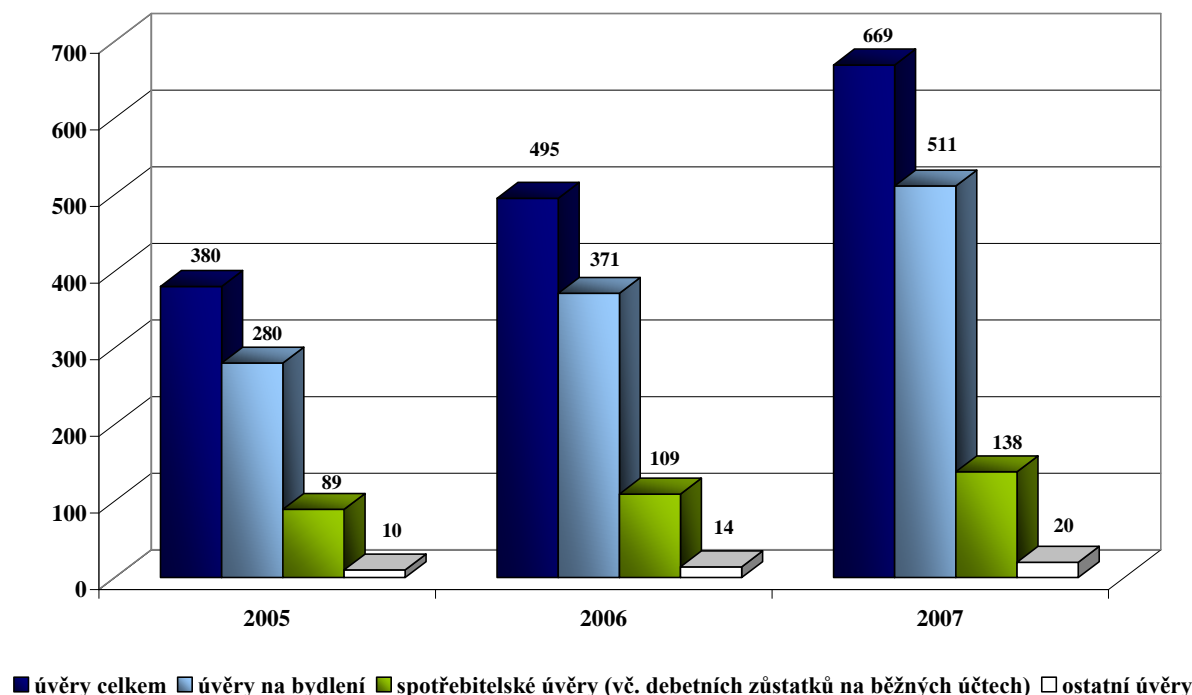
Obrázek 14 Financování úvěrů prostřednictvím klientských vkladů (v %)

Zdroj: zpracováno podle *Zprávy o finanční stabilitě 2007* [online]. Praha: Česká národní banka, 2008 [cit. 2011-02-18].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2007/FS_2007_kap_4_1.xls>.

4.1.2 Úvěry obyvatelstvu

Úvěry obyvatelstvu – rezidentům ČR, patří do podskupiny sektoru domácností spolu se živnostmi. Rok 2007 představoval pro obyvatelstvo další zadlužování u tuzemských bank. Na růst zadlužování měla velký vliv neustále se rozšiřující nabídka bank. K 31. 12. 2007 banky poskytly obyvatelstvu úvěry v celkové hodnotě 668,8 mld. Kč (viz obrázek 15). Oproti roku 2006 to bylo o 35,2 % více. Ve struktuře úvěrů tradičně nejvíce rostly hypoteční úvěry na bydlení, které se v průběhu roku zvýšily o 95,9 mld. Kč (40 %).

Obrázek 15 Úvěry obyvatelstvu podle druhového hlediska (v mld. Kč)³⁸

Zdroj: ČNB – systém časových řad ARAD, vlastní zpracování

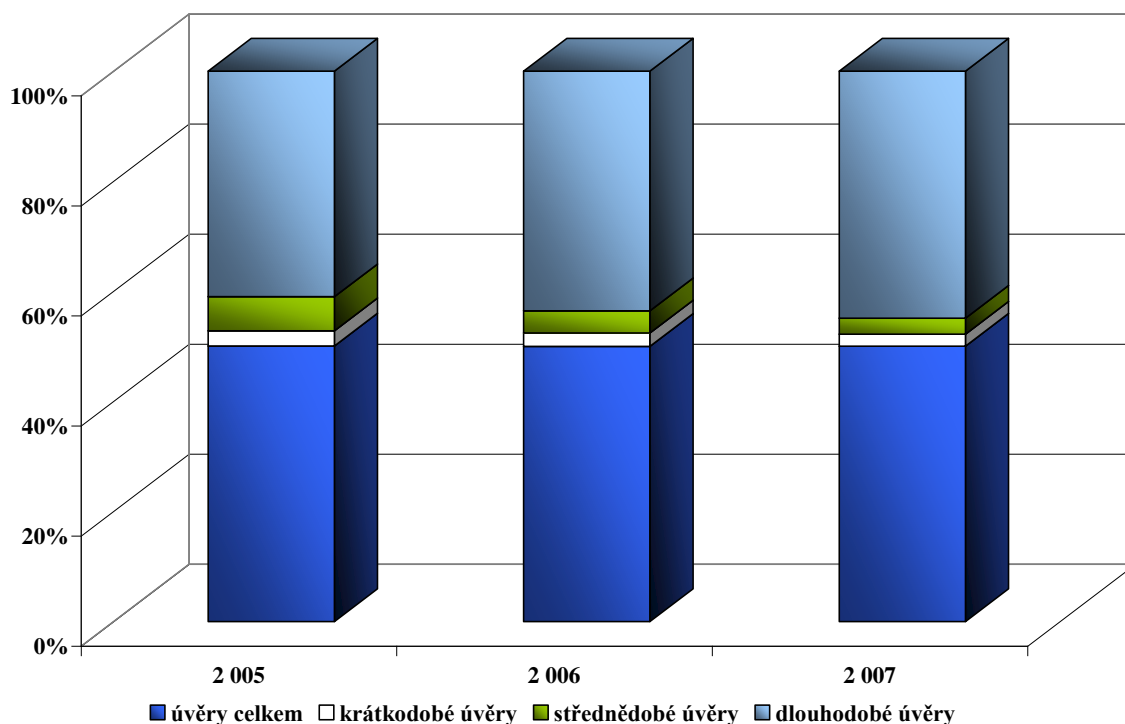
Na konci roku 2007 tvořily úvěry na bydlení celkem 76,4 % veškerých úvěrů poskytnutých obyvatelstvu. Mezi zásadní příčiny úvěrové expanze patřil i nadále příznivý vývoj úrokových sazeb a snaha o využití jejich nízké úrovně. Také preferování bydlení v bytech a domech v osobním nebo družstevním vlastnictví před nájemním bydlením. Dalším vlivem byly i přetrvávající rozvody a obliba „single“ bydlení. Na růstu úvěrů na bydlení se podílely i stavební spořitelny, které poskytly ke konci roku 2007 úvěry ve výši 179,3 mld. Kč. Jednalo se o rekordní meziroční nárůst o 43,8 mld. Kč.

I spotřebitelské úvěry v roce 2007 stouply o dalších 28,5 mld. Kč. Celkové zadlužení domácností tímto typem úvěru představovalo k 31. 12. 2007 již 137,7 mld. Kč. Meziroční přírůstek spotřebitelských úvěrů v absolutní hodnotě byl v roce 2007 ve srovnání s rokem 2006 (20,3 mld. Kč) podstatně vyšší.

Z vývojových trendů vyplývá skutečnost, že již téměř 90 % veškerých úvěrů poskytnutých obyvatelstvu jsou úvěry dlouhodobé, v hodnotě 600 mld. Kč (obrázek 16). Ke zvýšení

³⁸ Ve spotřebitelských úvěrech jsou zahrnuty pohledávky z karet, spotřebitelské účelové úvěry na zboží a služby a spotřebitelské neúčelové úvěry. Úvěry na bydlení zahrnují hypoteční úvěry na bydlení, standardní úvěry ze stavebního spoření, překlenovací úvěry ze stavebního spoření a spotřebitelské úvěry na nemovitosti.

krátkodobých úvěrů z 24 mld. Kč na 29 mld. Kč přispěly zejména úvěry spotřebitelské. Klesající trend měly pouze úvěry střednědobé, které klesly oproti roku 2006 z hodnoty 40 mld. Kč na 39 mld. Kč.

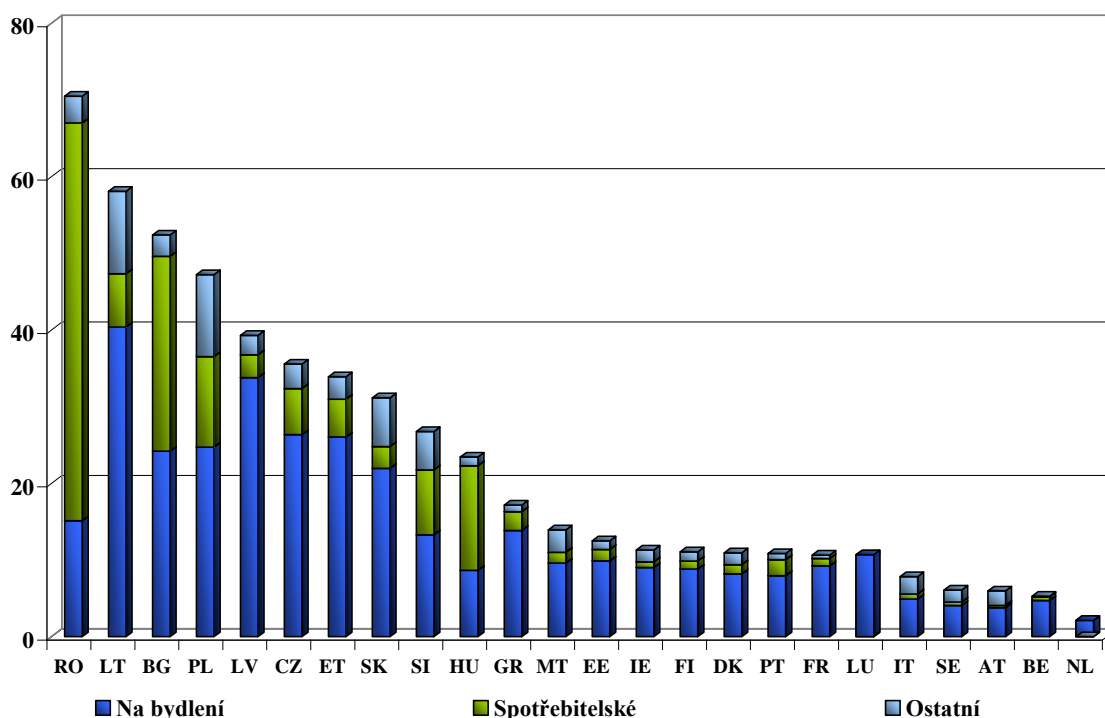

Obrázek 16 Úvěry obyvatelstvu podle časového hlediska (v %)

Zdroj: ČNB – systém časových řad ARAD, vlastní zpracování

V případě poskytnutých úvěrů obyvatelstvu u nových členů EU byla společným faktorem nízká počáteční úroveň zadlužení obyvatelstva a preference vlastnického bydlení. U spotřebitelských úvěrů byla viditelná změna chování obyvatelstva, které se při nedostatku vlastních finančních prostředků nebálo financovat své krátkodobé potřeby úvěrem. Dynamika růstu zůstala u novějších členských zemí vyšší než u původních členů i v roce 2007.

Na obrázku 17 je znázorněn přehled příspěvků k roční míře úvěrů domácnostem ve vybraných zemích Evropské unie.

Obrázek 17 Příspěvky k roční míře úvěrů domácností v zemích EU (v %)

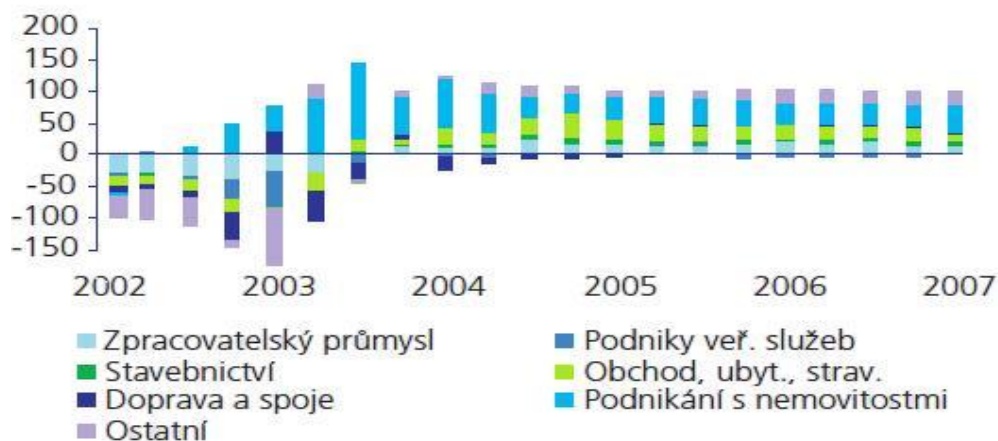
Zdroj: zpracováno podle *Zprávy o finanční stabilitě 2007* [online]. Praha: Česká národní banka, 2008 [cit. 2011-03-19].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2007/FS_2007_kap_4_1.xls>.

4.1.3 Úvěry nefinančním podnikům

Objemy bankovních úvěrů nefinančním podnikům rostou od roku 2004, na konci roku 2007 dosáhly tyto bankovní úvěry hodnoty 744 mld. Kč. Ačkoliv zadluženost tohoto sektoru nadále rostla, tempo růstu úvěrů poskytované nefinančním podnikům se v průběhu roku snižovalo. Z pohledu odvětví byl nejvýznamnějším dlužníkem zpracovatelský průmysl a společnosti podnikající s nemovitostmi.

Na růstu bankovních úvěrů se v roce 2007 nejvíce podílelo odvětví podnikání s nemovitostmi, a to s podílem 46 % (obrázek 18). Úvěry poskytované společnostem podnikajícím v oblasti nemovitostí rostou stále rychlejším tempem již od druhého pololetí roku 2003, přičemž rekordní růst v roce 2007 dosáhl 50 %. Tento vysoký růst odpovídal velkému nárůstu poptávky po nové rezidenční výstavbě, která byla podporována rozsáhlou nabídkou bankovních úvěrů.

Obrázek 18 Podíly odvětví na celkovém meziročním růstu/poklesu úvěrů (v %)

Zdroj: *Zpráva o finanční stabilitě 2007* [online]. Praha: Česká národní banka, 2008 [cit. 2011-01-08]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs_fs_2007/FS-2007.pdf>.

Příznivé ekonomické prostředí působilo pozitivně nejen na růst úvěrů, ale i na schopnost podnikové sféry splácet závazky. Kvalita úvěrů podnikům jako celku, která se vyjadřuje podílem úvěrů se selháním na celkových úvěrech, se pružně zlepšovala.

4.1.4 Úvěry nebankovních věřitelských subjektů

Velkou část úvěrů tvoří také úvěry od nebankovních věřitelských subjektů, kterými jsou leasingové společnosti, společnosti poskytující spotřebitelské úvěry a factoringové společnosti včetně některých bank.

Na nebankovním úvěrovém trhu působilo ke konci roku 2007 celkem 223 leasingových společností s objemem aktiv 278 mld. Kč, 57 společností ostatního úvěrování se 100 mld. Kč a 10 factoringových a forfaitingových společností s 24 mld. Kč. Na leasing byly půjčeny úvěry v celkové hodnotě 222 mld. Kč, z toho podnikům 143 mld. Kč a domácnostem 77 mld. Kč. Přestože leasingové půjčky využívají spíše nefinanční podniky, meziroční růst leasingových půjček byl vyšší u domácností.

Riziko, které vyplývá z aktivity nebankovních úvěrových institucí je to, že tyto instituce nepodléhají přímému dohledu. V mnoha případech leasingových společností se však jedná o instituce kontrolované bankami nebo jinými velkými finančními institucemi.

4.1.5 Úvěry poskytnuté stavebními spořitelny

Podobně jako úvěry bank domácnostem se v roce 2007 zvýšily úvěry stavebních spořitelny, a to zhruba o jednu třetinu na skoro 180 mld. Kč, což představovalo 10 % úvěrů celého bankovního sektoru. V rozhodující míře se nejvíce na růstu úvěrů podílely překlenovací úvěry.

Za celou dobu existence systému byly ročně v průměru poskytnuty nové úvěry za 28 mld. Kč a nové standardní úvěry ze stavebního spoření se ročně pohybovaly v řádu jednotek miliard.

4.1.6 Úvěrové riziko

S růstem úvěrové emise rostlo i v roce 2007 úvěrové riziko, které představuje riziko nesplacení úvěru nebo jeho části či nedodržení smluvně stanovených podmínek vedoucí k opoždění plateb. Podíl úvěrů se selháním³⁹ na celkových úvěrech na konci roku 2007 činil 2,7 % a v meziročním srovnání se snížil o 0,9 procent. Důvodem tohoto poklesu bylo příznivé ekonomické prostředí.

Celková hodnota pohledávek investičního portfolia, které obsahuje pohledávky za klienty a pohledávky za úvěrovými institucemi, dosáhla ke konci roku 2007 hodnotu 2 191,2 mld. Kč. Z tohoto portfolia bylo dosaženo 2 139,4 mld. Kč pohledávek bez selhání a 51,9 mld. Kč byla hodnota pohledávek v selhání, viz obrázek 19. V průběhu roku téměř všechny banky snižovaly hodnotu pohledávek v selhání. Výjimkou byly stavební spořitelny, jejichž téměř třetinový nárůst úvěrové angažovanosti byl doprovázen vysokým růstem úvěrů v selhání.

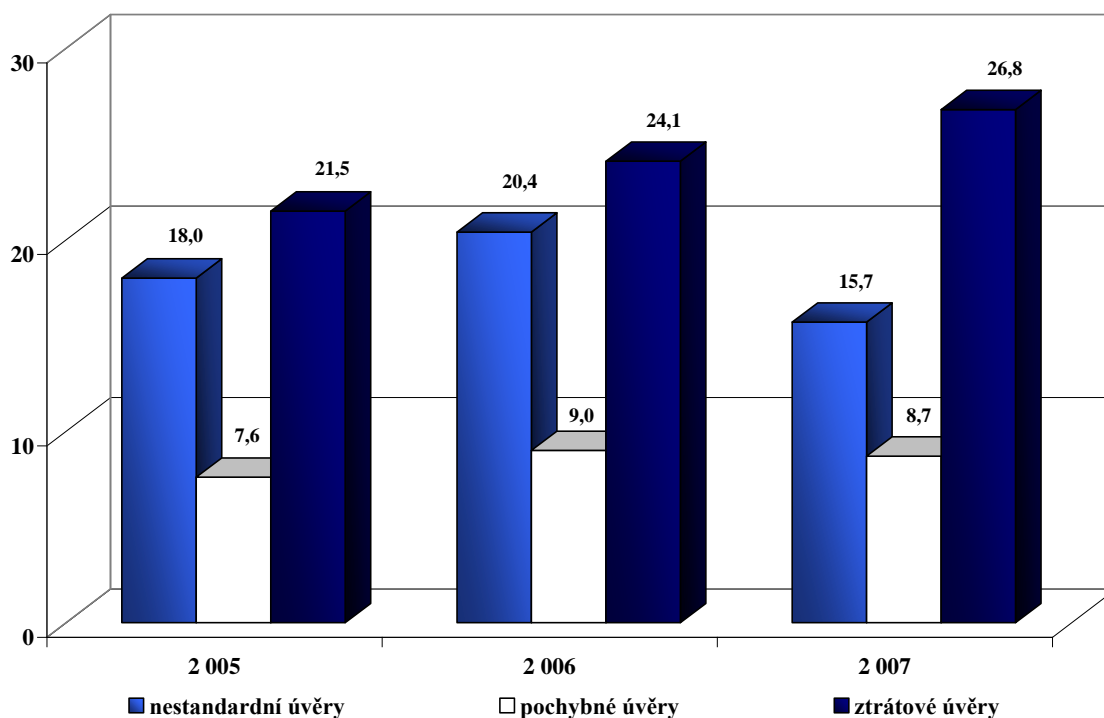
U nestandardních a pochybných úvěrů za klienty došlo k poklesu jejich objemu, ztrátové úvěry však meziročně rostly, a to tempem 11,1 %.⁴⁰

---

³⁹ Úvěry se selháním definuje vyhláška ČNB č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelny a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry jako expozici vůči dlužníkovi, který selhal. K selhání dlužníka dochází v okamžiku, kdy je pravděpodobné, že nesplatí své závazky řádně a včas, aniž by věřitel přistoupil k uspokojení pohledávky ze zajištění nebo alespoň jedna splátka je po splatnosti déle než 90 dnů.

⁴⁰ U nestandardních a pochybných úvěrů hrozí riziko jejich částečného nesplacení, ztrátové úvěry jsou úvěry po splatnosti více než 360 dnů. Standardní úvěry jsou naopak takové úvěry, u kterých nehrozí riziko nesplacení.

Obrázek 19 Pohledávky za klienty se selháním (v mld. Kč)

Zdroj: zpracováno podle *Zprávy o finanční stabilitě 2007* [online]. Praha: Česká národní banka, 2008 [cit. 2011-02-15].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs_fs_2007/FS-2007.pdf>.

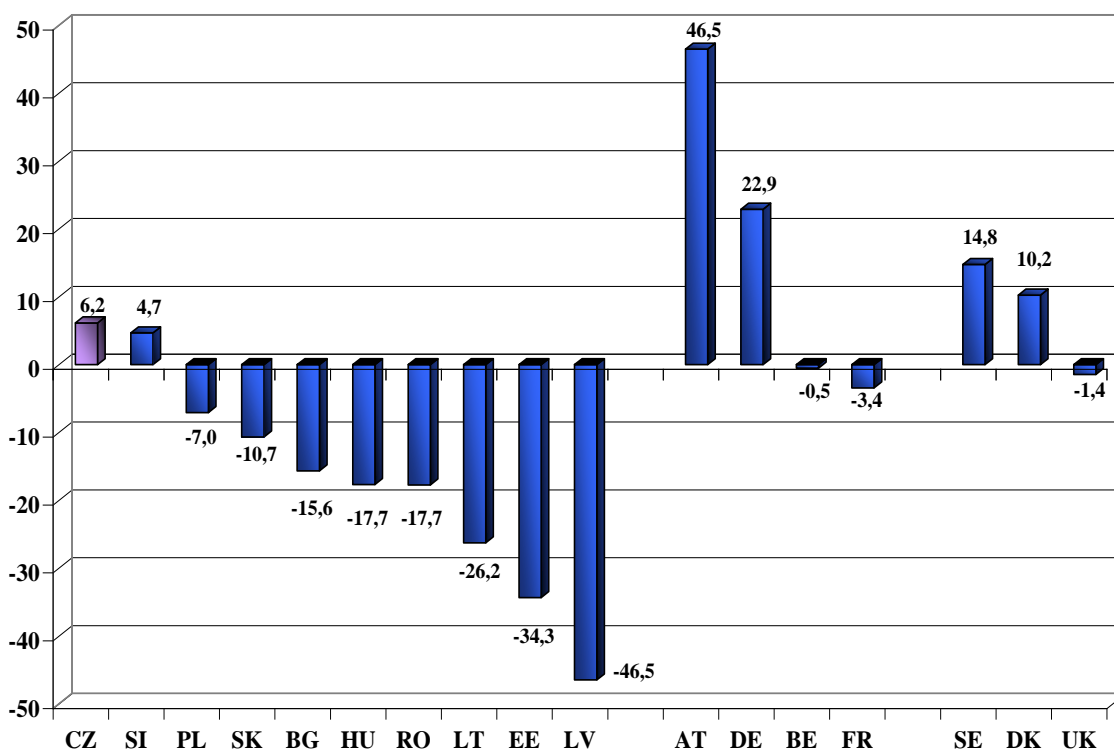
Pokles pohledávek se selháním se v roce 2007 nejvíce projevil u sektoru nefinančních podniků. Jejich hodnota se meziročně snížila o 5,5 mld. Kč. Naopak u sektoru obyvatelstva se objem úvěrů v selhání meziročně zvýšil o 4,1 mld. Kč. Vliv na to měl trvalý zájem o úvěry ze strany obyvatelstva a jejich značnému tempu růstu. Nízký podíl problémových úvěrů vykazovaly již tradičně úvěry poskytnuté na bydlení, které jsou podporovány vysokou odpovědností klientů v případě, že zárukou se stává nemovitost k bydlení. Ztráta této jistoty mobilizuje včasné splácení úvěrů.

V případě kontokorentních a debetních účtů se objem úvěrů v selhání téměř ztrojnásobil. Nejvíce rostly pohledávky po splatnosti v rozmezí 180 – 360 dnů.

4.2 Bankovní sektor a objem poskytnutých úvěrů v roce 2008

Na začátku krize se vyznačoval bankovní sektor přebytkem likvidity a také menší zranitelností oproti jiným zemím, proto přímé dopady finanční krize nebyly tolik závažné. Bankovní sektor byl relativně izolovaný, protože měl dostatek zdrojů pro poskytování úvěrů z primárních vkladů a měl nízký podíl nesplacených úvěrů a banky neposkytovaly ve větší míře úvěry v cizích měnách.

Kromě Slovinska byla Česká republika jedinou novou členskou zemí EU ze střední a východní Evropy, která byla nezávislá na externím financování bankovního sektoru, a to i přes vysoký podíl zahraničního vlastnictví domácích bank. Tuto skutečnost potvrzovala kladná čistá externí pozice bankovního sektoru (obrázek 20).

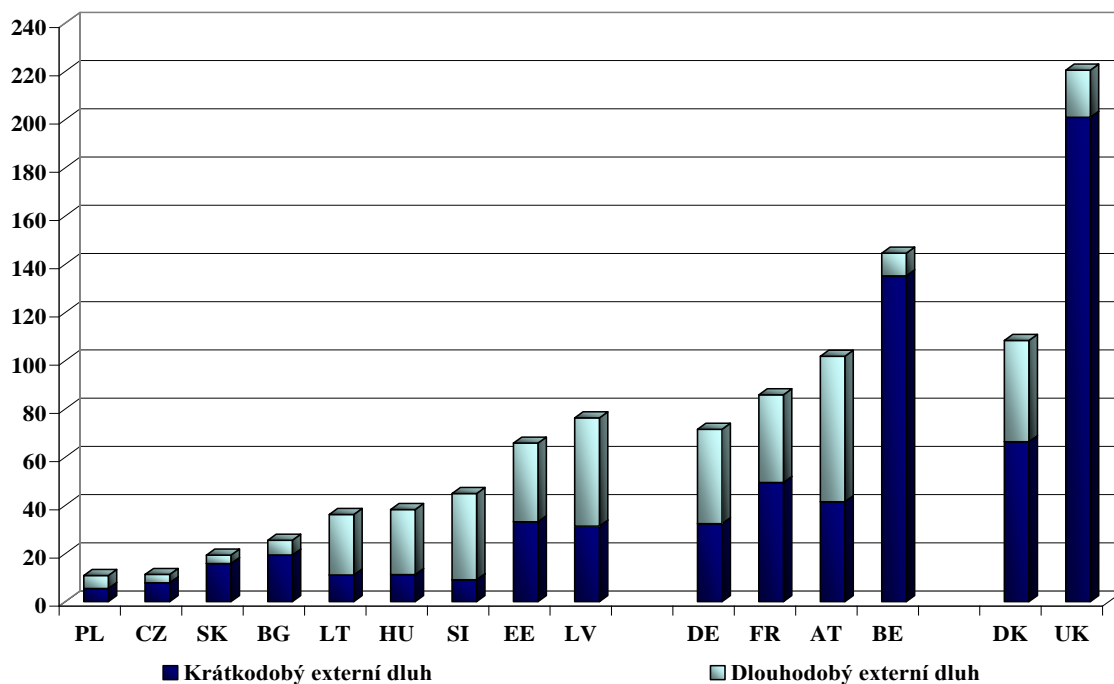

Obrázek 20 Čistá externí pozice bankovních sektorů ve vybraných zemích EU (v % HDP)

Zdroj: zpracováno podle *Zprávy o finanční stabilitě 2008/2009* [online]. Praha: Česká národní banka, 2009 [cit. 2011-03-19].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2008-2009/FS_2008-2009_kap_4_1.xls>.

Externí výpůjčky České republiky byly ve srovnání s ostatními zeměmi regionu poměrně malé, viz obrázek 21.

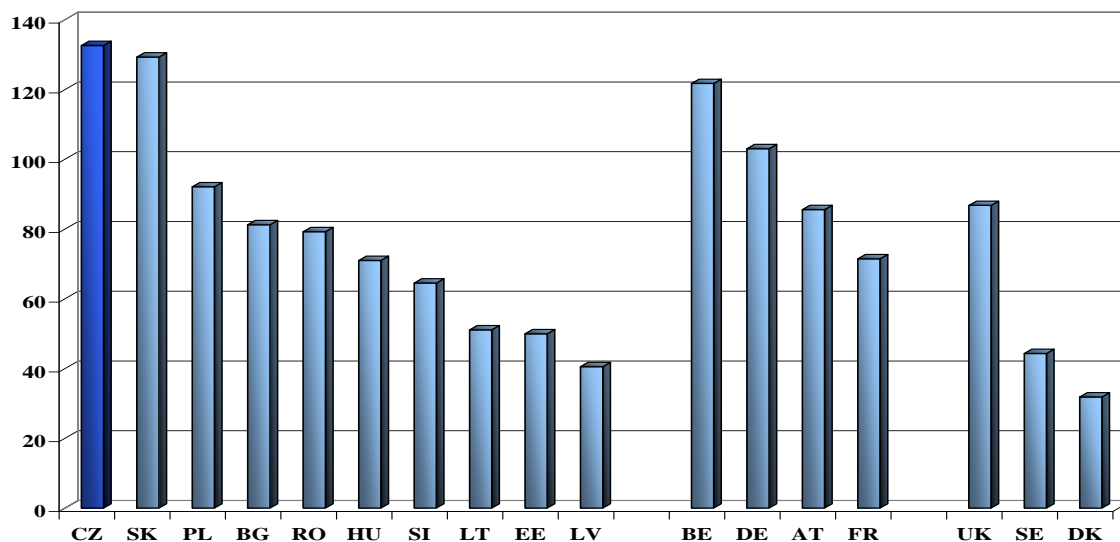

Obrázek 21 Hrubý externí dluh bankovních sektorů ve vybraných zemích EU (v %)

Zdroj: zpracováno podle *Zprávy o finanční stabilitě 2008/2009* [online]. Praha: Česká národní banka, 2009 [cit. 2011-03-19].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2008-2009/FS_2008-2009_kap_4_1.xls>.

Důvodem nezávislosti bankovního sektoru ČR na externím financování byl i na evropské poměry vysoký poměr vkladů na úvěrech (obrázek 22).

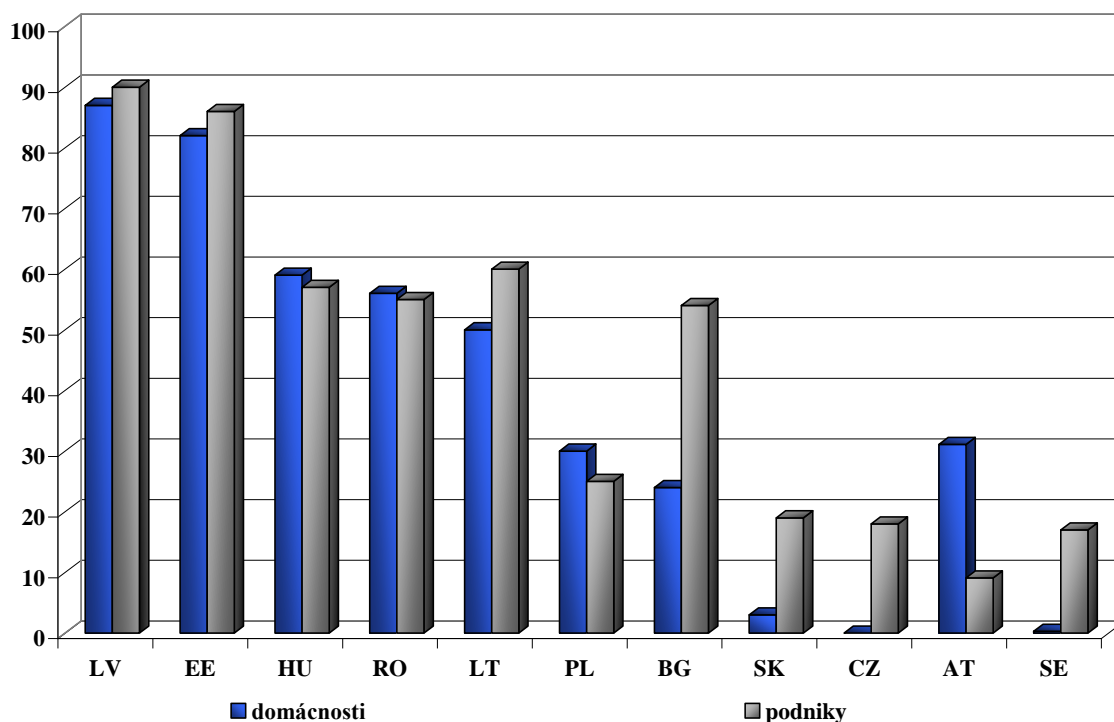
Obrázek 22 Poměr primárních vkladů k úvěrům ve vybraných zemích EU (v %; rezidentské úvěry a vklady nebankovních subjektů)

Zdroj: zpracováno podle *Zprávy o finanční stabilitě 2008/2009* [online]. Praha: Česká národní banka, 2009 [cit. 2011-03-19].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2008-2009/FS_2008-2009_kap_4_1.xls>.

Z obrázku 22 je vidět, že v roce 2008 byl poměr depozit k úvěrům nejvyšší v České republice, a to díky silné bilanční likviditě bankovního sektoru.

Další předností českého bankovního sektoru a také jedním z důvodů, proč se České republice vyhnuly likvidní problémy vyspělých trhů ve 4. čtvrtletí roku 2008, byl velmi nízký podíl úvěrů poskytovaných v cizí měně (obrázek 23). Podíl úvěrů domácnostem byl prakticky nulový a u nefinančních podniků byl tento podíl na konci roku 2008 okolo 18 %.

Obrázek 23 Úvěry v cizí měně ve vybraných zemích EU (v %)

Zdroj: zpracováno podle *Zprávy o finanční stabilitě 2008/2009* [online]. Praha: Česká národní banka, 2009 [cit. 2011-03-19].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2008-2009/FS_2008-2009_kap_4_1.xls>.

Na začátku roku 2008 Česká národní banka zpříšňovala měnovou politiku. Ve druhé polovině tohoto roku reagovala na výraznou změnu ekonomického prostředí přechodem ke snižování základních úrokových sazeb. Výsledným efektem bylo snížení těchto sazeb o 1,25 procentního bodu oproti roku 2007. Diskontní sazba se snížila z 2,50 % na 1,25 % a lombardní sazba se snížila z 4,5 % na 3,25 %.

I v roce 2008 byl bankovní sektor nadále ziskový. Ke konci roku dosáhl finanční zisk hodnoty 138,4 mld. Kč, což znamenalo oproti roku 2007 zvýšení o 2,9 %, tedy o 4 mld. Kč. Naprostá většina bankovních subjektů, které působí v tuzemsku byla také zisková a banky převážně

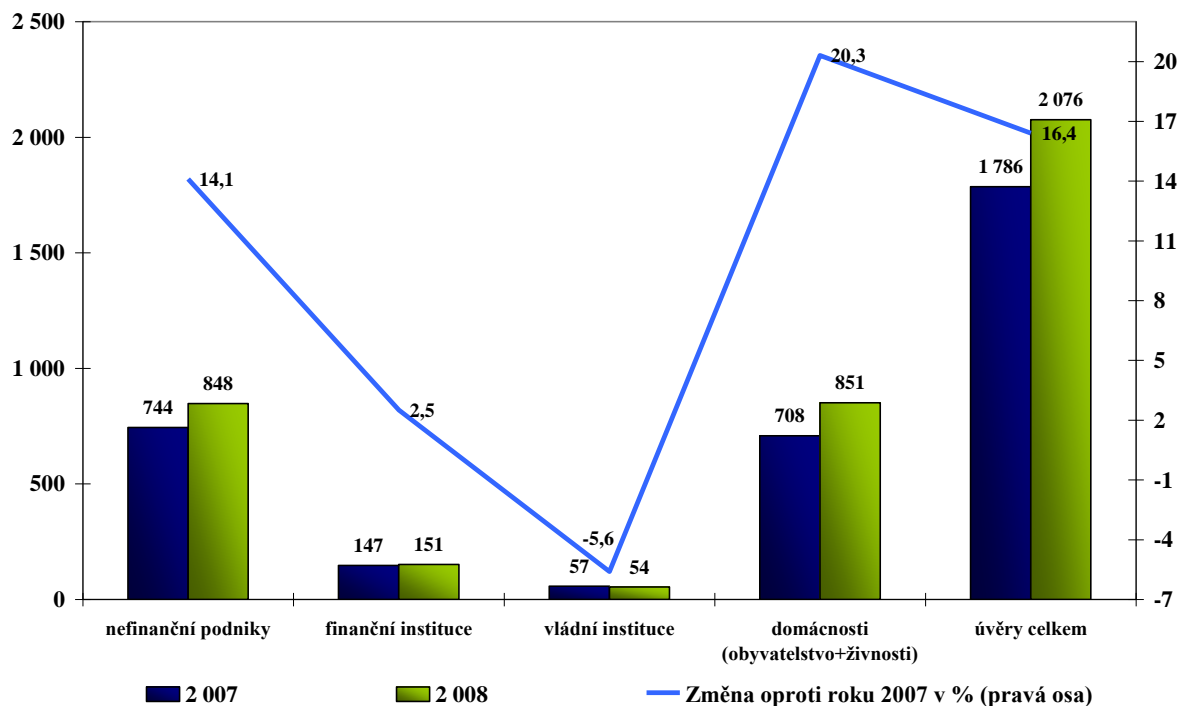
zaznamenaly meziroční růst. V případě jednotlivých skupin bank se měřené hospodářské výsledky již lišily. Nejvyšší dynamika růstu z finanční činnosti byla ve skupině stavebních spořitelen, a to o 20,5 % ve výši 5,5 mld. Kč zisku. Ve skupině poboček zahraničních bank se jednalo o zvýšení o 16,4 % na 12,1 mld. Kč. Ve středních bankách byl také vytvořen vyšší zisk, a to o 12,4 %, což představovalo 21,3 mld. Kč. Naopak ve skupině velkých bank bylo oproti roku 2007 vytvořeno méně zisku. Jednalo se o meziroční pokles o 3,1 %, tedy o 90,4 mld. Kč zisku z finanční činnosti. I přesto velké banky vykázaly 65,3 % vytvořeného zisku z finanční činnosti celého bankovního sektoru.

Z jednotlivých kategorií zisku z finanční činnosti rostl v daném roce výrazně jen úrokový zisk, který se meziročně zvýšil o 15,7 %, což představovalo nárůst o 13,3 mld. Kč na celkových 98 mld. Kč. K nárůstu úrokového zisku v roce 2008 přispěl růst úvěrového portfolia, který se však uskutečňoval v prostředí snižování úrokových sazeb.

Při zohlednění krize na finančních trzích byly aktivity bankovního sektoru v průběhu roku 2008 stále na vzestupu, především v důsledku pokračování úvěrové činnosti.

4.2.1 Vývoj úvěrového portfolia bankovního sektoru

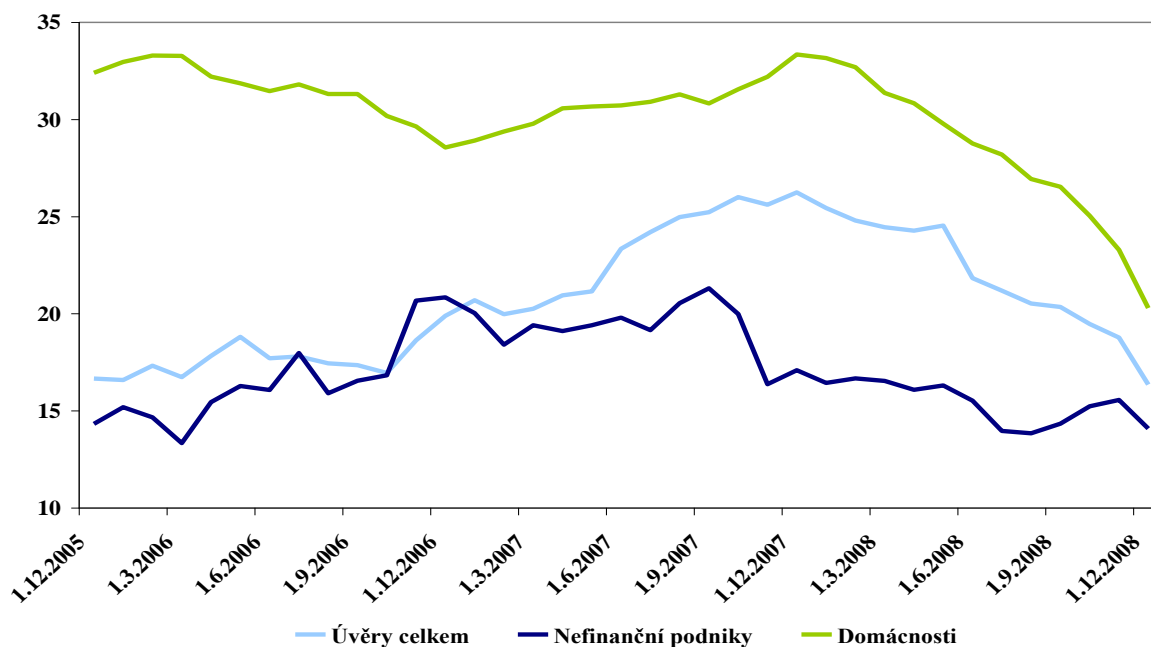
Finanční krize se v bankovním sektoru projevila zejména zpomalením tempa růstu bankovních úvěrů u všech skupin bank. I přes toto zpomalení byl bankovní sektor nadále podpořen relativně vysokým tempem růstu úvěrů reálného sektoru a to především u domácností. V roce 2008 vykazovaly zvýšení úvěrového portfolia jak úvěry domácnostem (obyvatelstvo a živnosti), tak úvěry poskytnuté do podnikové sféry. Oproti roku 2007 vzrostly celkové pohledávky o 290 mld. Kč (o 16,4 %) a ke konci roku 2008 dosáhly celkové hodnoty 2 076 mld. Kč (obrázek 24).

Obrázek 24 Vývoj sektorové struktury úvěrového portfolia (v mld. Kč)

Zdroj: ČNB – systém časových řad ARAD, vlastní zpracování

Dynamika růstu úvěrů v České republice i přes malé zpomalení dosáhla ke konci roku relativně vysokých 16,4 % (obrázek 25).

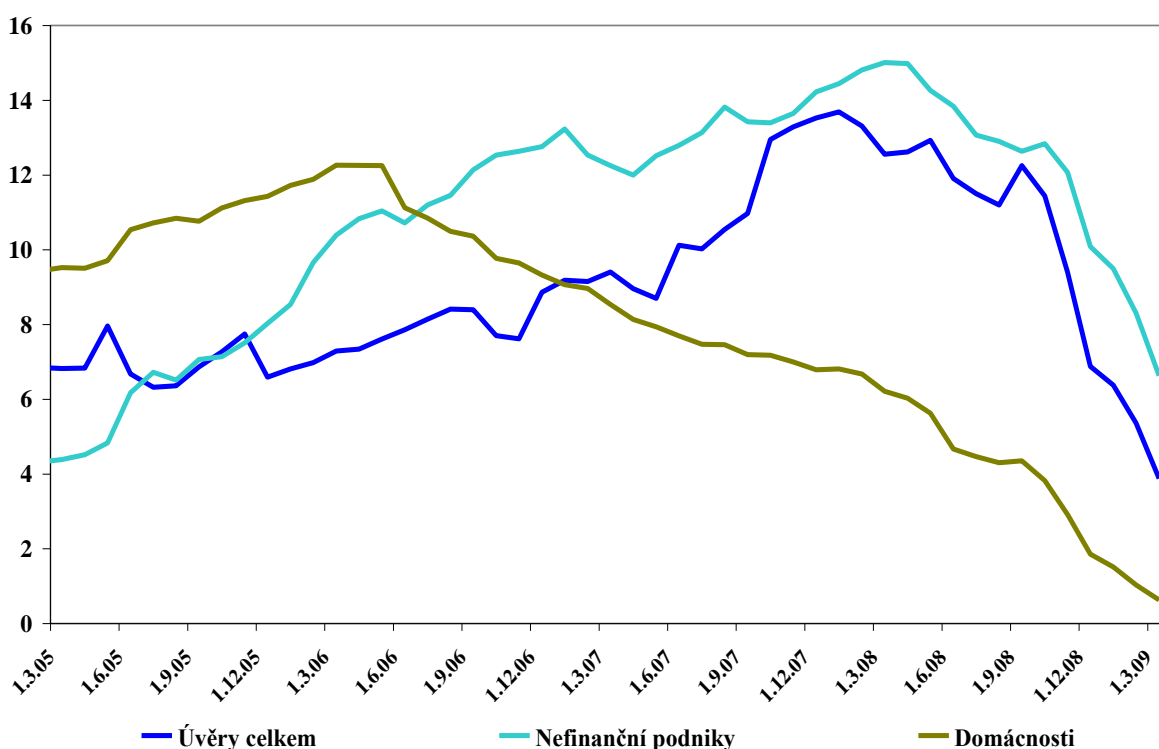
Obrázek 25 Meziroční dynamika růstu úvěrů v České republice (v %)

Zdroj: zpracováno podle Zprávy o finanční stabilitě 2008/2009 [online]. Praha: Česká národní banka, 2009 [cit. 2011-02-14].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2008-2009/FS_2008-2009_kap_4_1.xls>.

Růst úvěrů nefinančním podnikům zpomalil jen nepatrně a na konci roku 2008 dosáhl hodnoty 14 %. Část relativně vysokého růstu byla způsobena nárůstem stavu existujících úvěrů v cizích měnách z důvodu depreciační koruny. Zhoršující se domácí i zahraniční ekonomický výhled a klesající zakázky nefinančních podniků způsobily omezení poptávky zejména po investičních úvěrech a úvěrech na obchodní pohledávky. Meziměsíční poklesy celkového objemu bankovních úvěrů nefinančním podnikům od prosince 2008 byly zapříčiněny nízkou poptávkou po úvěrech.

V eurozóně tempo růstu úvěrů radikálně klesalo (obrázek 26). V případě domácností, zejména úvěry obyvatelstvu, dosahovalo tempo růstu ke konci roku dokonce hodnot blízkých nule. Tempo růstu v průběhu roku 2008 kleslo o deset procentních bodů.

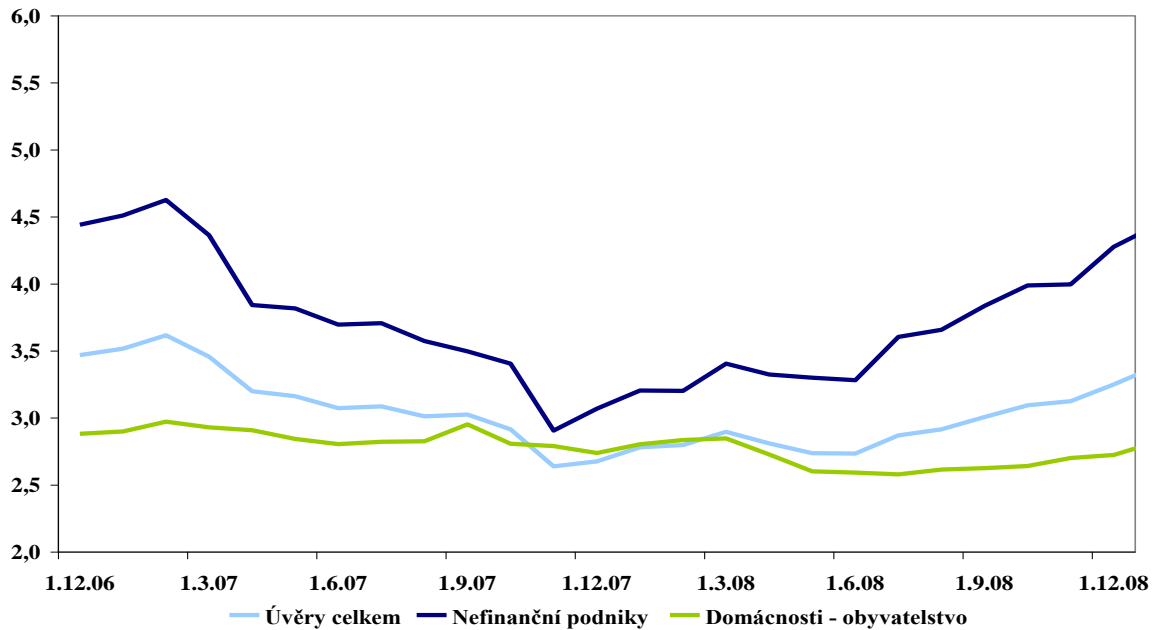

Obrázek 26 Meziroční dynamika růstu úvěrů v eurozóně (v %)

Zdroj: zpracováno podle *Zprávy o finanční stabilitě 2008/2009* [online]. Praha: Česká národní banka, 2009 [cit. 2011-03-19].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2008-2009/FS_2008-2009_kap_4_1.xls>.

Nepříznivý ekonomický vývoj působil negativně na schopnost podniků i domácností splácet závazky. To se projevilo v tom, že se podíl nesplacených úvěrů na celkových úvěrech v průběhu roku 2008 postupně zvyšoval a ke konci roku dosáhl 3,2 % (obrázek 27).

Obrázek 27 Podíl nesplacených úvěrů (v %)

Zdroj: zpracováno podle *Zprávy o finanční stabilitě 2008/2009* [online]. Praha: Česká národní banka, 2009 [cit. 2011-02-14].

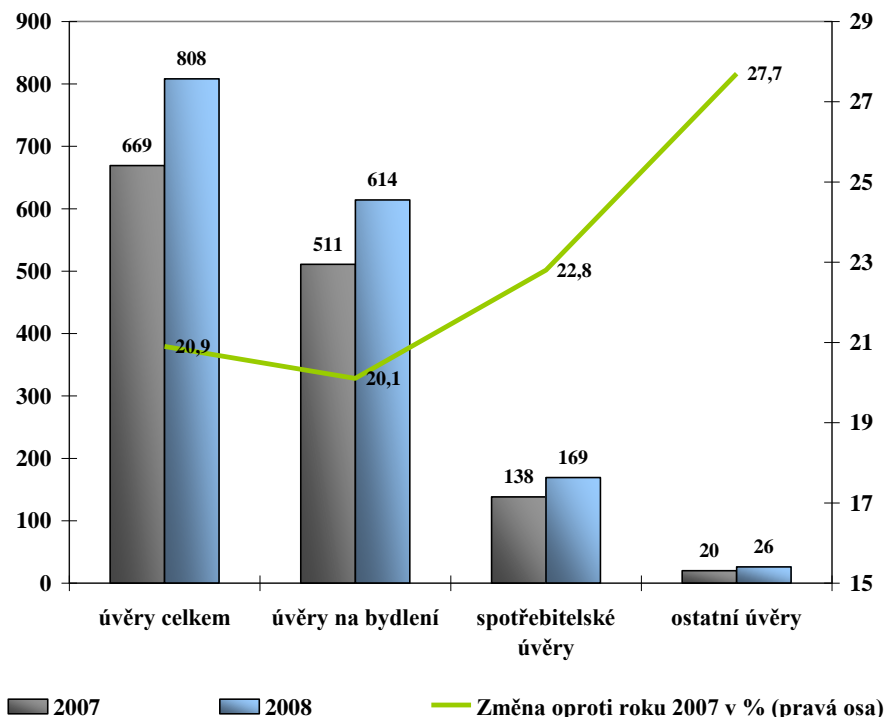
Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2008-2009/FS_2008-2009_kap_4_1.xls>.

Banky se začaly postupně připravovat na nárůst ztrát z úvěrového rizika a přitvrzovaly úvěrové standardy při nabídce nových úvěrů. Zpřísnění bank se týkalo především neúrokových podmínek úvěrů, např. požadované zajištění financovaných projektů nebo podíl vlastního financování.

4.2.2 Úvěry obyvatelstvu

I když se tempo růstu úvěrů v roce 2008 zpomalovalo, tak i přesto tento rok představoval pro obyvatelstvo další zadlužování u tuzemských bank. Banky poskytly k 31. 12. 2008 obyvatelstvu úvěry v celkové hodnotě 808,4 mld. Kč, z toho v roce 2008 skoro 140 mld. Kč, což představovalo meziroční zvýšení o 20,9 %. Tradičně rostly nejvíce úvěry na bydlení a to ve výši téměř 76 %, neboť se opět projevil pokračující trend pořizování vlastního bydlení, a to i přesto, že se v roce 2008 projevila krize na světových finančních trzích. Z úvěrů na bydlení nejvíce rostly hypoteční úvěry na bydlení, které se v průběhu roku zvýšily o 63,5 mld. Kč. (18,9 %). Rychlejším tempem (22,8 %) se vyvíjely spotřebitelské úvěry poskytované obyvatelstvu, které se meziročně zvýšily o 31,4 mld. Kč. Celkové zadlužení domácností tímto typem úvěru ke konci roku představovalo 169,1 mld. Kč, viz obrázek 28.

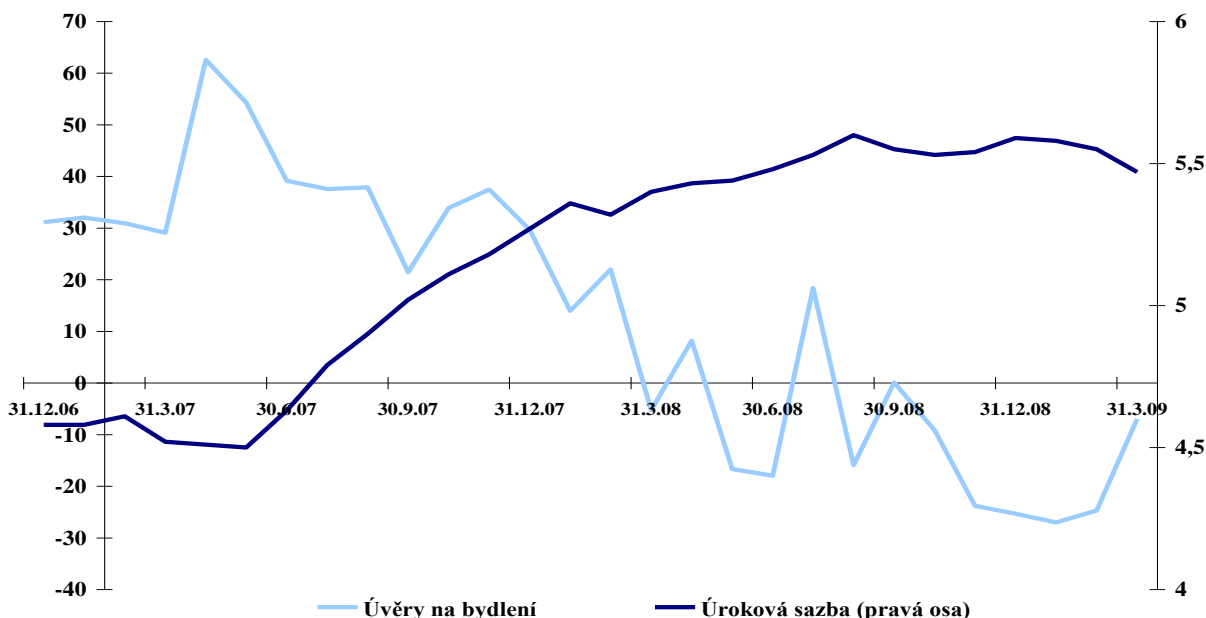

Obrázek 28 Úvěry obyvatelstvu podle druhového hlediska (v mld. Kč)

Zdroj: ČNB – systém časových řad ARAD, vlastní zpracování

Následující obrázek 29 znázorňuje absolutní pokles objemu úvěrů na bydlení obyvatelstvu a nárůst úrokových sazeb, který způsobil výrazné zpřísnění úrokových podmínek.

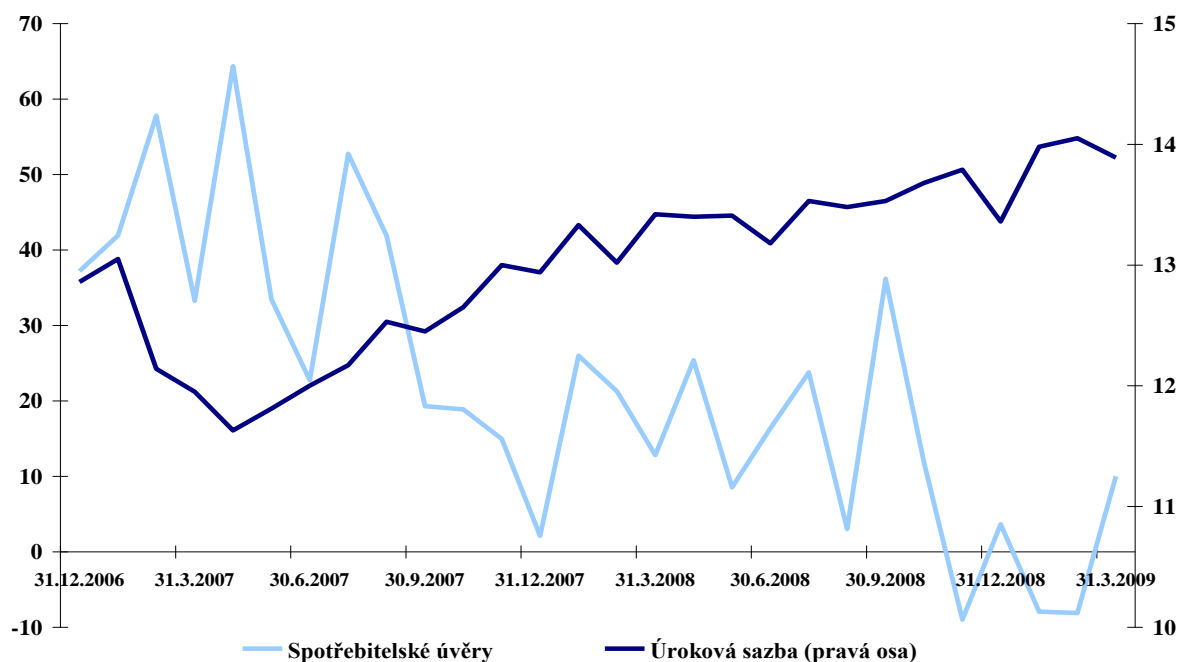

Obrázek 29 Úvěry na bydlení domácnostem (meziroční růst v % a úroková sazba v %)

Zdroj: zpracováno podle *Zprávy o finanční stabilitě 2008/2009* [online]. Praha: Česká národní banka, 2009 [cit. 2011-02-22].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2008-2009/FS_2008-2009_kap_4_1.xls>.

Ke konci roku poklesly i úvěry spotřebitelské, které měly podobný průběh jako úvěry na bydlení, tedy pokles úvěrů a růst úrokových sazeb, viz obrázek 30.

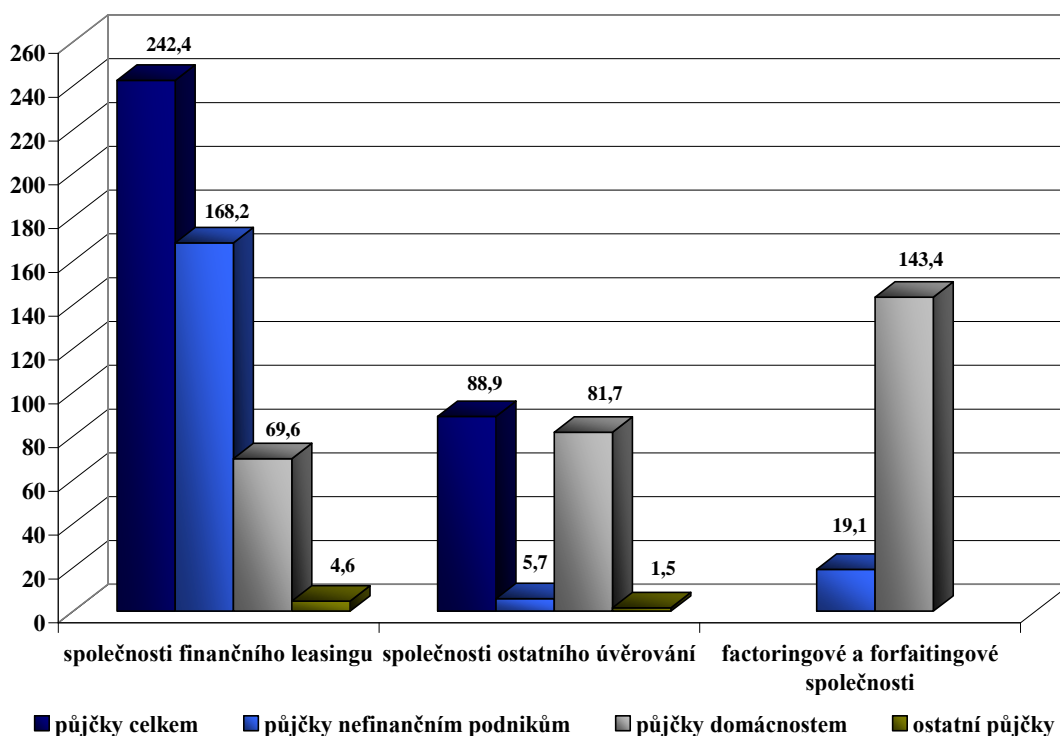
Obrázek 30 Spotřebitel. úvěry domácnostem (meziroční růst v % a úroková sazba v %)

Zdroj: zpracováno podle *Zprávy o finanční stabilitě 2008/2009* [online]. Praha: Česká národní banka, 2009 [cit. 2011-02-22].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2008-2009/FS_2008-2009_kap_4_1.xls>.

4.2.3 Úvěry nebankovních věřitelských subjektů

Nejistota ohledně vývoje ekonomické aktivity v ČR zasáhla i nebankovní věřitelské subjekty. V předchozím období rostl meziročně objem financovaných aktiv prostřednictvím těchto věřitelů zhruba o 20 %, v roce 2008 se situace značně zhoršila. Z těchto nebankovních věřitelských subjektů poskytly ke konci roku nejvíce úvěrů společnosti finančního leasingu a to ve výši 242,4 mld. Kč (obrázek 31), oproti roku 2007 to bylo zvýšení o 12,8 mld. Kč, což představovalo meziroční růst pouze o 5,6 %.

Obrázek 31 Struktura úvěrů nebankovních věřitelských úvěrů v roce 2008 (v mld. Kč)

Zdroj: zpracováno podle *Zprávy o finanční stabilitě 2008/2009* [online]. Praha: Česká národní banka, 2009 [cit. 2011-02-09].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2008-2009/FS_2008-2009_kap_4_1.xls>.

4.2.4 Úvěry poskytnuté stavebními spořitelny

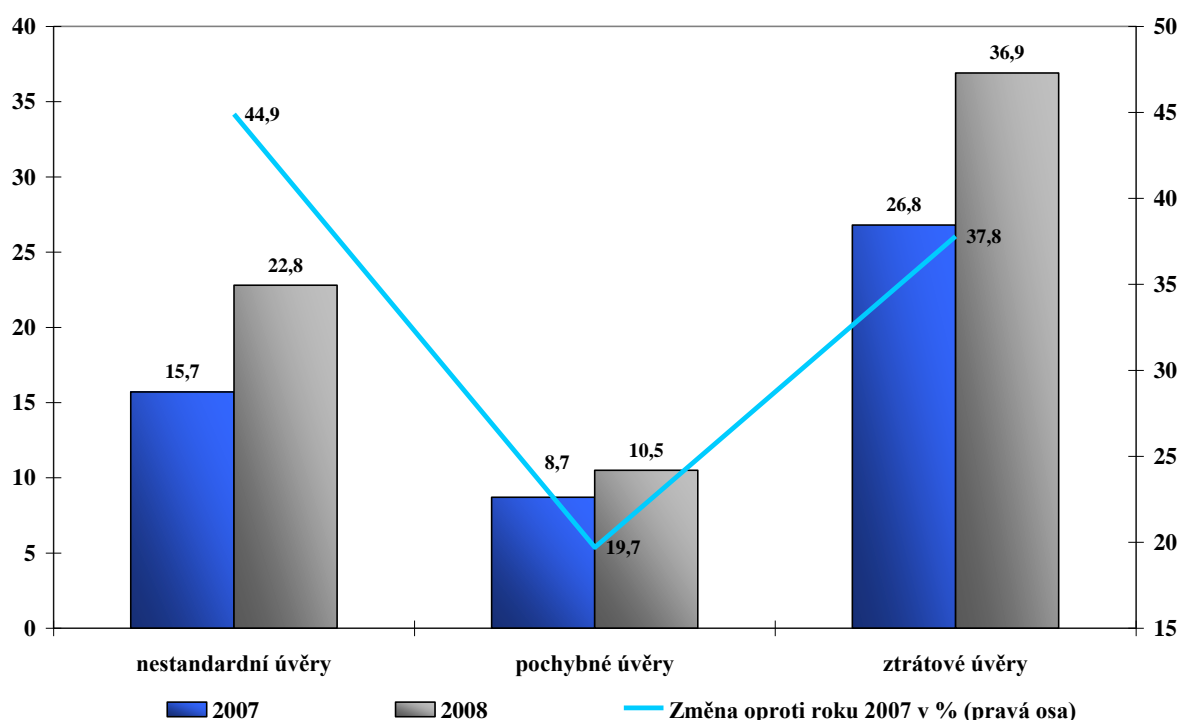
Relativně významnou součástí bankovního sektoru v ČR jsou stavební spořitelny. Aktivita stavebního spoření se státní podporou se řídí podle speciálního zákona. Zaručené zhodnocení úspor ve stavebním spoření umožňuje stavebním spořitelnám nepoužité zdroje k úvěrům na bydlení použít k dodání likvidity na mezibankovním trhu.

Úvěry, které poskytly stavební spořitelny představovaly v roce 2008 skoro 40 % úvěrů na bydlení a zároveň v tomto roce rostly rychleji (27% tempem) než úvěry na bydlení poskytnuté celým bankovním sektorem, kde bylo tempo růstu 20 %. Podobně jako v minulých letech se nejvíce na růstu úvěrů ve stavebních spořitelnách podílely překlenovací úvěry, které jsou do jisté míry alternativou bankovních hypotečních úvěrů.

4.2.5 Úvěrové riziko

V minulých letech provedly tuzemské banky významné očištění svých bilancí od špatných úvěrů. Toto očištění od špatných úvěrů bylo ukončeno v roce 2003 a v tomto roce také banky vykázaly dosud nejnižší objem klasifikovaných úvěrů. Od roku 2004 docházelo již k opětovnému růstu objemu úvěrů v selhání, které bylo spojeno s významným růstem úvěrového portfolia bank a od roku 2008 i v důsledku zhoršování ukazatelů makroekonomického vývoje.

V roce 2008 dosáhly pohledávky investičního portfolia hodnoty 2 481,9 mld. Kč. Z těchto pohledávek byla i nadále převaha pohledávek bez selhání, a to v hodnotě 2 410,8 mld. Kč. Hodnota veškerých pohledávek v selhání se v tomto roce zvýšila o 19,2 mld. Kč, což představovalo zvýšení o 37,1 % na 71,1 mld. Kč. V jednotlivých skupinách bank se vývoj úvěrů v selhání výrazně nelišil. Všechny skupiny bank v průběhu roku evidovaly zvýšení hodnoty pohledávek v selhání, viz obrázek 32.

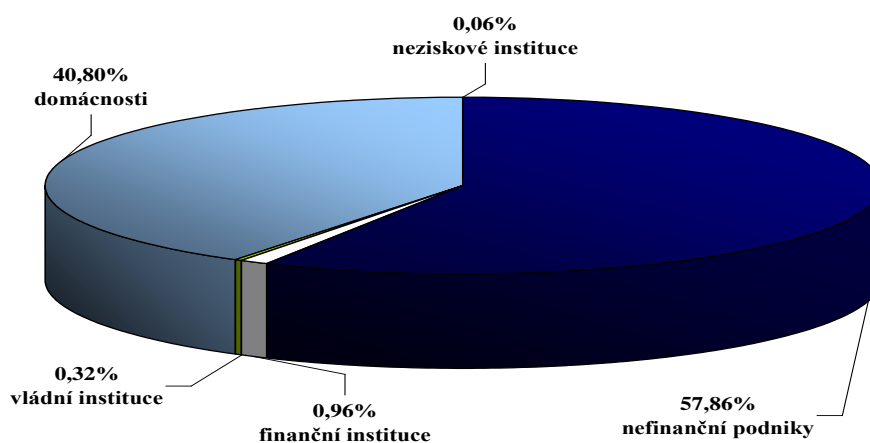
Obrázek 32 Pohledávky za klienty se selháním (v mld. Kč)

Zdroj: ČNB – systém časových řad ARAD, vlastní zpracování

Zvyšování hodnoty úvěrů v selhání v průběhu roku 2008 bylo dáno pokračující úvěrovou emisí bank a také zvyšující se neschopností dostát závazkům ze strany klientů bank. Úvěry

se selháním hodnocené podle doby nesplacení byly nejčastěji zařazeny do kategorie nesplacených déle než 360 dnů.

Kromě finančních institucí, vykázaly všechny ostatní sektory vyšší objem pohledávek v selhání. Růst pohledávek se selháním se nejvíce projevil u sektoru nefinančních podniků. Meziročně se hodnota těchto pohledávek zvýšila o 13,5 mld. Kč. I sektor obyvatelstva vykázal meziroční zvýšení objemů úvěrů v selhání o 3,7 mld. Kč, a to především v důsledku zhoršení výhledu ekonomiky a trhu práce, viz obrázek 33.

Obrázek 33 Sektorové členění pohledávek v selhání (v %)

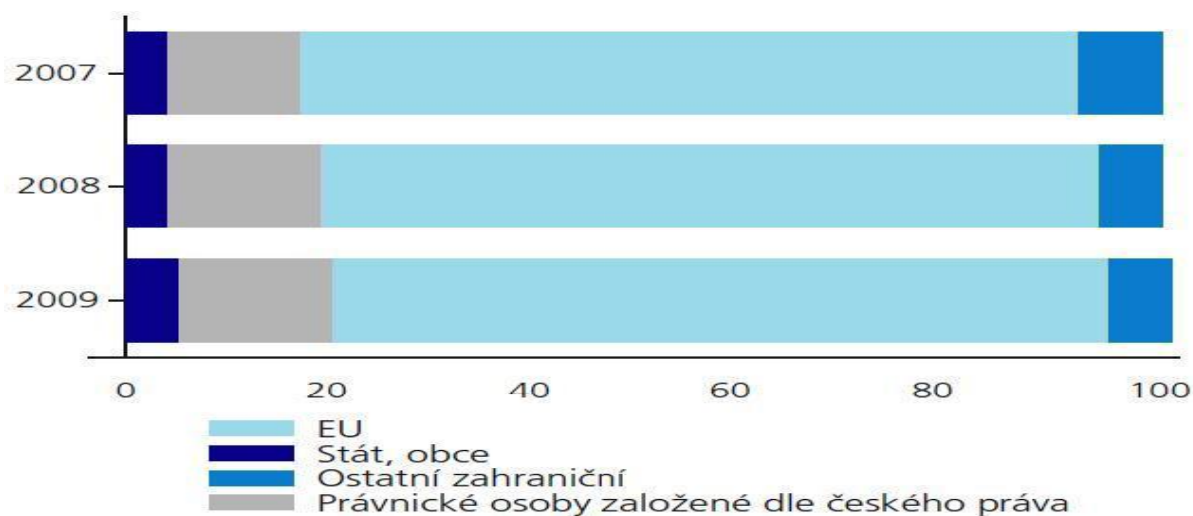
Zdroj: ČNB – systém časových řad ARAD, vlastní zpracování

4.3 Bankovní sektor a objem poskytnutých úvěrů v roce 2009

V roce 2009 postihla světová finanční krize v České republice nejvíce makroekonomický vývoj. Tento nepříznivý ekonomický vývoj měl vliv na hospodaření institucí, které podnikají na tuzemském finančním trhu a také vliv na schopnost podnikatelských subjektů i fyzických osob splácet své závazky. Ke konci roku 2008 se dostala česká ekonomika do recese, což znamenalo v roce 2009 pokles hrubého domácího produktu o více než 4 %. Pokles hrubého domácího produktu v roce 2009 ovlivnilo především omezení exportních možností, neboť světový obchod zaznamenal výrazný propad. Jelikož je česká ekonomika malou otevřenou ekonomikou, byla z tohoto důvodu velmi zranitelná. Spotřeba domácností začala ve druhé polovině roku 2009 klesat především v důsledku zvyšující se nezaměstnanosti a zpomalení růstu mezd.

Na vývoj ekonomického prostředí reagovala Česká národní banka opětovným snižováním základních úrokových sazeb. V průběhu roku 2009 změnila ČNB základní úrokové sazby celkem čtyřikrát, a to v únoru, květnu, srpnu a prosinci. Výsledným efektem bylo snížení repo sazby o 1,25 procentního bodu oproti konci roku 2008. Repo sazba klesla z 2,25 % na hodnotu 1,00 %, diskontní sazba z 1,25 % na 0,25 % a lombardní sazba z 3,25 % na 2,00 %.

Na celkovém základním kapitálu bankovního sektoru na konci roku 2009 převažoval zahraniční kapitál s přímým podílem 80,3 %. Akcionáři českého původu převažovali v sedmi bankách, v pěti bankách byl kapitál pouze českého původu (Hypoteční banka, J&T BANKA, Modrá pyramida stavební spořitelna a také dvě státní banky, Českomoravská záruční a rozvojová banka, Česká exportní banka se zvláštním určením především na podporu exportu a podnikání). Na konci roku 2009 byla celková bilanční suma bankovního sektoru z 97,3 % kontrolována zahraničními vlastníky. Pokračovala převaha vlastníků ze zemí Evropské unie, jejich podíl na zahraničním vlastnictví sektoru se mírně zvyšoval a na konci roku dosahoval 93 %. Akcionáři z ostatních teritorií měli zastoupení více než okrajové (obrázek 34).

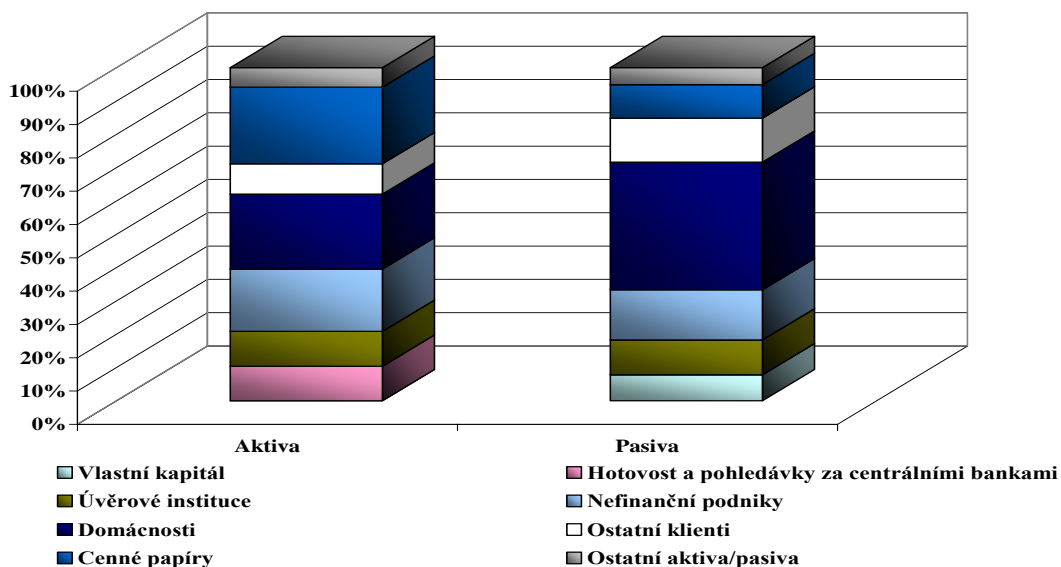

Obrázek 34 Vlastnická struktura bank (v %)

Zdroj: *Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem 2009* [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2011-02-07]. Dostupný z WWW:

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2009_cz.pdf>.

V České republice převažoval tradiční konzervativní model tuzemského bankovního podnikání, který byl založen z velké části na poskytování úvěrů a přijímání vkladů. Důkazem tohoto modelu byla struktura aktiv a pasiv bankovního sektoru, viz obrázek 35.

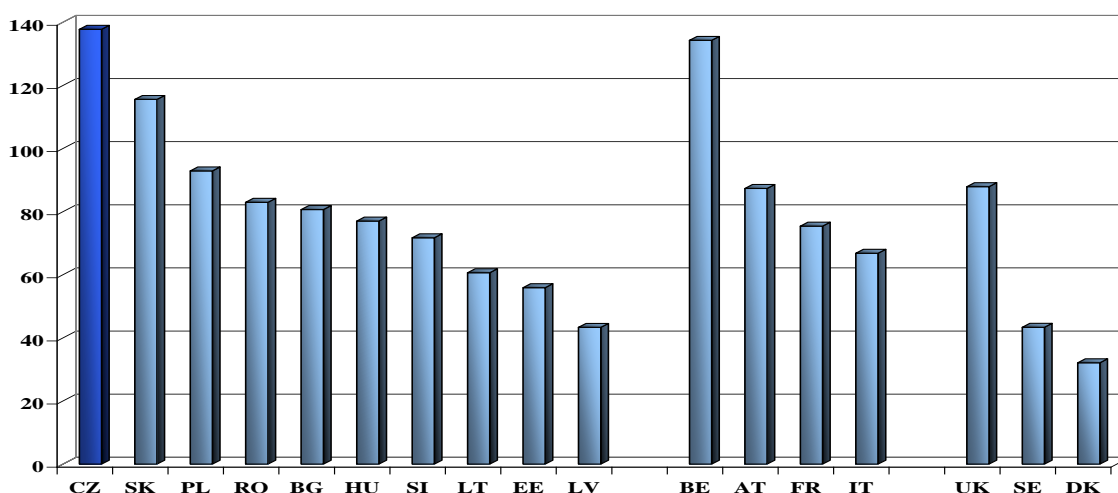

Obrázek 35 Struktura aktiv a pasiv bankovního sektoru v roce 2009 (v %)

Zdroj: zpracováno podle *Zprávy o finanční stabilitě 2009/2010* [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2011-02-14].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/FS_2009-2010/FS_2009-2010_kap_4_1.xls>.

Tento zavedený model spolu s plným krytím úvěrového portfolia z domácích klientských vkladů (obrázek 36), prakticky nulovým podílem půjček v cizích měnách domácnostem a minimální aktivitou bank v ČR v oblasti investic do rizikovějších finančních produktů, přispěl k odolnosti českého bankovního sektoru vůči první fázi globální finanční krize v období 2007 – 2008 poznamenané razantním poklesem cen toxických aktiv a sníženou likviditou na globálních trzích.

Obrázek 36 Poměr vkladů k poskytnutým úvěrům ve vybraných zemích EU (v %)

Zdroj: zpracováno podle *Zprávy o finanční stabilitě 2009/2010* [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2011-03-19].

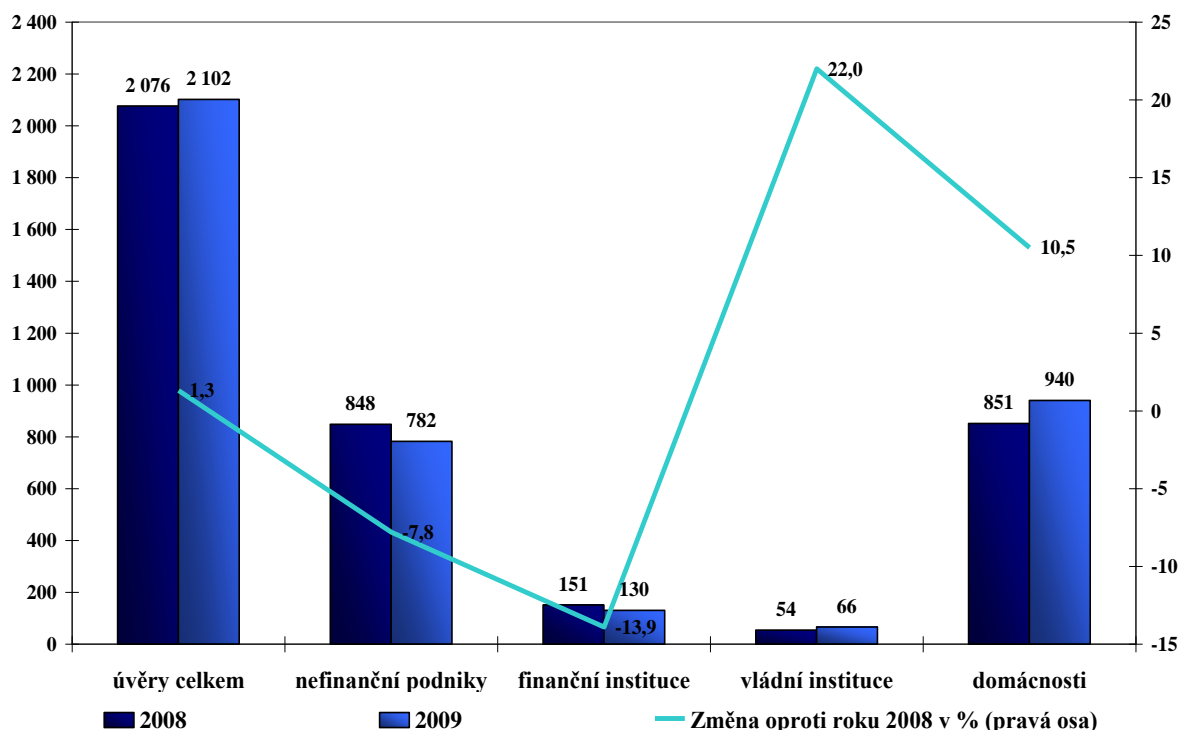
Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/FS_2009-2010/FS_2009-2010_kap_4_1.xls>.

Česká republika patřila k těm zemím EU, kde situace nevyžadovala kapitálové injekce z veřejných zdrojů ani použití dalších nástrojů na podporu bankovního sektoru. V zemích Evropské unie, které musely využít nástroje v podobě vládních garancí za bankovní dluhy, odkupů problémových aktiv či opatření na podporu bilanční likvidity bank, činila celková podpora z veřejných zdrojů v průměru více než 20 % HDP.

4.3.1 Úvěrové portfolio bankovního sektoru

Po celý rok 2009 se udržovaly obchodní aktivity bankovního sektoru na mírném vzestupu, což naznačoval mírný růst celkových aktiv. Pokles ekonomiky zapříčiněný finanční krizí se projevil zejména v dalším zmírnění meziročních temp úvěrů a diverzifikovaným vývojem v jednotlivých sektorech.

Celkové úvěry tuzemských bank klientům se v roce 2009 zvýšily o 26,4 mld. Kč na 2 102,1 mld. Kč (včetně nerezidentů), což představovalo zvýšení pouze o 1,3 %. Tato změna při poskytování úvěrů je zřejmá, neboť v roce 2008 se objem úvěrů meziročně zvýšil o 16,4 % a v roce 2007 o 26,4 % (obrázek 37).

Obrázek 37 Vývoj sektorové struktury úvěrového portfolia (v mld. Kč)

Zdroj: ČNB – systém časových řad ARAD, vlastní zpracování

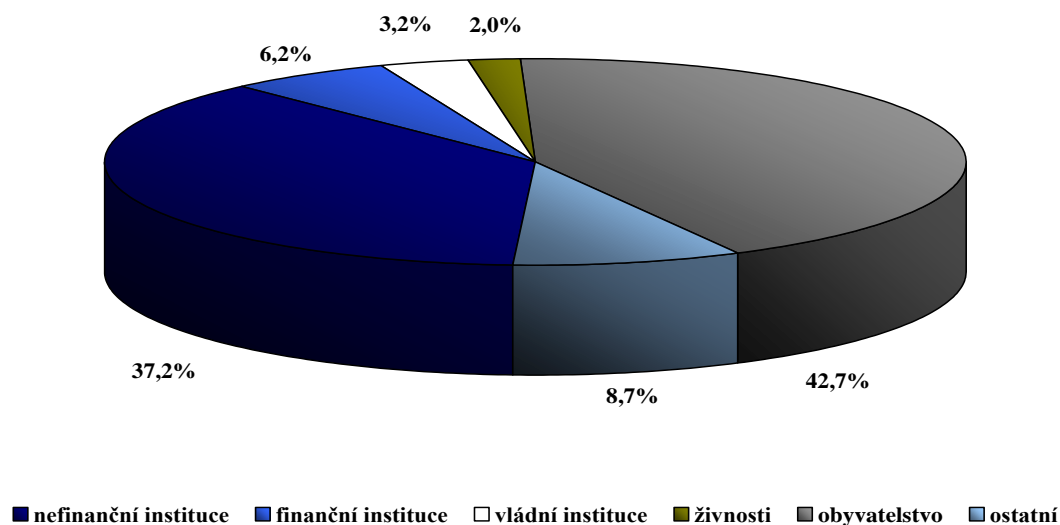

V průběhu roku 2009 se na vývoji úvěrové emise podílely jednotlivé skupiny bank rozdílně. Především se dařilo stavebním spořitelnám, kde úvěry rostly nejvyšším 17,5% tempem, což představovalo největší přírůstek klientských úvěrů v daném roce, a to ve výši 40,1 mld. Kč. I skupiny středních a malých bank přispěly k růstu úvěrů. Pobočky zahraničních bank úvěrové portfolio snížily meziročně o 41,4 mld. Kč (o 18,8 %). U skupiny velkých bank, která poskytuje nejvíce úvěrů bankovního sektoru, kleslo portfolio úvěrů v roce 2009 o 31,1 mld. Kč (o 2,8 %).

Rok 2009 představoval pro domácnosti (obyvatelstvo a živnosti) a pro vládní instituce další zvyšování úvěrů. Úvěry domácnostem, zejména obyvatelstvu udržely růst, i když oproti předcházejícím rokům znamenalo navýšení úvěrů o 11,1 % výrazný pokles tempa. Dále se zvyšovaly hypoteční úvěry. Ke konci roku 2009 vzrostly pohledávky za domácnostmi o 89 mld. Kč (10,5 %) na 940, 5 mld. Kč. Naopak u nefinančních podniků klesal podíl úvěrů již od poloviny roku 2006, na konci roku 2009 meziročně klesl o 3,6 procentního bodu. Banky v roce 2009 poskytly do sektoru nefinančních podniků o 65,9 mld. Kč méně úvěrů a jejich celková hodnota dosáhla 782,2 mld. Kč. Rovněž se snižoval i podíl úvěrů na celkových úvěrech bankovního sektoru finančních institucím. Poskytnuté úvěry tak meziročně poklesly o 21 mld. Kč (13,9 %).

4.3.2 Úvěry obyvatelstvu

Poskytování úvěrů obyvatelstvu se stalo nejdynamičtějším prvkem rozvoje bankovního sektoru (obrázek 38). Ani rok 2009 nebyl výjimkou a nadále pokračovalo zadlužování obyvatelstva u tuzemských bank, i když tempo růstu se postupně zpomalovalo. Na konci roku byl stav úvěrů obyvatelstvu v celkové hodnotě 898 mld. Kč, z toho jen v roce 2009 bylo poskytnuto téměř 90 mld. Kč úvěrů, tedy nárůst o 11,1 %. Do tohoto zvýšení úvěrů se i nadále promítá trend pořizování vlastního bydlení. Úvěry na bydlení se pravidelně každým rokem zvyšují, jejich tempo se však snižuje. Stejný průběh byl i u spotřebitelských úvěrů, které se v roce 2009 zvýšily o 9,8 % a meziročně přispěly k růstu o 16,5 mld. Kč.

Obrázek 38 Struktura úvěrů podle ekonomických sektorů k 31. 12. 2009 (v %)

Zdroj: zpracováno podle *Zprávy o finanční stabilitě 2009/2010* [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2011-02-16].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/FS_2009-2010/FS_2009-2010.pdf>.

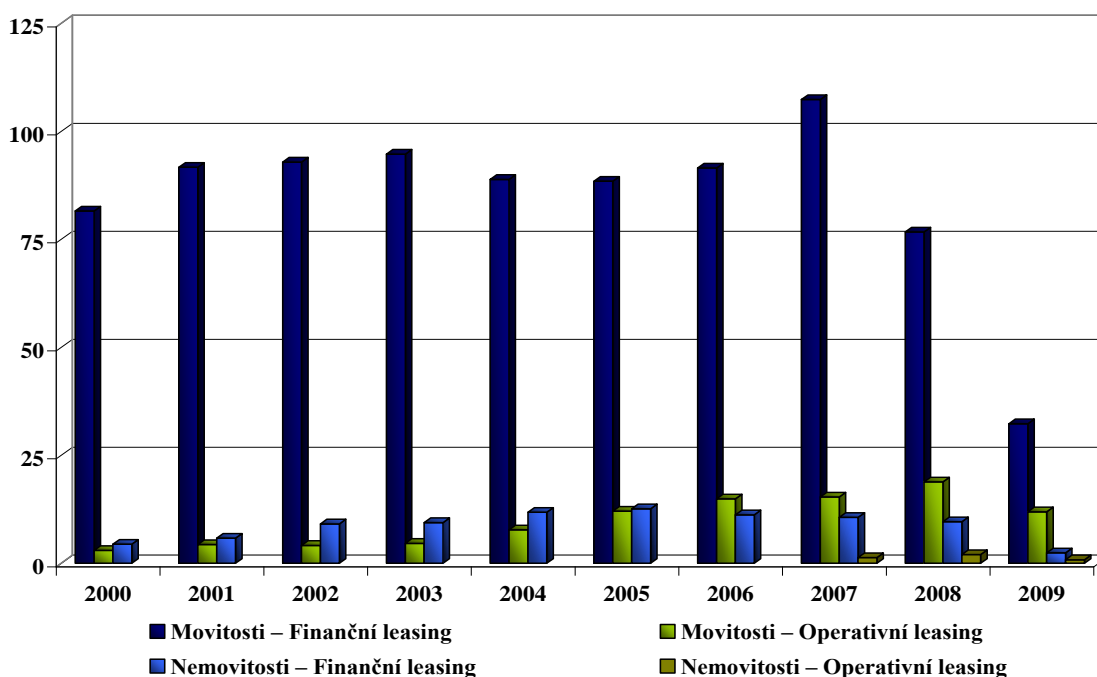
Obyvatelstvo v převážné míře financovalo z úvěrů své bytové potřeby, což vedlo ke zvyšování podílu dlouhodobých úvěrů, kterých bylo v roce 2009 více než 92 % z veškerých úvěrů poskytnutých obyvatelstvu. Jejich poměrné zastoupení v celkových úvěrech obyvatelstvu se pravidelně zvyšovalo. Podíl úvěrů střednědobých a krátkodobých úvěrů obyvatelstvu naopak klesal. Zatímco střednědobé úvěry v absolutním vyjádření stagnovaly, krátkodobé úvěry absolutně rostly v důsledku poptávky po spotřebitelských úvěrech.

Na konci roku 2009 tvořily úvěry na bydlení 76,2 % veškerých úvěrů poskytnutých obyvatelstvu. Tento většinový podíl byl v průběhu posledních několika let stabilizován. I přesto, že tuzemská ekonomika čelila hospodářskému poklesu, bylo v tomto roce poskytnuto na bydlení o 70,7 mld. Kč více, což představovalo nárůst o 11,1 %. Rekordním rokem z hlediska poskytnutých úvěrů na bydlení byl rok 2007, kdy se tyto úvěry zvýšily o 37 %.

4.3.3 Úvěry nebankovních věřitelských subjektů

Kromě poklesu tempa růstu bankovních úvěrů, klesly v roce 2009 také úvěry nebankovního charakteru, které jsou využívány především sektorem podniků a domácností. Na konci roku 2009 činila hodnota poskytnutých půjček nebankovními zprostředkovateli rezidentům 297 mld. Kč. Na objem poskytnutých půjček mělo velký vliv zpřísnění podmínek jejich zapůjčování. Překvapivě tento efekt převážil i u factoringových a forfaitingových společností, u kterých se předpokládalo, že služby budou v období krize využívány více. Na trhu nebankovního zprostředkování financování aktiv měly největší podíl společnosti finančního leasingu, jejichž aktiva tvořila 68 % aktiv sektoru.

Obrázek 39 znázorňuje objemy leasingů movitých a nemovitých věcí.

Obrázek 39 Objemy leasingů movitých a nemovitých věcí (v mld. Kč)

Zdroj: zpracováno podle *Zprávy o finanční stabilitě 2009/2010* [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2011-03-12].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/FS_2009-2010/FS_2009-2010_kap_4_1.xls>.

4.3.4 Úvěrové riziko

V důsledku zhoršování ukazatelů makroekonomického vývoje došlo od roku 2009 ke zhoršení kvality úvěrového portfolia. Většinu investičního portfolia (94,5 %) bankovního

sektoru na konci roku 2009 tvořily úvěry bez selhání. Podíl úvěrů bez selhání, které byly hodnoceny jako standardní, se však meziročně snížil o 2,7 procent.

Celková hodnota pohledávek investičního portfolia (včetně pohledávek za klienty a za úvěrovými institucemi) činila 2 520,2 mld. Kč. Z této celkové hodnoty tvořily pohledávky bez selhání 2 405,2 mld. Kč. Hodnota pohledávek se selháním se zvýšila o 65,3 % (o 45,5 mld. Kč) na 115,1 mld. Kč. Z této hodnoty pohledávek se selháním tvořily úvěry za klienty 114 mld. Kč (obrázek 40) a zbytek tvořily pohledávky za úvěrovými institucemi.

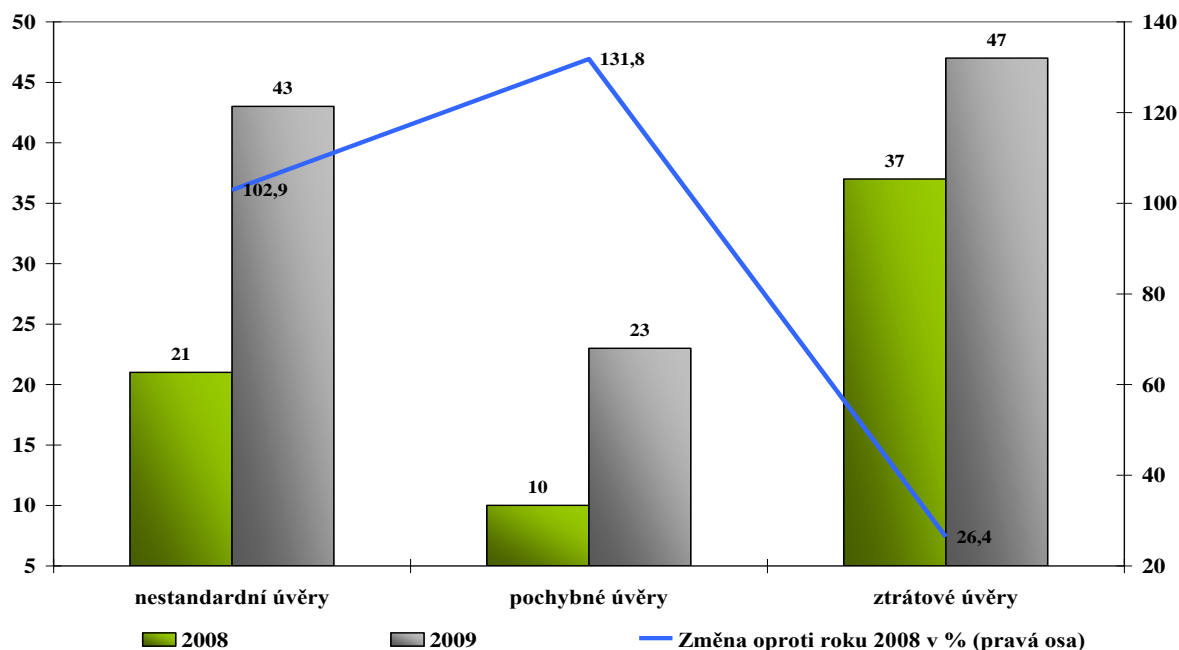
I když se hodnoty pohledávek v selhání v průběhu roku 2009 zvýšily ve všech skupinách bank, přesto se kvalita úvěrového portfolia v jednotlivých skupinách bank vyvíjela rozdílně. Nejvíce se zvýšila hodnota ve skupině velkých bank, která vykázala meziroční zvýšení o 24,3 mld. Kč, což představovalo zvýšení o 58,9 %. U skupiny středních bank se jednalo o zvýšení o 9,7 mld. Kč (72,1%) a u malých bank bylo zvýšení o 6,4 mld. Kč (112,7 %). Objem této kategorie úvěrů zvýšily rovněž i pobočky zahraničních bank, a to o 3,1 mld. Kč, tedy o 52,6 %. Ve stavebních spořitelnách zase vzrostly úvěry se selháním o 2 mld. Kč (59,8 %). Tyto poměrně vysoká tempa zvyšování hodnoty úvěrů se selháním v průběhu roku byla daná zvyšující se neschopností dostát závazkům ze strany klientů bank.

Pohledávky investičního portfolia se selháním, které byly hodnoceny podle doby nesplacení, byly opět nejčastěji zařazeny do kategorie úvěrů nesplacených déle než 360 dnů.

Na zhoršení kvality úvěrů reagoval bankovní sektor zvýšenou tvorbou opravných položek, jejichž objem se meziročně zvýšil o 18,5 mld. Kč na 64,9 mld. Kč.

Nárůst pohledávek se selháním se nejvíce projevil v sektoru nefinančních podniků, kde se hodnota těchto pohledávek meziročně zvýšila o 26 mld. Kč. V sektoru obyvatelstva se objem úvěrů v selhání zvýšil o 11,7 mld. Kč a to zejména v důsledku zhoršeného ekonomického vývoje a podmínek na trhu práce. Vyšší kvalitu měly tradičně úvěry na bydlení, které vykazovaly nízký podíl problémových úvěrů ve výši 2,54 %. Nízká rizikovost úvěrů na bytové účely byla podporována především vysokou odpovědností klientů, kteří ručí svými nemovitostmi. Obezřetně se chovaly i banky, které používaly sofistikované metody ověřující bonitu klienta. U spotřebitelských úvěrů byla rizikovost vyšší. Jednalo

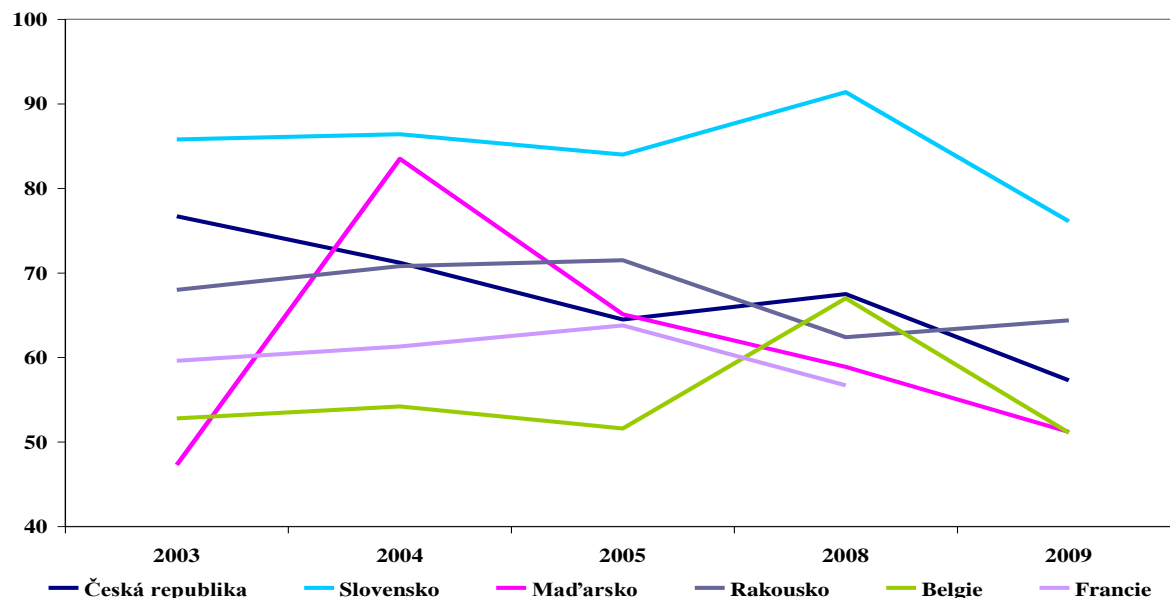
o větší počty úvěrů poskytujících nižší částky na různé účely. Tato vyšší rizikovost byla kompenzována výší úrokové sazby.

Obrázek 40 Pohledávky za klienty se selháním (v mld. Kč)

Zdroj: ČNB – systém časových řad ARAD, vlastní zpracování

Z hlediska mezinárodního srovnání a krytí úvěrů v selhání došlo k poklesu ve většině sledovaných zemích a hodnoty v rozmezí 50 – 60 % byly poměrně běžné, viz obrázek 41.

Obrázek 41 Mezinárodní srovnání ukazatele krytí úvěrů v selhání (v %)

Zdroj: zpracováno podle *Zprávy o finanční stabilitě 2009/2010* [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2011-03-23].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/FS_2009-2010/FS_2009-2010_kap_4_1.xls>.

4.4 Analýza objemu poskytnutých úvěrů za období 2007 až 2009⁴¹ - shrnutí

Bankovní sektor v České republice procházel v roce 2007 úspěšným vývojem. Důkazem toho byly rekordní zisky, které vytvářely dobré podmínky pro zachování stability sektoru a dynamického růstu úvěrování reálné ekonomiky. Kvalita splácení úvěrů byla ovlivněna vývojem disponibilních příjmů dlužníků. Dynamický vývoj vykazovaly jak úvěry domácnostem, tak i úvěry do podnikatelské sféry. K vysokým tempům růstu přispívaly dynamickým vývojem hypoteční úvěry, neboť rostla poptávka po vlastnickém bydlení. Vládní instituce naopak zaznamenaly pokles úvěrů, který se týkal především poklesu angažovanosti vůči České konsolidační agentuře.

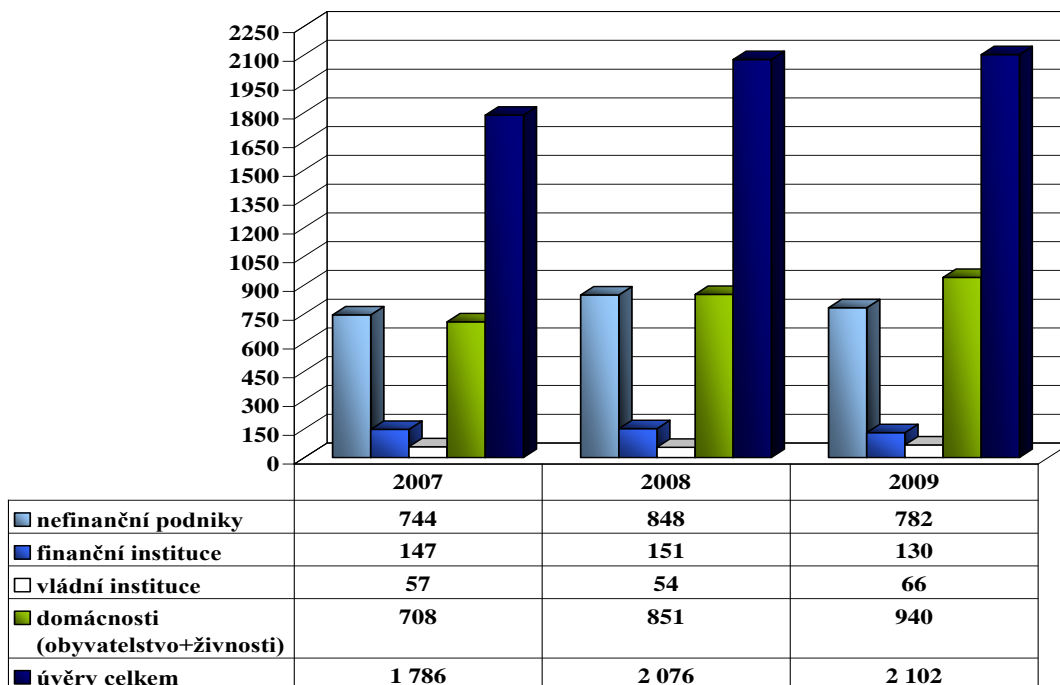
Na začátku krize, v roce 2008, měl český bankovní sektor dostatek likvidity a přímé dopady finanční krize nebyly tolik závažné. Bankovní sektor byl relativně izolovaný, protože měl dostatek zdrojů pro poskytování úvěrů z primárních vkladů a měl nízký podíl nesplacených úvěrů a banky neposkytovaly ve větší míře úvěry v cizích měnách. Česká národní banka na začátku roku 2008 zpříšňovala měnovou politiku a ve druhé polovině roku reagovala na výraznou změnu ekonomického prostředí přechodem ke snižování základních úrokových sazeb. Finanční krize se v bankovním sektoru projevila především ve zpomalení tempa růstu úvěrů u všech skupin bank. I přes toto zpomalení byl bankovní sektor nadále podpořen relativně vysokým tempem růstu úvěrů reálného sektoru a to především u domácností. Opět rostly nejvíce úvěry na bydlení, a to i přesto, že se v roce 2008 projevovala krize na světových finančních trzích. Banky se začaly připravovat na nárůst ztrát z úvěrového rizika a přitvrzovaly úvěrové standardy při nabídce nových úvěrů. Zpřísnění bank se týkalo především neúrokových podmínek úvěrů, např. požadované zajištění financovaných projektů nebo podíl vlastního financování.

Na bankovní sektor měla finanční krize největší dopad v roce 2009. Nepříznivý ekonomický vývoj ovlivnil schopnost podnikatelských subjektů i fyzických osob splácet své závazky. Česká republika však patřila k zemím Evropské unie, kde situace nevyžadovala kapitálové injekce z veřejných zdrojů ani použití dalších nástrojů na podporu bankovního sektoru. Pokles ekonomiky zapříčiněný finanční krizí se projevil zejména v dalším zmírnění meziročních temp růstu úvěrů. Ani rok 2009 nebyl výjimkou a dále pokračovalo zadlužování obyvatelstva, i když pomalejším tempem.

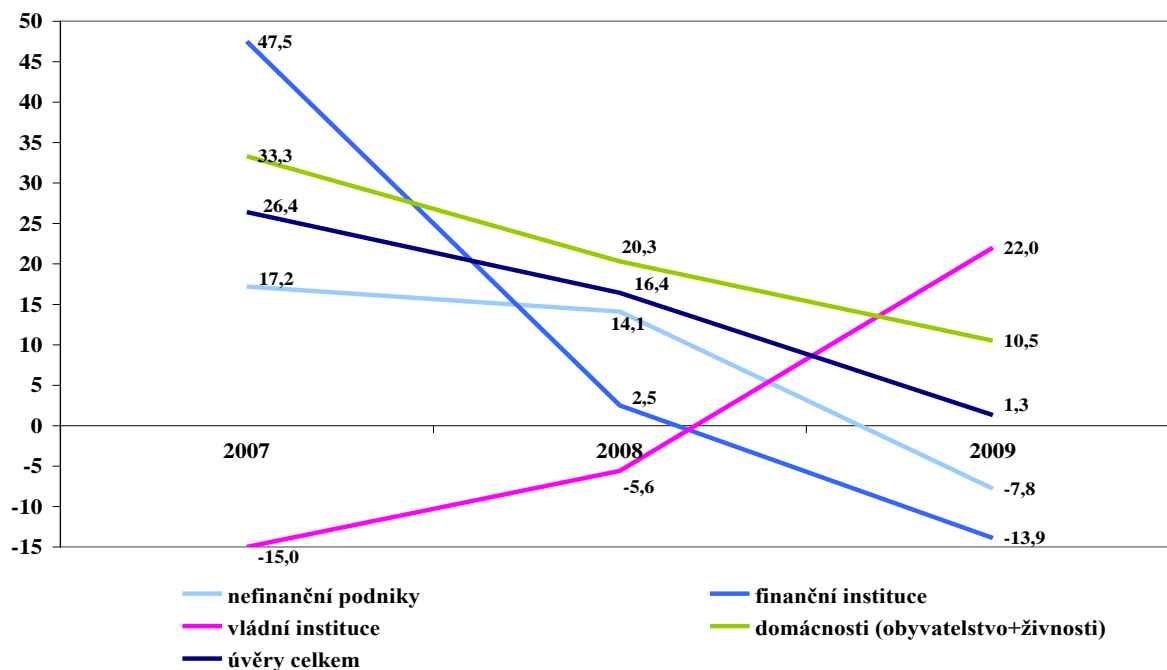
⁴¹ Z důvodu nedostupnosti aktuálních údajů za rok 2010 je analýza úvěrů provedena pouze do roku 2009.

Z analýzy vyplývá, že se objem poskytnutých úvěrů nadále zvyšuje (obrázek 42), ale již pomalejším tempem (obrázek 43). Ze zkoumaných let bylo nejvyšší tempo růstu úvěrů dosaženo v roce 2007, které se díky dopadům finanční krize postupně snižovalo. Oproti jiným zemím však český úvěrový trh nebyl závažným způsobem ovlivněn.

Obrázek 42 Objem poskytnutých klientských úvěrů za období 2007 – 2009 (v mld. Kč)

Zdroj: Zpráva o finanční stabilitě 2007, Zpráva o finanční stabilitě 2008/2009, Zpráva o finanční stabilitě 2009/2010, vlastní zpracování

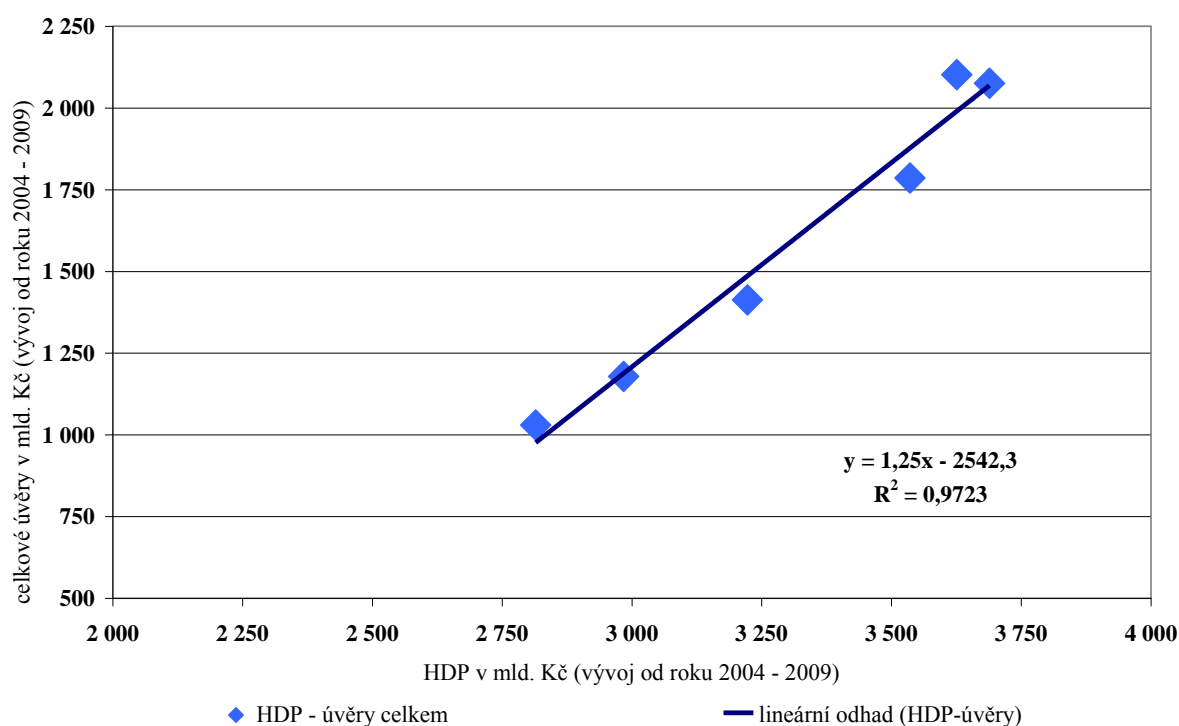

Obrázek 43 Meziroční dynamika růstu klientských úvěrů za období 2007 – 2009 (v %)

Zdroj: Zpráva o finanční stabilitě 2007, Zpráva o finanční stabilitě 2008/2009, Zpráva o finanční stabilitě 2009/2010, vlastní zpracování

Tempo růstu bankovních úvěrů a růst české ekonomiky se vzájemně podmiňují. Růst ekonomiky je současně jedním z faktorů snižujících úvěrové riziko, neboť obvykle usnadňuje jednotlivým subjektům plnit včas a v plné výši své závazky. Příznivé ekonomické prostředí zvyšuje poptávku po úvěrech a současně zlepšuje finanční situaci dlužníků. To vede k poklesu podílu ohrožených úvěrů na celkových úvěrech.

Pokud se bude vztah HDP a objem úvěrů posuzovat dle hodnoty koeficientu determinance, lze říci, že výše HDP ovlivňuje objem poskytnutých úvěrů. Tento koeficient totiž obecně nabývá hodnot $<0;1>$ a platí, že čím více se koeficient blíží jedné, tím je model lepší a věrohodnější a body leží blíže k regresní funkci (nejsou rozptýleny), viz obrázek 44.

Obrázek 44 Vliv HDP na objem poskytnutých úvěrů v ČR

Zdroj: vlastní zpracování pomocí MS Excel⁴²

Z obrázku 44 je možné vidět, že jednotlivé body leží v těsné blízkosti přímky a hodnota koeficientu $R^2 = 0,9723$ a dosahuje téměř hodnoty 1, což znamená, že HDP má významný vliv na objem úvěrů.

⁴² Vývoj HDP od roku 2004 – 2009 je čerpán z makroekonomických údajů českého statistického úřadu. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr:_makroekonomicke_udaje/\\$File/23812999.xls](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr:_makroekonomicke_udaje/$File/23812999.xls)>.

5 Výhled bankovního sektoru České republiky do budoucna

Ačkoliv se vyspělé ekonomiky dostaly za akutní fázi finanční krize, jsou dnes uprostřed zdoluhavé krize reálné ekonomiky a vstupují do fáze problémů veřejných financí. Obrovský nárůst veřejných dluhů v posledních letech se bude odbourávat ještě velmi dlouho, odhaduje se na jedno či dvě desetiletí.

Domácí bankovní sektor má nadále dostatek zdrojů, likvidity a kapitálu a také je odolný vůči šokům a má silnou externí pozici. I přes tyto pozitivní znaky je budoucí vývoj nadále zatížen značnými nejistotami. V blízké budoucnosti hrozí nárůst podílu úvěrů v selhání, zpomalování tempa růstu úvěrů a úvěrové riziko se bude zvyšovat. Nejistota vývoje ekonomické aktivity, cen produkce, dlouhodobých úrokových sazeb a cen aktiv je další hrozbou českého bankovního sektoru.

5.1 Hodnocení odolnosti bankovního sektoru

Pro zhodnocení odolnosti bankovního sektoru jako celku vůči možným nepříznivým šokům se využívají tzv. zátěžové testy, které provádí Česká národní banka. Díky těmto testům se odhaduje vývoj situace bankovního sektoru pro nadcházející období. Výchozím bodem pro zátěžové testy jsou alternativní makroekonomické scénáře, pro jejichž přípravu je využíván oficiální predikční model ČNB doplněný o odhad vývoje některých doplňkových proměnných, které nejsou modelem přímo generovány. Na základě identifikace rizik pro českou ekonomiku v nejbližším období jsou sestavovány tzv. zátěžové scénáře.

Modely kreditního rizika slouží k predikci hlavních parametrů úvěrového rizika, především hodnoty pravděpodobnosti selhání pro čtyři hlavní úvěrové segmenty, kterými jsou nefinanční podniky, úvěry obyvatelstvu na bydlení, spotřebitelské úvěry obyvatelstvu a ostatní úvěry. Naopak *modely růstu úvěrů* slouží k odhadu růstu bankovních portfolií v závislosti na makroekonomickém vývoji a jsou využity pro odhad vývoje rizikově vázaných aktiv.

5.1.1 Úvěrové riziko

Zásadní oblastí zátěžových testů je testování úvěrového rizika, které je založeno na veličině PD pro každý ze čtyř hlavních segmentů úvěrového portfolia. Druhým parametrem úvěrového

rizika je veličina ztráta při selhání LGD (Loss given default), která je nastavována expertně v odlišné výši pro různé scénáře a různé úvěrové segmenty v souladu s předpokládaným vývojem ekonomiky včetně cen nemovitostí, regulatorními pravidly, praxí v obchodních bankách, přístupy aplikovanými v některých ratingových agenturách a existujícími odhady na základě tržních dat. Dalším parametrem je veličina expozic při selhání EAD (Exposure at default), která se rovněž stanovuje expertně.

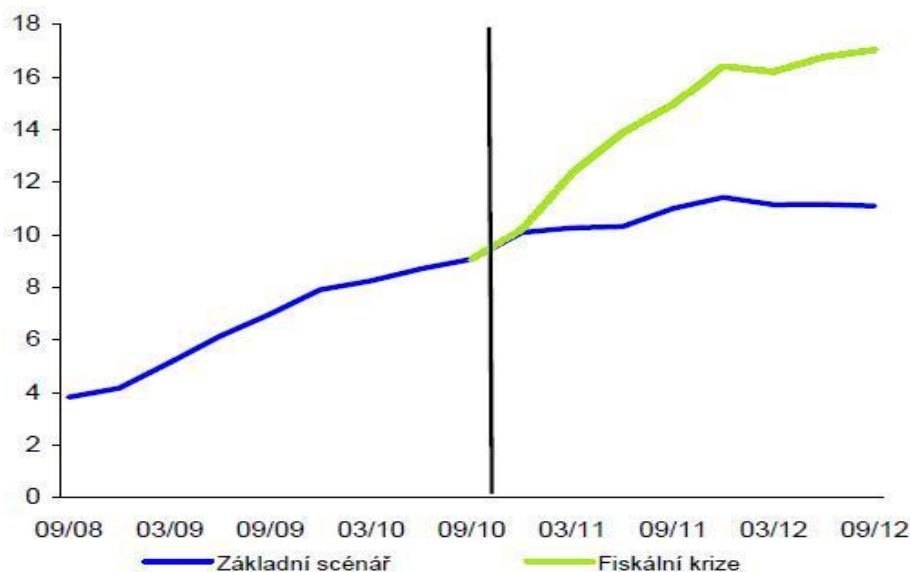
Součinem parametrů PD, LGD a EAD pro každé čtvrtletí a každý úvěrový segment jsou vypočítány očekávané ztráty (v mil. Kč), vůči kterým banky budou tvořit nové opravné položky ve stejné výši a účtovat je na nákladové straně výkazu zisků a ztrát jako ztráty ze znehodnocení.

Model růstu úvěrů slouží k odhadu hrubého objemu úvěrů v jednotlivých segmentech, což dovoluje stanovit pro každou banku a následně pro bankovní sektor jako celek vývoj podílu nově nesplacených úvěrů.

5.2 Výsledky zátěžových testů

Zátěžové testy, které ČNB provedla ke konci roku 2010 indikovaly, že český bankovní sektor je na zátěžové situace dobře připraven a dostatečně kapitálově vybaven. Kromě základního scénáře byl zvolen i zátěžový scénář „fiskální krize“, který předpokládal pokles ekonomické aktivity, depreciaci kurzu, růst úrokových sazeb a nárůst špatných úvěrů.

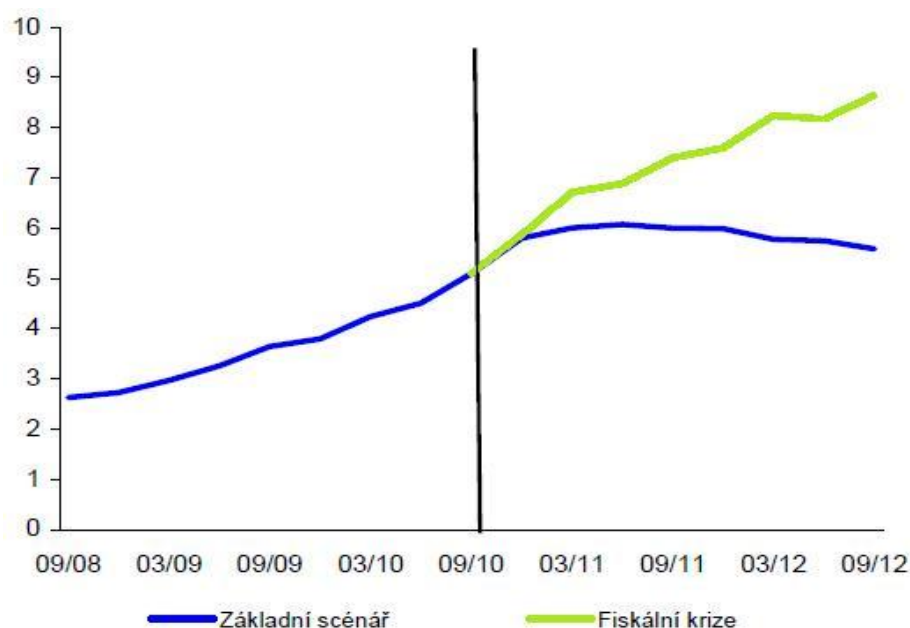
Na základě základního scénáře vyšlo, že podíl úvěrů v selhání v bankovních portfoliích bude nadále mírně stoupat. V případě nepříznivého scénáře „fiskální krize“ by došlo k razantnějšímu nárůstu úvěru v selhání, viz obrázek 45 a 46.

Obrázek 45 Průběh podílu úvěrů v selhání: nefinanční podniky (v %)

Zdroj: *Výsledky zátěžových testů bankovního sektoru ČR* [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2011-03-26].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zatezove_testy/2010/zatezove_testy_vysledky_2010_3q.pdf>.

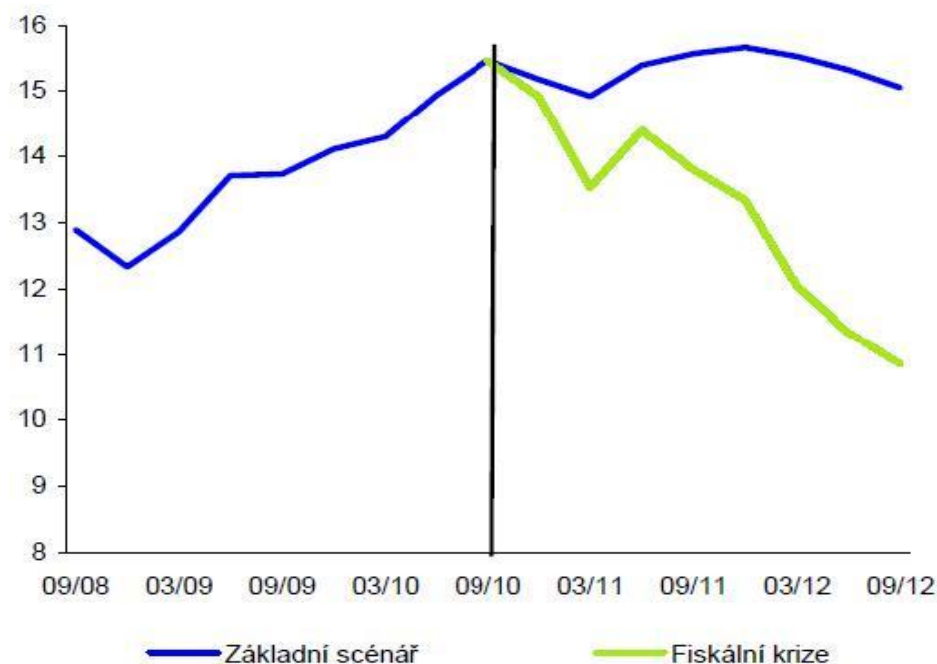

Obrázek 46 Průběh podílu úvěrů v selhání: obyvatelstvo (v %)

Zdroj: *Výsledky zátěžových testů bankovního sektoru ČR* [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2011-03-26].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zatezove_testy/2010/zatezove_testy_vysledky_2010_3q.pdf>.

Kapitálová přiměřenost se i přes velmi konzervativní nastavení řady předpokladů v nepříznivém scénáři pohybuje nad 8 % minimem. Případné kapitálové injekce by byly poměrně malé a to přibližně ve výši 10,5 mld. Kč, což by bylo 0,3 % HDP. Důvodem je především poměrně vysoká výchozí kapitálová přiměřenost (15,5 %), viz obrázek 47.

Obrázek 47 Vývoj kapitálově přiměřenosti (v %)

Zdroj: *Výsledky zátěžových testů bankovního sektoru ČR* [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2011-03-26].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zatezove_testy/2010/zatezove_testy_vysledky_2010_3q.pdf>.

Srovnání vývoje v roce 2010 s předpoklady a odhady ČNB ukazuje, že se ekonomika do značné míry vyvíjela dle základního scénáře a finanční stabilita v České republice by neměla být ohrožena. Rizika pro období dalších dvou let (2011, 2012) zůstávají však nadále výrazně zvýšená a narůstá rovněž nejistota ohledně dalšího vývoje. Na základě aktuálních zátěžových testů a dalších analýz si finanční sektor zachovává dostatečný polštář vůči rizikům a měl by být schopen ustát i velmi silné šoky.

Závěr

Ve druhé polovině roku 2007 čelily vyspělé země výrazné finanční nestabilitě, která byla zapříčiněna potížemi na trhu druhořadých hypoték v USA. Významná příčina této finanční nestability se přisuzovala bankám, které se chovaly neadekvátně. Jednalo se především o úvěrovou expanzi, která byla doprovázena nízkými požadavky na bonitu klientů, neadekvátní financování dlouhodobých pohledávek zdroji s kratší splatností, slabou správu řízení řady bank a také chamtivost, která vyvolávala touhu po zisku bez ohledu na rizika. Tyto potíže se přenesly do krize likvidity na mezibankovních peněžních trzích v USA i v Evropě. Ztráty zahraničních bank způsobily sníženou dostupnost úvěrů pro soukromý sektor, protože bez dostatečného regulatorního kapitálu banky nemohly poskytovat nové úvěry. Efektivnější dohled a lepší regulace by zřejmě krizi nezabránily, ale striktnější regulace mohla pravděpodobně zmírnit její hloubku a tím snížit její fiskální i ekonomické náklady.

Bankovní sektor České republiky reagoval na krizi příznivěji než ve většině ostatních zemích střední a východní Evropy. K příznivému vývoji v ČR přispěla řada faktorů. Jednalo se např. o nižší deficit běžného účtu v minulých letech, nižší závislost na volatilním přeshraničním dluhovém financování i nižší rozsah cyklických investic, který byl podpořen přítokem zahraničního kapitálu.

Hlavním cílem diplomové práce bylo provedení analýzy úvěrového trhu v ČR a zjistit, jak velký dopad měla finanční krize na objem poskytnutých úvěrů. Nejdříve byl charakterizován finanční trh, jeho struktura a subjekty finančního trhu, na kterém mají dominantní postavení banky. Dále bylo nezbytné vymezit charakteristiku bankovních produktů, které se od běžných produktů zásadně liší a to především tím, že mají nemateriální povahu. Vzhledem k tématu práce byla nejvíce věnována pozornost úvěrovému trhu a úvěrovým produktům, které patří bezesporu mezi nejvýznamnější produkty banky a mají významný podíl na celkových příjmech. Na druhé straně patří úvěrové produkty mezi hlavní zdroje rizik bank. Stručně byly popsány i jednotlivé úvěrové registry, díky kterým si banky a jiní poskytovatelé úvěrů vzájemně vyměňují informace o důvěryhodnosti, platební morálce a bonitě svých klientů. Další kapitola se zabývala finanční krizí, kde byl ve stručnosti popsán její vznik, příčiny a také dopady. Stěžejní část diplomové práce byla věnována analýze objemu poskytnutých úvěrů a poslední kapitola se zaměřila na výhled bankovního sektoru do budoucna.

Analýza trhu s úvěry byla provedena od roku 2007 a dále v průběhu krize až do roku 2009. Z důvodu nedostupnosti aktuálních údajů za rok 2010 nebylo možné provést analýzu i za tento rok. Bankovní sektor byl v roce 2007 velmi úspěšný a finanční krize na něho neměla ještě žádný vliv. Důkazem této úspěšnosti byly vysoké zisky bank, především úrokové, díky nimž se vytvářely dobré podmínky pro zachování stability sektoru. V roce 2008 se již začaly projevovat dopady finanční krize a to především ve zpomalování tempa růstu úvěrů. Největší dopad na trh s úvěry měla finanční krize v roce 2009, kdy byl pokles tempa růstu úvěrů oproti zkoumaným rokům značný. Nepříznivý ekonomický vývoj působil negativně především na schopnost domácností i podniků splácet své závazky. To se projevilo ve zvýšení podílu nesplacených úvěrů na celkových úvěrech a banky se postupně připravovaly na nárůst ztrát z úvěrového rizika a začaly přitvrzovat úvěrové standardy při nabídce nových úvěrů. Banky zpříšňovaly především neúrokové podmínky úvěrů, např. požadované zajištění financovaných projektů nebo podíl vlastního bydlení. Česká národní banka reagovala na výraznou změnu ekonomického prostředí přechodem ke snižování základních úrokových sazeb.

Cíl, který byl stanoven v úvodu práce byl splněn, byla provedena analýza trhu s úvěry, ze které vyplynulo, že dopad finanční krize na úvěrový trh se projevil především v poklesu tempa růstu úvěrů a ve zvýšení podílu nesplacených úvěrů na celkových úvěrech. I přes tento pokles tempa růstu objem poskytnutých úvěrů ve zkoumaných letech nadále rostl. Na pokles tempa růstu úvěrů měly významný vliv např. domácnosti, které si dříve braly půjčky bez rozmyslu téměř na cokoliv, dnes již však více zvažují předmět půjčky, neboť se obávají ztráty zaměstnání z důvodu zhoršené situace na trhu práce, kvůli které by nebyly schopny splácet své závazky.

I přes to, že má bankovní sektor dostatek zdrojů a likvidity je budoucí vývoj nadále zatížen značnými nejistotami. V budoucnu hrozí nárůst podílu úvěrů v selhání, zpomalování tempa růstu úvěrů a zvyšování úvěrového rizika. Další hrozbou je i nejistota vývoje ekonomické aktivity, cen produkce a dlouhodobých úrokových sazeb.

Seznam použité literatury

- [1] Česká národní banka [online]. 2010 [cit. 2011-02-10]. Podíly jednotlivých skupin bank na vybraných ukazatelích bankovního sektoru. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/banky/bs_ukazatele_tab07.html>.
- [2] DVOŘÁK, P. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3 přeprac. a rozš. vyd. Praha: Linde, 2005. 681 s. ISBN 80-7201-515-X.
- [3] DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 343 s. ISBN 978-80-7400-075-1.
- [4] *Einvestice* [online]. 2010 [cit. 2010-12-10]. Hypoteční úvěr v Kč nebo cizí měně. Dostupný z WWW: <<http://www.einvestice.cz/cs/firmy/firmy-s-obratem-pod-60-milionu/hypotecni-uver-v-kc-nebo-cizi-mene.shtml>>.
- [5] FOSTER, J. B.; MAGDOFF, F. *Velká finanční krize: příčiny a následky*. 1. české vyd. Všeň: Grimmus, 2009. 156 s. ISBN.
- [6] FREIBERG, F. *Bankovníctví*. Praha: ČVUT, 2000. 181 s. ISBN 80-01-02106-8.
- [7] HAMPL, M. *Budoucnost finančního sektoru po krizi* [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2011-01-06]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/hampl_20100419_fin_sektor_po_krizi.pdf>.
- [8] HELÍSEK, M. *Měnová krize (empirie a teorie)*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2004. 180 s. ISBN 80-86419-82-7.
- [9] KLVAČOVÁ, E.; MRÁČEK, K.; MALÝ, J.; WAWROSZ, P.; SEREGHYOVÁ, J. *Světová ekonomická krize: příčiny, projevy, perspektivy*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2009. 101 s. ISBN 978-80-7431-012-6.

- [10] MUSÍLEK, P. *Analýza příčin a důsledků české finanční krize v 90. letech – výzkumná studie* [online]. Praha: Grantová agentura České republiky, 2004 [cit. 2010-12-15]. Dostupný z WWW: <http://nb.vse.cz/kbp/TEXT/Grant_krize_1a.pdf>.
- [11] PAVELKA, F.; BARDOVÁ, D.; OPLTOVÁ, R. *Úvěrové obchody*. 1. vyd. Praha: BIVŠ, 2001. 279 s. ISBN 80-7265-037-8.
- [12] POLIDAR, P. *Management bank a bankovních obchodů*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 1995. 423 s. ISBN 901-991-0-0.
- [13] PULPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví a ekonomie v České republice*. Praha: Oeconomica, 2009. 338 s. ISBN 978-80-245-1180-1.
- [14] REVENDA, Z.; MANDEL, M.; KODERA, J.; MUSÍLEK, P.; DVOŘÁK, P.; BRADA, J. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 4. vyd. Praha: Management Press, 2005. 627 s. ISBN 80-7261-132-1.
- [15] ROSE, P. S. *Commercial Bank Management*. 5. vyd. New York: McGraw-Hill/Irwin, 2001. 832. s. ISBN 0-07_233967-5.
- [16] SEKERKA, B. *Banky a bankovní produkty*. 1. vyd. Praha: Profess Consulting, s. r. o., 1997. 532. s. ISBN 80-85235-51-X.
- [17] SINGER, M. *Česká ekonomika a krize* [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2010-12-20]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/singer_20100409_conseq.pdf>.
- [18] SINGER, M. *Česká ekonomika na cestě z hospodářské krize* [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2010-11-19]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/singer_20100715_ostava.pdf>.

- [19] SINGER, M. *Finanční stabilita v ČR, bankovní regulace a zavedení eura* [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2010-12-20]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/singer_20101102_vse.pdf>.
- [20] SOROS, G. *Nové paradigma pro finanční trhy. Úvěrová krize 2008 a co dál*. 1. vyd. Praha: ELK, 2009. 141 s.
- [21] *Společnou cestou* [online]. 2006 [cit. 2010-12-11]. Spotřebitelské úvěry a neschopnost splácet dluhy. Dostupný z WWW: <http://www.spolcest.cz/files/poradna/final_kniha.pdf>.
- [22] Vyhláška ČNB č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry
- [23] *Výsledky zátěžových testů bankovního sektoru ČR* [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit.2011-03-26]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zatezove_testy/2010/zatezove_testy_vysledky_2010_3q.pdf>.
- [24] Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
- [25] Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru
- [26] *Zpráva o finanční stabilitě 2007* [online]. Praha: Česká národní banka, 2008 [cit. 2011-01-12]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2007/FS_2007_kap_4_1.xls>.
- [27] *Zpráva o finanční stabilitě 2008/2009* [online]. Praha: Česká národní banka, 2009 [cit. 2011-03-19]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2008-2009/FS_2008-2009_kap_4_1.xls>.

[28] *Zpráva o finanční stabilitě 2009/2010* [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2011-02-16].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/FS_2009-2010/FS_2009-2010.pdf>.

[29] *Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem v roce 2009* [online]. Praha: Česká národní banka, 2010 [cit. 2010-12-05].

Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/index.html>.

Seznam zkratek

aj.	a jiné
apod.	a podobně
ARAD	system časových řad České národní banky
a. s.	akciová společnost
atd.	a tak dále
BRKI	Bankovní registr klientských informací
CBCB	Czech Banking Credit Bureau
CRÚ	Centrální registr úvěrů
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
EAD	Exposure at default (veličina expozic při selhání)
EU	Evropská unie
FO	fyzická osoba
HDP	hrubý domácí produkt
IČ	identifikační číslo
Kč	koruna česká
LGD	Loss given default (ztráta při selhání)
LLCB	Leasing and Loan Credit Bureau
mil.	milion
mld.	miliarda
NRKI	Nebankovní registr klientských informací
PD	veličina pro testování úvěrového rizika
SOLUS	zájmové sdružení právnických osob
tj.	to jest
tzv.	tak zvaně
USA	United States of America

Mezinárodní zkratky zemí použité v grafech

AT	Rakousko
BE	Belgie
BG	Bulharsko
CZ	Česko
DE	Německo
DK	Dánsko
EE	Estonsko
ES	Španělsko
FI	Finsko
FR	Francie
GR	Řecko
HU	Maďarsko
IE	Irsko
IT	Itálie
LT	Litva
LU	Lucembursko
LV	Lotyšsko
MT	Malta
NL	Nizozemsko
PL	Polsko
PT	Portugalsko
RO	Rumunsko
SE	Švédsko
SI	Slovinsko
SK	Slovensko
UK	Velká Británie

Seznam obrázků

Obrázek 1 Podíly na aktivech finančního sektoru k 30. 6. 2010.....	12
Obrázek 2 Podíly jednotlivých skupin bank na bilanční sumě k 30. 9. 2010	16
Obrázek 3 Podíly jednotlivých skupin bank na hrubých úvěrech k 30. 9. 2010.....	22
Obrázek 4 Princip kontokorentního úvěru	26
Obrázek 5 Průběh eskontního úvěru	27
Obrázek 6 Průběh akceptačního úvěru.....	31
Obrázek 7 Příčiny finanční krize.....	40
Obrázek 8 Průběh vzniku finanční krize	44
Obrázek 9 Struktura zadluženosti v USA v roce 1975 a 2005.....	46
Obrázek 10 Přehled zemí EU, které nepotřebovaly programy na pomoc bankám z veřejných prostředků.....	47
Obrázek 11 Struktura zisku z finanční činnosti podle druhu zisku (v %).....	48
Obrázek 12 Vývoj sektorové struktury úvěrového portfolia (v mld. Kč)	50
Obrázek 13 Meziroční dynamika růstu úvěrů podle ekonomických sektorů (v %).....	50
Obrázek 14 Financování úvěrů prostřednictvím klientských vkladů (v %).....	51
Obrázek 15 Úvěry obyvatelstvu podle druhového hlediska (v mld. Kč).....	52
Obrázek 16 Úvěry obyvatelstvu podle časového hlediska (v %).....	53
Obrázek 17 Příspěvky k roční míře úvěrů domácností v zemích EU (v %)	54
Obrázek 18 Podíly odvětví na celkovém meziročním růstu/poklesu úvěrů (v %).....	55
Obrázek 19 Pohledávky za klienty se selháním (v mld. Kč)	57
Obrázek 20 Čistá externí pozice bankovních sektorů ve vybraných zemích EU (v % HDP)	58
Obrázek 21 Hrubý externí dluh bankovních sektorů ve vybraných zemích EU (v %).....	59
Obrázek 22 Poměr primárních vkladů k úvěrům ve vybraných zemích EU (v %; rezidentské úvěry a vklady nebankovních subjektů)	59
Obrázek 23 Úvěry v cizí měně ve vybraných zemích EU (v %)	60
Obrázek 24 Vývoj sektorové struktury úvěrového portfolia (v mld. Kč)	62
Obrázek 25 Meziroční dynamika růstu úvěrů v České republice (v %)	62
Obrázek 26 Meziroční dynamika růstu úvěrů v eurozóně (v %)	63
Obrázek 27 Podíl nesplacených úvěrů (v %)	64
Obrázek 28 Úvěry obyvatelstvu podle druhového hlediska (v mld. Kč).....	65
Obrázek 29 Úvěry na bydlení domácnostem (meziroční růst v % a úroková sazba v %) ..	65

Obrázek 30 Spotřebitel. úvěry domácnostem (meziroční růst v % a úroková sazba v %) .	66
Obrázek 31 Struktura úvěrů nebankovních věřitelských úvěrů v roce 2008 (v mld. Kč)...	67
Obrázek 32 Pohledávky za klienty se selháním (v mld. Kč)	68
Obrázek 33 Sektorové členění pohledávek v selhání (v %).....	69
Obrázek 34 Vlastnická struktura bank (v %)	70
Obrázek 35 Struktura aktiv a pasiv bankovního sektoru v roce 2009 (v %).....	71
Obrázek 36 Poměr vkladů k poskytnutým úvěrům ve vybraných zemích EU (v %)	71
Obrázek 37 Vývoj sektorové struktury úvěrového portfolia (v mld. Kč)	72
Obrázek 38 Struktura úvěrů podle ekonomických sektorů k 31. 12. 2009 (v %)	74
Obrázek 39 Objemy leasingů movitých a nemovitých věcí (v mld. Kč).....	75
Obrázek 40 Pohledávky za klienty se selháním (v mld. Kč)	77
Obrázek 41 Mezinárodní srovnání ukazatele krytí úvěrů v selhání (v %).....	77
Obrázek 42 Objem poskytnutých úvěrů za období 2007 – 2009 (v mld. Kč).....	79
Obrázek 43 Meziroční dynamika růstu úvěrů za období 2007 – 2009 (v %)	79
Obrázek 44 Vliv HDP na objem poskytnutých úvěrů v ČR	80
Obrázek 45 Průběh podílu úvěrů v selhání: nefinanční podniky (v %)	83
Obrázek 46 Průběh podílu úvěrů v selhání: obyvatelstvo (v %).....	83
Obrázek 47 Vývoj kapitálově přiměřenosti (v %)	84

Seznam tabulek

Tabulka 1 Počet vybraných subjektů poskytujících služby na finančním trhu	14
Tabulka 2 Rozdělení bank dle bilanční sumy	17
Tabulka 3 Základní provozní charakteristiky CRÚ	36